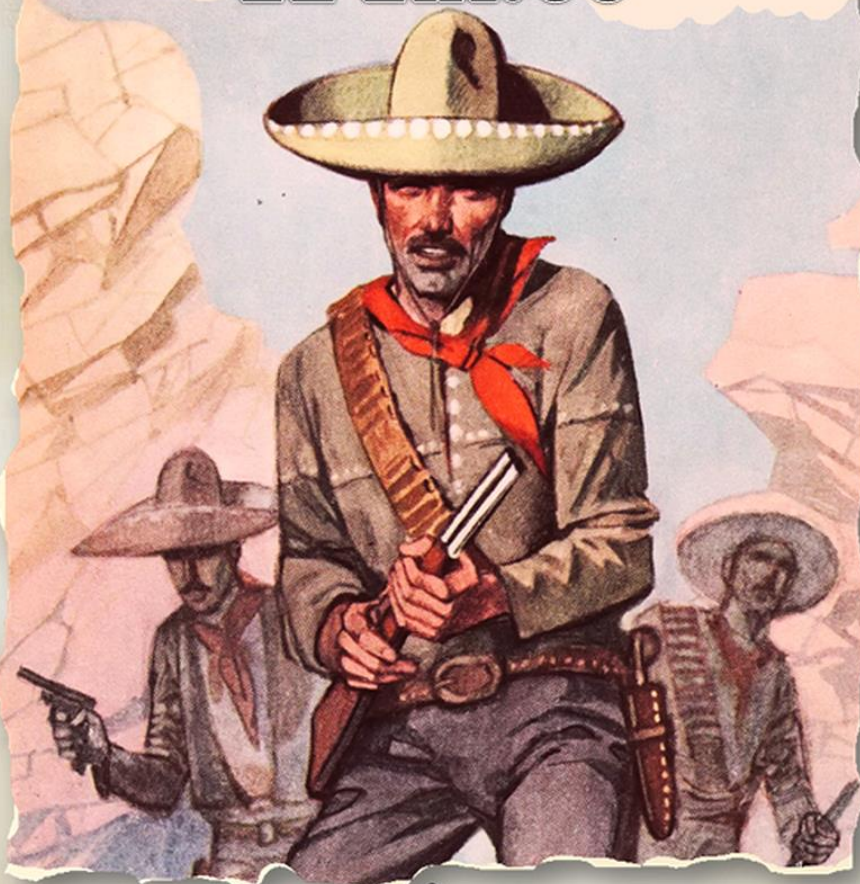

**Ignacio Manuel
Altamirano**

EL ZARCO

COLECTIA WESTERN

Ignacio Manuel Altamirano

EL ZARCO

ROMAN

V.1.0

TRADUCERE ȘI PREFAȚĂ DE MARIA ILIE

Ignacio Manuel Altamirano,
El Zarco
Casa de las Americas,
Havana, Cuba.
1978

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI
EDITURA MINERVA
BUCUREȘTI
1985

www.virtual-project.eu

PREFAȚĂ

„Ce să facă Mexicul cu legenda cavalierească a Europei? Fiecare țară are poezia ei specifică, iar această poezie reflectă culoarea locală, limbajul, obiceiurile ei proprii. Cum să aducem În Mexic castelele feudale care se înalță printre stânci și se pierd în nori, cum să evocăm amintiri ale unor isprăvi pe care nu le cunoaștem, căci abia dacă le cunoaștem istoria; cum să îmbraci un «caporal» cu armură de oțel... și să dai unui negustor indian înfățișarea unui scutier?... Să-i lăsăm deci Europei cavalerii Evului pe care nu-i cunoaștem îndestul și să căutăm în comoara amintirilor naționale bogățiile ce ne vor aduce faimă”.

Crezul literar al lui Ignacio Manuel Altamirano, precizat în numeroase articole și lucrări critice, printre care și în *Scrisoare către o poetesă*, din 1871, de unde am extras fragmentul de mai sus, a fost concretizat printr-o exemplară activitate creatoare ce și-a lăsat amprenta asupra unei întregi epoci literare.

Ignacio Manuel Altamirano s-a născut la Tixtla, în 1834, ca fiu al primarului din localitate. Originea sa indiană, precum și copilăria petrecută în lumea satului și a plantațiilor, a micilor ateliere, aveau să lase urme profunde în creația sa literară, ea de altfel și în activitatea și atitudinea sa pe plan politico-social, dictate de aspirațiile generației sale către progresul și emanciparea reală a Mexicului, după ieșirea țării de sub tutela colonială. Cu numai zece ani înainte de nașterea lui Altamirano, bătălia de la Ayacucho marca izgonirea spaniolilor de pe continentul latino-american. Mexicul își cucerise independența cu trei ani mai devreme, în 1821, după zece ani de războaie, tulburări și numeroase războaie civile între exponenții partidelor liberal (republican) și conservator (clerical). Aceste tulburări aveau să continue și după cucerirea independenței: drept urmare, Mexicul avea să piardă în 1836 statul Texas, iar în războiul

care a urmat cu Statele Unite ale Americii și statele New Mexico și California de nord.

Absolvent al Facultății de drept de la Colegiul Național San Juan de Letran din Mexico, Altamirano se alătură încă de la vârsta de 21 de ani partidului liberal. În 1855, acest partid declanșează o rebeliune împotriva șefului statului de pe atunci, generalul Santa Anna. Ajuns președinte al Republicii, șeful acestui partid, Benito Juarez (1806-1872), avea să inițieze un vast program de democratizare a vieții sociale, începând prin elaborarea și promulgarea unei Constituții în 1857, care a inaugurat ceea ce s-a numit în istoria Mexicului perioada Reformei. Războiul civil a continuat însă și în această perioadă; partizanii conservatori, nemulțumiți de măsura secularizării averilor mănăstirești și a desființării ordinului iezuiților, au cerut sprijinul marilor puteri europene pentru a-i readuce la putere. Pretextând neplata datoriilor externe ale Mexicului, armata franceză a invadat țara în 1861, restaurând, pentru o scurtă perioadă de timp, imperiul, sub conducerea arhiducelui Maximilian. Abia în 1867, armata lui Benito Juarez a reușit să câștige asediul orașului Queretaro, izgonind din țară trupele franceze și instaurând din nou republica.

În toată această perioadă, Ignacio Manuel Altamirano a participat din plin la numeroasele evenimente politice și militare ale țării sale, aducând partidului liberal contribuția întregii sale capacități oratorice și publicistice. Fondator al ziarului *El Eco de la Reforma (Ecoul Reformei)*, orator și ziarist de mare anvergură, supranumit „Danton al Mexicului”, Ignacio Manuel Altamirano s-a făcut remarcant și pe plan militar, ajungând să obțină gradul de colonel în armata lui Benito Juarez.

După restaurarea Republicii, Altamirano va manifesta același entuziasm și în activitatea de concretizare pe plan cultural și literar a valoroaselor idei ale Reformei, idei pe care, din nefericire, Benito Juarez, mort în 1872, nu a reușit să le aplice în întregime pe plan politic. După ce înființează și organizează activitatea Liceului Hidalgo, instituție de învățământ superior care continua tradițiile Academiei San

Juan de Letran, Altamirano a înființat în 1869 revista *El Renacimiento* (*Renașterea*), având un titlu și un program semnificativ pentru intențiile estetice și literare ale scriitorului. *El Renacimiento* relua tradiția și ideile publicațiilor înființate în Mexic imediat după cucerirea independenței, publicații legate de numele unor înaintași iluștri ca Fernandez de Lizardi și Miguel Hidalgo, care militau pentru emanciparea literaturii mexicane de sub tutela modelelor europene, ca o consecință logică a obținerii independenței politice. Aflată însă pe o treaptă superioară, activitatea literară și publicistică a lui Altamirano la *El Renacimiento* a avut în vedere în primul rând unificarea eforturilor creatoare ale tuturor scriitorilor mexicani ai vremii în căutarea și fundamentarea ideilor specifice spiritului cultural național. Plin această activitate „maestrul maestrilor”, cum pe bună dreptate avea să-l numească scriitorul și criticul literar Mariano Azuela și-a lăsat pecetea asupra întregii literaturii și publicistici din următoarele trei decenii.

În eseu *De la poesia lirica y de la poesia epica en 1870* (*Despre poezia lirică și poezia epică în 1870*), publicat în ziarul *El Federalista* (*Federalistul*) în 1871, Ignacio Manuel Altamirano se afirmă ca un consecvent partizan al unei literaturi menită „să creeze un caracter național, să fie precursora a progresului, să ducă înainte vitalitatea națiunii și s-o salveze de la înfrângere și de la moarte, punându-i pe regeasca frunte nemuritoare coroana a amintirilor naționale”.

Am insistat asupra acestor câteva elemente din activitatea politică și publicistică a lui Ignacio Manuel Altamirano deoarece această activitate, ca și contextul social-istoric în care a trăit scriitorul, au lăsat semnificative urme în opera sa narativă.

În domeniul creației literare latino-americane, lucrările lui Altamirano ar putea fi incluse în ceea ce s-a numit „a doua generație romantică” deși, după cum remarcă istoricul literar Enrique Anderson Imbert în *Istoria literaturii hispano-*

*americane*¹, „romantismul, fiind mișcarea cea mai vie, mai schimbătoare, expansivă și de durată, nu poate fi închis între limite cronologice”. După părerea criticului menționat, în toată America Latină această generație a dat „o proză extraordinară”, precum și „cel mai bun grup de prozatori ai secolului al XIX-lea”.

Evoluând în mod logic, de la preluarea aproape directă a temelor, motivelor și tehnicilor literare specifice romantismului european occidental, către realizarea unor opere originale, specifice realităților hispano-americane, autorii din această generație au păstrat în creația lor doar. Elementele considerate potrivite acestui scop fundamental. Mai puțin „militant” și „zgomotos” decât în faza sa inițială, romantismul celei de-a doua generații se arată a fi mai discret și mai îngrijit din punct de vedere stilistic, tratând la un nivel nou motivele specifice ale curentului: legendele și Obiceiurile indigene, scenele istorice cu semnificație în contemporaneitate, tema locurilor natale regăsite după ari de peregrinări ori după război etc. O mențiune specială trebuie acordată așa-numitului „costumbrism” (de la cuvântul *costumare* – obicei, datină), fenomen specific literaturii hispano-americane care aduce în fața cititorului lumea pampasului, a satelor, omul (indian sau metis) care trăiește în această lume cu obiceiurile, pasiunile și psihologia lui, cu tradițiile ce-i sunt proprii și mai ales cu specificul naturii în care-și duce viața. Pe măsură ce scriitorii latino-americani ai acestei generații devin tot mai conștienți de contextul social istoric în care trăiesc și creează, „costumbrismul” va evolua de la o tehnică literară menită să dea mai întâi „un accent exotic” apoi „culoare locală” unei narațiuni, adesea schematice, până la a genera solide creații realiste, animate de înalte scopuri morale ale creatorilor lor.

Aceași tranziție poate fi remarcată, în mic, la nivelul prozei lui Ignacio Manuel Altamirano, ale cărui lucrări mai semnificative, nuvela *La Navidad en las montanas* (Crăciunul

¹ Enrique Anderson Imbert, *Historia de la literatura hispano-americana*, Fondo de Cultura Economica, Mexico, 1985.

la munte) și romanele *Clemencia* și *El Zarco*, depășesc ca importanță și valoare literară singurul său volum de poezii, *Rimas (Rime)*, apărut în ediție definitivă în 1880.

Aspirațiilor de realizare a unor lucrări literare cu specific național, Altamirano le adaugă o teză fundamentală în întreaga sa creație, respectiv aceea privind deosebitele virtuți educative ale prozei și, mai ales în cazul romanului și al nuvelei, posibilitatea de a modela, prin forța exemplului, viața și acțiunile oamenilor. În acest sens, cele două romane ale lui Altamirano, *Clemencia* și *El Zarco*, sunt și ele caracterizate, ca majoritatea operelor clasice ale literaturii hispano-americane, în ce privește problematica și modul de rezolvare a conflictelor, prin „vehemența situațiilor și prin caracterul deschis, dătător de speranță, al răspunsurilor”². Tocmai acest caracter „dătător de speranță” conferă, în concepția lui Altamirano, valoarea educativă, progresistă, literaturii în proză. Atât romanul său de debut, *Clemencia*, cât mai ales *El Zarco*. Sunt construite pe principiul luptei dintre bine și rău, ambele în ipostaze extreme, de alb-negru, iar această luptă are loc în mijlocul unei naturi specifice, de o luxuriantă bogăție.

Pe direcția inaugurată de predecesorul său, Fernandez de Lizardi, autor, în 1818, al celui mai reprezentativ roman de tip „picaresc” din literatura hispano-americană, *El Periquillo Samiento*, în încercarea sa de a construi un „tablou de moravuri”, Ignacio Manuel Altamirano își organizează materialul subordonându-se unui scop extraliterar și anume. Propășirea societății și perfecționarea omului. Dacă însă, în cazul lui Lizardi, valoarea morală a operei rezulta din învățămintele desprinse de cititor din peripețiile eroilor, în nuvela *La Navidad en las montanas*, publicată de Altamirano în 1871, iar în versiune „definitivă, revăzută și adăugită” în 1880, această valoare rezidă în puterea exemplului unei societăți ideale, aproape utopice, imaginată de autor ca fiind în deplină armonie, condusă de o „treime” formată din preot,

² Paul Alexandru Georgescu, *Literatura hispano-americană în lumină sistemică*, Editura Scrisul Românesc, Craiova. 1979.

comandantul militar și primar, în mijlocul unei naturi bogate și generoase, zugrăvită și ea sub semnul deplinei armonii. Elementele specifice vieții rurale mexicane, cunoscute din copilărie, sunt „înfrumusețate” însă de puternica influență a modelelor literare; un copil din sat recită, sub privirile satisfăcute ale preotului, versuri ale lui Lope de Vega, iar indienii sunt înfățișați asemenea unor păstori ai vechii Grecii, „celor care apar în idilele lui Teocrit și în elogiile lui Virgiliu și Garcilaso”. Acestei lumi ideale, Altamirano îi adaugă în nuvelă și un personaj utopic, cel al preotului animat de iubirea de oameni și de idealul perfecționării societății, fără îndoială creat de prozator pentru a fi situat la antipodul realelor personaje și idei reacționare pe care Altamirano le-a combătut, uneori cu arma în mână, alături de ceilalți partizani ai lui Benito Juarez.

Tot sub semnul influențelor literare romantice se situează și romanul de debut al lui Altamirano, *Clemencia*, apărut în foileton în revista *El Renacimiento* în 1869. Autorul recunoaște încă din prefața romanului aceste exemple: „Victor Hugo, prin *Bug-Jargal*, Dickens, prin unele din *Povestirile de Crăciun*, Ehrmann-Chatrian, prin *Povestirile populare* – Henric Zschokke, prin *Povestirile elvețiene* și Hoffmann, prin câteva din ale sale”³.

Cu toate acestea, scriitorul păstrează o oarecare distanță, încercând o delimitare față de modelele sale europene, dar și dorind să evite căderea în capcana exotismului, cultivat de o mare parte din contemporanii săi. Compoziția romanului *Clemencia* se structurează plecând de la opoziția a două perechi ce întruchiează binele și răul. Povestea romantică și tragică a Clemenciei se desfășoară la Guadalajara, în contextul istoric al anilor 1883-1804, al luptelor armate a mexicanilor conduși de Benito Juarez împotriva invadatorilor francezi.

În iubirea ei pasională pentru frumosul Flores, Clemencia nu-și dă seama decât târziu de calitățile celui care o iubea cu

³ Ignacio Manuel Altamirano, notă la ediția romanului *Clemencia* în *Obras literarias completas*, Mexico, Edicion Oasis, 1959, p. 149.

adevărat, Fernando Valle, personaj pozitiv a cărui lipsă de frumusețe fizică este compensată, de o personalitate ideală care face din el precursorul lui Nicolas din romanul *El Zarco*. Bin dragoste pentru Clemencia, Valle îl va salva de la pedeapsa meritată pe Flores, care trădase mișcarea, sacrificându-se în locul lui. Cât despre Clemencia, aceasta, dându-și seama de greșeala ei, sfârșește prin a se retrage la o mânăstire. Acțiunea se desfășoară practic la nivelul celor patru personaje (Clemencia – brună, pasională; Isabel – blondă, angelică; Flores – frumos, trădător; Valle – urât dar cu caracter nobil) iar elementele istorice, ca de altfel și scenele naturale sunt folosite de autor doar pentru a „daculoare” acestei scheme psihologic-sentimentale care nu reușește să ne convingă, face din *Clemencia* o lucrare ce nu depășește masa creațiilor romantic-sentimentale ale vremii.

Nu același lucru se întâmplă în cazul romanului *El Zarco*, conceput în perioada 1885-1888 și publicat, postum, în 1901, după un manuscris căruia Altamirano n-a mai apucat să-i redacteze versiunea definitivă. Cu toate imperfecțiunile stilistice inerente acestei situații, romanul ne demonstrează că scriitorul a depășit în bună măsură influențele literare vest-europene. Într-adevăr, în structurarea cărții un loc mult mai important îl ocupă elementele desprinse din propria biografie a scriitorului, precum și influențele exercitate asupra lui Altamirano de lecturile creațiilor unor mari contemporani hispano-americani, printre care peruanul Ricardo Palma cu seria sa de *Tradiciones (Tradiții)*, creații literare de o mare complexitate, în care elementele narative se întrepătrund cu fragmente din jurnale de călătorii, texte istorice, legende și povestiri indigene, într-un ansamblu menit să înfățișeze cititorului specificul civilizațiilor Americii Latine. O influență asemănătoare este recunoscută de Altamirano în cazul romanului *Maria*, al scriitorului columbian Jorge Isaacs; în prefața la ediția mexicană a acestui roman, în 1881, Altamirano arăta că „pentru mine această carte a fost o cupă de nectar nemaigustat până acum, întăritor și îmbătător, care m-a cufundat într-un profund extaz de poezie, durere și nemărginită tristețe”.

Structurată, ca și în *Clemencia*, pe motivul evoluției paralele a două tinere perechi, acțiunea romanului *El Zarco* se desfășoară pe fundalul unei epoci tulburi și binecunoscute de scriitor a istoriei mexicane. Este vorba de anii de la sfârșitul războiului civil ce opusese partidele liberal și conservator. Experiența trăită în acei ani de Altamirano conferă o notă de veridicitate istorică, pe care autorul a dorit s-o accentueze nu numai printr-un eventual subtitlu „scene din viața mexicană”, ci și prin introducerea și sublinierea existenței real-istorice a unora din personajele romanului. Martin Sanchez Chagollan, de exemplu, un *caudillo* răzbunător al tuturor relelor, era „un personaj în mod riguros istoric, ca și Salome Plasencia, ca și El Zarco, ca bandiții pe care i-am înfățișat în această istorisire”. Mai mult, la sfârșitul cărții ne este înfățișat însuși președintele Benito Juarez, conducătorul politic progresist în luptă cu primejdiile din interior și cu dușmanii din exterior, care încearcă în același timp să aplice în țară luminoasele idei ale Reformei mexicane. Pe acest fond de vremuri tulburi, de agitație iscată de trecerea prin sate, pe rând, a cetelor de tâlhari și a trupelor guvernului, prea puțin deosebite unele de altele ca mod de acțiune și care, practic, nu ajung niciodată să se confrunte direct, se desfășoară și aventurile lui Zarco, frumosul șef al unei cete de bandiți, care o răpește, cu voia ei, pe „cea mai frumoasă fată din ținut”, pentru a sfârși în mod lamentabil, spânzurat de creangă unui copac pe lângă care nu o dată trecuse, auzind cu fiecare asemenea ocazie tipătul prevestitor de rele al unei bufnițe.

Asemenea lui Flores din *Clemencia*, El Zarco „era tânăr, cu o figură ce nu arăta rău: tenul alb-impur, ochii de acel albastru-deschis căruia oamenii-i spun *zarco*⁴, pletele de un blond-palid și trupul zvelt și viguros îi dădeau o înfățișare plăcută”. Iubita lui Zarco este Manuela, fire pasională, asemănătoare Clemenciei: „albă, de acea albeață ușor palidă, caracteristică ținutului cald, cu ochii negri și vioi și gura cârnoasă și zâmbitoare, avea ceva trufaș și disprețuitor... S-

⁴ Spălăcit (n.t.).

ar fi zis că era o aristocrată deghizată”. Altamirano ne atrage însă de la început atenția că frumusețea celor doi este numai o aparență. Manuela „pare” o aristocrată, iar El Zarco ne este mai întâi înfățișat ca într-o fotografie, doar prin îmbrăcămintea tipică a bandiților și abia după câteva capitole îl „vedem” și fizic.

La polul opus celor doi se află Pilar, „brună, cu tenul suav și delicat al creolelor ce se îndepărtează de tipul spaniol fără a se confunda cu cel indian și care trădează fata modestă, de la țară” și Nicolas, fierarul indian, „un tânăr smead, cu trăsăturile indigene bine conturate” care, deși „urât și cam stângaci”, este iubit de toată lumea pentru cinstea lui.

Altamirano își construiește romanul pe principiul alternanței de simetrii, alternanță ce se regăsește atât la nivelul relațiilor dintre personaje, cât și în personalitatea fiecăruia și în acțiunile lor.

Pe plan psihologic, relațiile dintre cei patru eroi ai cărții se modifică nu atât sub influența pasiunilor și temperamentului fiecăruia, cât mai ales datorită unor motive de ordin extra-afectiv. Nicolas, „un băiat cu principii bune”, „grăunte de aur al cinstei”, „om cult, înfrumusețat de muncă și care avea conștiința puterii și valorii sale”, o iubește pe Manuela nu atât pentru ea însăși, sau cel puțin autorul nu ne lasă să ghicim acest lucru, ci pentru posibilitatea de a realiza o căsătorie conformă cu condiția socială la care singur ajunsese și cu propriile sale aspirații de viitor. Fără a fi înfățișat ca un arivist ori ca un parvenit, Nicolas, care este „cel mai prețuit dintre băieții din târg”, nu se poate căsători decât cu „cea mai prețuită fată”, el nerenunțând la gradul acestei căsătorii decât în momentul în care află că tânăra a fugit de bună voie cu o căpetenie de tâlhari. În această situație, Nicolas se convinge foarte repede că „aceea nu era iubire” și că, de fapt, „dacă n-ar fi fost bătrână, care se încapățina s-o convingă că trebuie să se mărite cu mine, dându-mi să înțeleg că până la urmă va reuși... aș fi sfârșit prin a o urî pe Manuela sau cel puțin prin a o uita”. Pierzând-o în acest fel „nedemn”, Nicolas nu mai este nici măcar afectat de gelozie; el își îndreaptă imediat afecțiunea

către sora vitregă a Manuelei, motivat fiind de aceleași elemente ca și înainte: „mă simt incapabil să prețuiesc un lucru nedemn, iar pentru mine prețuirea este chiar temeiul dragostei”. Deși e imediat gata să alerge în urmărirea bandiților, Nicolas nu face acest lucru nici din dragoste pentru Manuela și nici din ura față de un rival norocos, Dându-i acestuia din urmă lovitura de grație, el răzbună de fapt moartea *donei* Antonia, cinstita mamă a Manuelei, regăsindu-se astfel pe același plan cu Martin Sanchez Chagollan, țăranul devenit un *caudillo* răzbunător al unei întregi societăți.

În paralel cu sentimentele lui Nicolas evoluează și dragostea banditului El Zarco pentru Manuela. Ca și Nicolas, El Zarco este un tânăr care dorește să-și depășească propria condiție socială, însă, împins de lene, lăcomie și orgoliu ajunge nu la vârful societății ci în afara ei. Lăcomia și orgoliul îi motivează lui Zarco nu numai condiția de bandit ci și dragostea față de Manuela, pe care o admiră pentru că este „cea mai frumoasă fată din ținut”, dar mai ales pentru că face parte dintr-o lume ale cărei porți îi sunt închise. Răpind-o, el se bucură la gândul că „o s-o arate tovarășilor lui, o s-o plimbe peste tot alături de el, umilindu-i cu ea pe vechii lui stăpâni. O asemenea perspectivă dădea dragostei lui pentru Manuela un gust iute și voluptuos de răzbunare, împotriva tinerei înseși, împotriva celorlalți, la care se adăuga o vanitate obraznică”. Această vanitate face ca El Zarco, care nu are nici un gând de căsătorie cu Manuela, să se arate dispus chiar să-și ofere iubita tovarășilor săi, „pentru că așa e obiceiul”. Cu toate acestea, pasiunea lui este mai complexă și mai veridică decât cea a lui Nicolas, căci El Zarco, descoperind la un moment dat că Manuela regretă și încearcă să repare greșeala făcută fugind de el, trece prin toate fazele geloziei și ale urii, neezitând s-o amenințe cu moartea pe fata până atunci atât de iubită, precum și să pună ia cale mai multe atacuri doar în scopul de a-și ucide rivalul.

Dacă la nivelul celor doi eroi masculini asistăm la o simetrie perfectă din punct de vedere al construcției, El Zarco

fiind sub toate aspectele „negativul” lui Nicolas, nu același lucru se întâmplă cu cele două personaje feminine. Chiar dacă sunt construite în antiteză, între Manuela și Pilar (sora ei vitregă) se remarcă un oarecare dezechilibru pe planul complexității. Pilar, modestă și cinstită de la început până la sfârșit, se mărginește să existe în tăcere pe tot parcursul cărții. Deși, comparabilă ca frumusețe cu sora ei, îl iubește pe Nicolas „cu șanse egale”, Pilar nu îndrăznește să-și afirme dragostea decât în împrejurări deosebite și pentru a-l salva pe omul cinstit căruia i se făcuse o nedreptate: „În alte împrejurări, ea, blândă, resemnată din fire, timidă și emotivă, mai degrabă ar fi murit decât să dezvăluie secretul ce-i desfăta și-i chinuia în același timp inima. Dar în acele clipe, când viața tânărului era în primejdie, iar ea îl presupunea părăsit de toți... buna și virtuoasa tânără na ținu cont nici de viața ei și nici de sex”. Este de altfel și singurul moment în care o vedem pe Pilar „în acțiune”. Chiar la sfârșit, în ziua nunții, Pilar rămâne aceeași ființă angelică și neconvingătoare, ultimul ei gest fiind acela de a solicita iertarea surorii și rivalei ei, condamnată împreună cu bandiții.

Personaj complex care se transformă sub ochii noștri, pierzând din exemplaritate în favoarea umanizării, Manuela este singura care iubește cu o pasiune adevărată, dintre cei patru, singura care sfidează din dragoste conveniențele și obligațiile sociale, care declară deschis că orice soartă este mai bună decât o căsătorie cu un om pe care nu-l iubește. În singurul său moment „bun” de pe parcursul romanului, El Zarco încearcă să-și pună în gardă iubita în legătură cu viitorul ce-o așteaptă într-o lume total diferită de cea pe care o părăsește atât de ușor; el primește însă drept răspuns o adevărată „declarație de principii”: „Am să îndur toate relele care vor veni, știu și eu să călăresc, n-am să mănânc, am să veghez, am să privesc totul fără să mă sperii, numai să fiu lângă tine...”

În scena imediat următoare, Altamirano se grăbește să ne-o înfățișeze pe Manuela. Biruită de lăcomie, noaptea, admirându-se la lumina unui felinar, într-un ochi de apă,

după ce se împodobise cu bijuteriile smulse de tâlhar victimelor sale. „Nu era virtutea pe punctul de a ceda în fața unui dar, ci perversitatea contemplându-se în mocirlă”, comentează autorul. Cu toate acestea, Manuela se sustrage acestei sentințe; nu numai din lăcomie și orgoliu îl iubește pe El Zarco, renunțând la statutul ei social, oi și din admirație față de aparența acestuia și a tovarășilor lui. „Manuela ajunsese să și-i închipuie pe bandiți ca pe o castă de războinici curajoși și să-i confere lui Zarco proporțiile unui erou de legendă... se aștepta ca acest bandit, ce avea printre ai săi un rang asemănător cu cel al unui general pentru trupele lui, să aibă parte de aceleași înalte privilegii și importanță”. Șocul „deschiderii ochilor” va face să dispară iluziile și în același timp dragostea Manuelei față de bandit: „Acum îl vedea de aproape, vulgar, grosolan, ba chiar laș, dacă suporta râzând glumele jignitoare ale tovarășilor săi care o răneau adânc pe femeia iubită”.

Manuela este lăsată de autor în prada unor chinuitoare, dar foarte omenеști, pasiuni: printre bandiți, în lumea pe care singură o alesese, este singura capabilă să compare această lume cu cea pe care o părăsise. Ca într-o peliculă aflată în proces de solarizare, imaginile se transformă în opusul lor, schimbarea fiind evidentă în cazul portretelor celor doi tineri între care alesese Manuela: pe măsură ce El Zarco „se întunecă”, imaginea fierarului indian devine tot mai luminoasă, deși tot mai depărtată. Manuela știe că nu mai poate face o a doua alegere: „aruncându-se cu capul înainte în prăpastie, nu mai putea avea altă cale: trebuia să cadă până la fund” și de altfel nici nu dorește cu adevărat această a doua alegere. Îl iubește acum pe Nicolas, „cu dragostea disperată și violentă care luptă cu imposibilul”, însă nu pentru el însuși ci pentru ceea ce el personifică, iar orgoliul ei aristocratic nu poate trece peste gândul că „o alta va avea parte de fericirea pe care ea, nebună, o disprețuise”.

Pradă pasiunilor ei contradictorii, Manuela rămâne consecventă cu ea însăși până la sfârșit, acceptând destinul pe care singură l-a ales și depășind prin complexitate și veridicitate condiția de „exemplu negativ” pe care a dorit să i-

o confere Altamirano. O vedem, e drept, la sfârșitul romanului, pe Manuela cerșind iertarea societății pe care o sfidase, însă nu pentru ea ci pentru iubitul ei. Refuzată, refuză la rândul ei propria salvare: „mai bine mor decât s-o văd pe Pilar cu cununa ei de flori de portocal lângă Nicolas”.

Condamnat de Altamirano în intențiile sale moralizatoare, personajul acesta se salvează, prin evoluția sa, de la schematism, rămânând, chiar supraîncărcată de pasiuni, mai apropiată cititorului modern decât „exemplarii” Pilar și Nicolas.

Simetria „pozitiv/negativ” se regăsește și în modul în care sunt tratate” locurile ce servesc drept cadru evoluției celor patru eroi. Yautepec și Xochimancas nu ne apar însă ca imagini convenționale, în tratarea lor scriitorul depărtându-se de clișeele atât de frecvent utilizate de unii din contemporanii săi romantici. Desigur, Yautepec este o uriașă livadă de lămâi și portocali, rod ai muncii unei întregi colectivități, „bună, liniștită, muncitoare, iubitoare de pace, sinceră, simplă și ospitalieră”. Totuși această colectivitate nu este lipsită de unele contradicții pe care Altamirano ni le înfățișează cu realismul propriu experienței trăite, mai ales în cazul conflictului dintre locuitori și militari. La polul opus, Xochimancas apare mai întâi într-un „clișeu” tipic romantic: ruinele unei ferme ce se înfățișează ochilor „printr-o spărtură formată de două monstruoase coline”. Această primă impresie este însă „corectată” prin înfățișarea, într-o tehnică realistă, cu accente naturaliste, a sălașului bandiților: „șei de călărie înfipite în bețe încrucișate, sfori pe care se agăța rufăria... într-un colț se răsucea un bolnav de febră, cu capul înfășurat într-un batic negru, zdrențuit și murdar; mai încolo, un grup de femei nepieptănate cârpeau lenjerie”, totul într-o atmosferă „grea, pestilențială, ca a unei carcere”. De altfel Altamirano păstrează pe tot parcursul romanului o oarecare distanță față de maniera romantică, ajungând până la a pune, într-o oarecare măsură, rătăcirea Manuelei și pe seama lecturilor ei din Chateaubriand și Bernardin de Saint-Pierre.

Capitolele romanului *El Zarco* se constituie și ele în

„scene”, organizate pe același principiu al jocului contrastelor, alternând la început în prezentarea personajelor, apoi în înlănțuirea episoadelor petrecute la Yautepec și Xochimancas, precum și în combinarea cu măiestrie a episoadelor „statice” cu cele „de acțiune”, ceea ce conferă romanului un caracter alert, în ciuda abundenței pasajelor „explicative”. Căci aventurile lui Zarco și ale Manuelei, pedeapsa finală și rezolvarea „din exterior” a tuturor conflictelor dintre cele două lumi opuse alcătuiesc, până la urmă, doar o poveste cu tâlc, o pildă destinată contemporanilor, un apel pentru unificarea eforturilor societății către progres, armonie și civilizație. Nu întâmplător în roman găsim pagini în care Altamirano ne înfățișează drept principală cauză a fenomenului apariției și răspândirii cetelor de bandiți tocmai disensiunile existente în sinul societății mexicane din perioada Reformei și caracterul dictatorial al forțelor armate. „Scenele din viața mexicană” de după războaiele Reformei se vor a fi și un avertisment la adresa conducătorilor Mexicului sfârșitului de secol al XIX-lea, iar personajele „istorice” (președintele Juarez și șeful militar Martin Sanchez) ne apar ca personificări ale unor idealuri mult depărtate de dictatorul Porfirio Diaz care în acea vreme își conducea țara cu o mână de fier, nepăsător față de interesele poporului care-l alesese președinte.

Cu toate acestea, romanul *El Zarco* depășește intențiile didactice, moralizatoare, ale autorului său. Finețea analizelor, mai ales în cazul „complexului de pasiuni” care este Manuela, măiestria cu care Altamirano a reușit să ne înfățișeze natura specifică a „ținutului cald” din Mexic, pitorescul și culoarea limbajului, toate împletite în cea mai bună tradiție a romanului „costumbrist”, fac din *El Zarco* unul din textele reprezentative ale literaturii hispano-americe tradiționale, fără experiența căreia ar fi greu de imaginat capodoperele pe care această literatură ni le oferă în zilele noastre.

MARIA ILIE

TABEL CRONOLOGIC

1834 – Se naște la Tixtla, în actualul stat mexican Guerrero, Ignacio Manuel Altamirano, fiu al primarului comunei.

1834 – Se naște scriitorul argentinian Jose Hernandez.

1836 – Se joacă la Havana, pentru prima oară în America Latină, traducerea piesei *Hernani* de Victor Hugo.

– Apar *Documentele postume ale clubului Pickwick*, de Charles Dickens.

– Apar *Confesiunile unui copil al secolului*, de Alfred de Musset.

– În urma unei răscoale, Mexicul pierde statul Texas, care este alipit Statelor Unite ale Americi.

1837 – Apar volumele *Rime* și *Captiva*, ale scriitorului argentinian Esteban Echeverria.

– Începe publicarea romanului lui Balzac *Iluzii pierdute*.

1840 – Apare romanul *Abatorul* de Esteban Echeverria, care înfățișează ororile comise sub regimul dictatorului argentinian Rosas.

1845 – Istoricul și sociologul argentinian Domingo Faustino Sarmiento publică *Facundo*.

1817 – Apar romanele *Jane Eyre* și *La răscruce de vânturi* ale scriitoarelor engleze Charlotte și Emily Bronte.

– Începe publicarea romanului *Bâlciul deșertăciunilor* de Thackeray.

1852 – Apare romanul *Amalia* al scriitorului argentinian Jose Marmol.

– Este înlăturat de la putere în Argentina dictatorul Rosas.

1853 Se naște scriitorul cubanez Jose Marti.

1854 – În Mexic, partidul liberal dă publicității Planul de la Ayutla privind reformele pentru democratizarea țării.

1855 – Este promulgată „Legea Juarez” privind abolirea puterii militare, desființarea ordinului călugărilor iezuiți și secularizarea averilor mănăstirești.

1855 – Ignacio Manuel Altamirano se alătură „revoluției de la Ayutla” și trupelor liberale, conduse de Benito Juarez, care declanșează, cu sprijinul Statelor Unite ale Americii, războiul civil împotriva partidului conservator (denumit și clerical).

– Absolvent al facultății de drept de la Universitatea San Juan de Letran, Altamirano se distinge în mișcarea reformistă prin talentul său oratoric și publicistic, înființând în această perioadă ziarul *Ecoul Reformei*.

1857 – În următorii zece ani, Altamirano va participa alături de trupele lui Juarez atât la războiul civil cât și la luptele împotriva invadatorilor străini, obținând gradul de colonel în armata Reformei.

– Proclamarea unei Constituții de către partidul liberal are drept urmare intensificarea ciocnirilor războiului civil.

1861 – Anularea de către președintele Juarez a datoriei publice mexicane determină invadarea acestei țări de către trupe ale Franței, Angliei și Spaniei și, ulterior, în 1864, proclamarea Imperiului Mexican, condus de arhiducele Maximilian.

1865 – Scriitorul mexican Luis G. Inclan publică romanul *Astucia*.

– Apare cartea lui Lewis Carroll, *Alice în țara minunilor*.

– Între 1865-1869 Tolstoi scrie romanul *Război și pace*.

1866 – Apare romanul *Crimă și pedeapsă* de Feodor Dostoievsky.

1867 – Altamirano participă la asediul și cucerirea orașului Queretaro de către trupele rămase credincioase lui Benito Juarez și la izgonirea francezilor din Mexic. După restaurarea Republicii, Maximilian este executat. Experiența din timpul războaielor va fi fructificată de scriitor în romanul *El Zarco*.

– Apare romanul *Maria*, al scriitorului columbian Jorge Isaacs, a cărui ediție mexicană va fi prefătată de Altamirano.

– Se naște scriitorul nicaraguan Ruben Dario.

1869 – Altamirano înființează Liceul Hidalgo, care urmează tradiția Academiei San Juan de Letran. Înființează, împreună cu Gonzalo A. Esteva, revista *El Renacimiento (Renașterea)*, care va milita pentru reînvierea creației artistice naționale.

– Publică în revista *El Renacimiento* primul său roman, *Clemencia*, în prefața căruia aduce un omagiu maeștrilor săi europeni, Victor Hugo, Charles Dickens și E.T.A. Hoffmann.

1871 – *Iunie-iulie* Altamirano publică în ziarul *El Federalista* eseurile *Scrisoare către o poetesă* și *Poezia lirică și poezia epică în 1870*, două dintre cele mai importante texte critice ale sale.

– Îi apare în foileton prima ediție a *Rimelor*.

– Publică nuvela *Crăciunul la munte*, care ilustrează tezele sale moraliste și ideea armoniei sociale.

– În Ecuador apare romanul, inspirat din viața indienilor, *Cumanda*, de Juan Leon Mera.

– Moare scriitorul argentinian Jose Marmol.

1872 – Scriitorul argentinian Jose Hernandez publică *Martin Fierro*, lucrare reprezentativă pentru literatura inspirată din viața pampasului.

– Apare prima serie de „tradiții”, denumită. *Tradiciones*

Peruanas, de Ricardo Palma, culegere de studii istorice și folclorice menită să facă cunoscută în lume civilizația latino-americană. Alte asemenea „tradiții” vor apărea în anii 1374, 1875 și 1877.

– Moare președintele mexican Benito Juarez, căruia îi urmează la conducere Sebastian Lerdo. Politica anticonservatoare a acestuia a determinat reizbucnirea în Mexic a luptelor interne.

1873 – Apare romanul *Anna Karenina* de Tolstoi.

1875 – Apar *După-amiaza unui faun*, de Stephane Mallarme.

– *Aventurile lui Tom Sawyer*, de Mark Twain.

1877 – Zola publică *Romanul experimental*.

1879 – Apare în Argentina *Întoarcerea lui Martin Fierro**

– Dostoievsky scrie *Frații Karamazov*.

1880 – Ignacio Manuel Altamirano publică ediția definitivă a cărții *Rime. Povești de iarnă*, cuprinzând poezii și povestiri.

1881 – Apar *Poemele* lui Oscar Wilde.

1882 – Poetul Jose Marti publică volumul de versuri *Ismaelillo*.

1883 – Apare *Așa grăit-a Zarathustra* de Fr. Nietzsche.

– Zola publică romanul *Germinal*.

1885 – Altamirano începe să lucreze la romanul *El Zarco. Scene din viața mexicană*. Elaborarea romanului va dura aproximativ trei ani. În aceeași perioadă, Altamirano îmbrățișează cariera diplomatică, fiind trimis în străinătate.

1886 – Apare primul volum de povestiri al lui Anton Pavlovici Cehov.

1887 – Scriitorul mexican Emilio Rabasa publică romanul *La Bola*.

1888 – Moare scriitorul argentinian Domingo Faustino Sarmiento.

– Scriitorul nicaraguan Ruben Dario publică volumele *Primeras notas* și *Azul*.

1893 – Începe publicarea romanului realist mexican *Tomochic*, al scriitorului Heriberto Frias.

1893 – Ignacio Manuel Altamirano moare la San Remo, Italia.

1895 – Moare Jose Marti.

1901 – Este publicat postum romanul lui Altamirano *El Zarco*.

M.I.

I

YAUTEPEC

Yautepec este o localitate din ținutul cald, ale cărei case se ascund într-o pădure de verdeață.

De departe, fie că se vine dinspre Cuernavaca pe drumul pietruit al Sfârcurilor, ce șerpuiește printre două coline bolovănoase a căror formă le-a dat și numele, fie că se coboară din muntele rece și împădurit cu pini al Tepoztlanului, dinspre partea de nord, ori că se descoperă dinspre poteca joasă care vine din valea râului Amlipas, pe la răsărit, traversând bogatele și frumoasele plantații de trestie de zahăr de la Cocoyoc, Calderon, Cassano și San Carlos, Yautepec apare mereu privirii ca o uriașă pădure din care abia se ivesc turnulețele bisericii sale parohiale.

De aproape, Yautepec are o înfățișare originală și pitorească. E un târg jumătate oriental și jumătate american. Oriental, pentru că arborii ce alcătuiesc pădurea despre care am vorbit sunt portocali și lămâi, mari, frunzoși, totdeauna încărcăți cu fructe și flori ce îmbălsămează atmosfera cu aromele lor îmbătătoare. Portocali și lămâi pretutindeni, cu o extraordinară abundență. S-ar zice că aici acești copaci sunt rodul spontan al pământului; într-atât de exuberant răsar, grupându-se, împletindu-se, formând bolți aspre și întunecate în livezile mari și mici pe care le cultivă toți locuitorii și frecând cu ramurile lor de un verde închis și strălucitor, încărcate cu poame de aur, streșinile de țiglă sau de paie ale caselor. Mignon nu s-ar simți străin de țara lui la Yautepec, unde portocalii și lămâii înfloresc în toate anotimpurile.

Adevărul este că acest ansamblu oriental e modificat oarecum prin amestecul altor plante americane, căci bananierii își arată pe acolo trunchiurile zvelte și frunzele late, agavele și alte plante exotice își ridică înaltele lor coroane deasupra tufișurilor, însă portocalii și lămâii domină

prin abundența lor. În 1354, pe când Yautepec-ul aparținea încă statului Mexico, s-a făcut un recensământ al arborilor din acest târg și s-a găsit că erau peste cinci sute de mii. Astăzi, după douăzeci de ani, natural este să se fi dublat. Oamenii trăiesc aproape în exclusivitate din produsele acestor prețioși pomi fructiferi, iar înainte de a fi existat calea ferată Veracruz, numai ei aprovizionau cu lămâi și portocale orașul Mexico.

De altfel, înfățișarea târgului e asemănătoare cu a tuturor târgurilor din regiunile calde ale Republicii. Câteva case cu terase deasupra, vopsite în culori țipătoare, majoritatea având acoperișuri cenușii și stropite cu petele arămii ale umezelii, foarte multe din paie sau din palmierii ținutului rece, toate destul de mari, înconjurată de ziduri de chirpici, de piatră sau perdele de arbori; vesele, datorite din belșug cu apă, înotând în flori, confortabile, deși fără nici un rafinament modern.

Un râu liniștit cu unde transparente și domoale, care nu devine năvalnic decât când crește în vremea ploilor, împarte în două satul și pădurea, traversând piața, murmurându-și blând poeziile și lăsându-și apele furate de numeroase *apantles*⁵, care le împrăstie în toate părțile. Acest râu este adevăratul zeu binefăcător al ținutului și părintele fructelor dulci ce ne răcoresc, în vremea căldurilor verii și înveselesc serbările populare din Mexico în tot timpul anului.

Populația este bună, liniștită, muncitoare, iubitoare de pace, sinceră, simplă și ospitalieră. Înconjurată de magnifice plantații de trestie de zahăr, acestea devin sursa unui comerț activ, mai ales cu Cuernavaca și Morelos, centre pentru numeroase sătucuri de indigeni situate pe poala meridională a lanțului munților ce separă ținutul cald de valea Mexico, dar și cu capitala Republicii, date fiind produsele nemărginitelor sale livezi de care am vorbit.

Pe plan politic și administrativ, Yautepec, de când aparține de statul Morelos, a crescut de la o situație subalternă și dependentă de Cuernavaca, până la a ajunge reședință de

⁵ *Apantle*, șanț mic destinat irigației livezilor (n. t.).

district, situație pe care încă o păstrează. N-a luat parte activă la războaiele civile și a fost de cele mai multe ori victimă a lor, deși a știut să se refacă de pe urma dezastrelor, datorită nepuizabilelor sale resurse și hărniciei. Râul și arborii fructiferi sunt comoara sa; de aceea răzvrățiții, partizanii și bandiții i-au putut prăda frecvent veniturile, dar n-au reușit să-i împrăștieze și nici să-i distrugă capitalul.

Populația în totalitatea ei vorbește spaniola, căci se compune din rase amestecate. Indienii puri au dispărut acolo cu totul.

II

TEROAREA

Abia apusese soarele, într-o zi de august din 1861, că târgul Yautepec părea deja învăluit în umbrele nopții. Atât de desăvârșită era liniștea care domnea în el. Locuitorii, care îndeobște la aceste frumoase ore ale serii, după terminarea treburilor zilnice, obișnuiau întotdeauna să iasă pentru a respira aerul proaspăt al străzilor, ori să facă o baie în bălțile sau iazurile râului, ori să se plimbe prin piață sau prin livezi în, căutarea singurătății, acum nu îndrăzneau să treacă de pragurile caselor, ba dimpotrivă, înainte ca în clopotnița parohiei să răsunе chemarea la rugăciune, ei își făceau în grabă cumpărăturile și se închideau în case ca și când ar fi dat molima, tremurând de frică la fiecare zgomot pe care-l auzeau.

Cauza era că, pe la ora aceea, în acele vremuri de restriște, se ivea, pentru târgurile unde nu se afla nici o garnizoană mai puternică, pericolul unui atac al bandiților, cu groaznicele urmări de omoruri, siluiri, incendii și exterminări. Bandiții ținutului cald erau cum nu se poate mai cruzi. Oricât de îngrozitoare și inutilă era o cruzime, ei o comiteau din instinct, din brutalitate, numai din dorința de a face să crească groaza în oameni și de a se distra de ea.

Felul de a fi al acelor „argintați” (acesta era numele dat bandiților pe vremea aceea) a fost ceva extraordinar și nemaipomenit, o explozie de viciu, de cruzime și infamie ce nu se mai văzuse niciodată în Mexic.

De aceea, locuitorii din Yautepec, ca și cei din toate târgurile ținutului cald, trăiau pe atunci mereu temători, luând în timpul zilei precauțiunea de a instala santinele în turnurile bisericilor, care să dea la timp de veste de sosirea vreunei bande de tâlhari, pentru a se apăra în piață, pe vreun deal, sau pentru a se baricada în casele lor. În timpul nopții însă, această precauțiune era inutilă, ca de altfel și

aceea de a pune pânde sau cercetași în afara satului, căci ar fi fost nevoie de folosirea în acest scop a numeroși locuitori neînarmați care, în afară de riscul pe care-l înfruntau, de a fi surprinși, erau și insuficienți pentru a păzi numeroasele drumuri și poteci ce duceau către sat și pe care bandiții le cunoșteau la perfecție.

Mai mult, trebuie spus că argintații aveau mereu la dispoziție mulți complici și iscoade în sate și pe la ferme și că bieteles autorității, înfricoșate din cauza lipsei de mijloace de apărare, se vedeau obligate, când se prezenta ocazia, să intre în tratative cu ei, mulțumindu-se să se ascundă sau să fugă pentru a-și salva viața.

Bandiții, încurajați de această situație, bizuindu-se pe dificultatea pe care o avea guvernul în a-i urmări, ocupat cum era în purtarea războiului civil⁶, se organizaseră în mari bande de câte o sută, două sute, ba chiar până la cinci sute de oameni și băteau astfel nepedepsiți tot ținutul, trăind pe seama țării, impunând mari tributuri fermelor și târgurilor, punând cu de la el putere taxe pe drumuri și practicând toată ziua răpirea, adică sechestrarea de persoane pe care nu le eliberau decât, în schimbul unei mari răscumpărări. Această crimă, care nu o dată a semănat groaza în Mexic, a fost introdusă în țara noastră de Cobos, șef clerical de înspăimântător renume, care a plătit până la urmă cu capul pentru fărădelegile sale.

Câteodată argintații își stabileau un centru de operațiuni, un fel de cartier general, de unde una sau mai multe căpetenii ordonau atacurile și răpirile și trimiteau fermierilor și sătenilor mai bogați scrisori cerând bani, scrisori ale căror condiții trebuiau, negreșit respectate, altfel își pierdeau viața fără scăpare. Tot acolo obișnuiau să-și aibă ascunzătorile în care-i închideau pe „ostatici”, supunându-i chinurilor celor mai crude.

⁶ Război ce a avut loc între anii 1857-1861, denumit și Războiul Reformei, declanșat de partidul conservator (clerical), ea urmare a secularizării averilor mănăstirești decretată de președintele Juárez, exponent al partidului liberal (republican) (n.t.).

Pe vremea de care vorbim, acest cartier general al bandiților se afla la Xochimancas, fermă veche, în ruine, nu departe de Yautepec și așezată tocmai bine pentru a evita o surpriză.

O asemenea vecinătate făcea ca satele și fermele din districtul Yautepec să se găsească pe vremea aceea sub apăsarea unei permanente groaze.

Astfel încât așa se explică liniștea lugubră ce domnea în Yautepec în seara acelei zile de august, când totul îndemna la mișcare și sociabilitate, căci nu plouase așa cum frecvent se întâmplă în acel anotimp al ploilor, iar cerul nu dădea nici un semn de amenințare. Dimpotrivă, atmosfera era limpede și senină, încolo, pe vârfurile munților Tepoztlan, se adunau câțiva nori încă pătați cu nuanțe violacee; dincolo de întinsele câmpuri de trestie de zahăr ce începeau să se întunece și dincolo de masele întunecate de verdeață și piatră care erau fermele, deasupra îndepărtatelor ondulări ale munților, începea să apară, ușoară și palidă, lumina lunii pline.

III

CELE DOUĂ PRIETENE

În curtea interioară a unei căsuțe cu înfățișare sărăcăcioasă dar frumușică, situată la marginea târgului, pe malul râului, cu livada ei de portocali, lămâi și platani, ieșise la aer o familie compusă dintr-o doamnă în vârstă și două tinere foarte frumoase, deși cu fizionomii diferite.

Una, cam de douăzeci de ani, albă, de acea albeață ușor palidă a ținutului cald, cu ochi negri și vioi și gura cărnoasă și zâmbitoare, avea ceva trufaș și disprețuitor ce provenea desigur din conturul ușor acvilin al nasului, din mișcarea rapidă a genelor catifelate, din înălțarea gâtului robust și foarte frumos sau dintr-un surâs mai degrabă batjocoritor decât binevoitor. Era așezată pe o bancă rustică și foarte preocupată în a-și împleti în negrele și mătăsoasele șuvițe ale părului o ghirlandă de trandafiri albi și de filimică roșie.

S-ar fi zis că era o aristocrată deghizată, ascunsă în acea livadă din ținutul cald. Marta sau Nancy, ce fugea de la curte pentru a se întâlni cu logodnicul ei.

Cealaltă tânără, să fi avut optsprezece ani; era brună, cu tenul suav și delicat al creolelor ce se îndepărtează de tipul spaniol fără a se confunda cu cel indian și care trădează fata modestă din popor. Dar în ochii ei mari, tot negri, pe gura care desena un surâs trist de câte ori tovarășa ei spunea câte o vorbă de duh, pe gâtul ei înclinat, în trupul fragil ce părea bolnăvicios, în întreaga ei înfățișare era atâta melancolie, în cât pe loc se putea înțelege că fata aceea avea un caracter diametral opus celeilalte; își aranja și ea încet și parcă fără voia ei, în pletele negre o cunună de flori de lămâi și portocal, numai de lămâi și portocal, pe care îi plăcuse să le taie dintre cele mai frumoase din copaci, operație din cauza căreia își zgâriase mâinile, ceea ce provoca glumele prietenei ei.

— Uite, mamă – spuse tânără, albă, adresându-se doamnei în vârstă ce cosea așezată pe un scăunel de paie,

ceva mai departe de banca rustică – uită-te la proasta asta, care n-o să-și termine de pus florile toată seara; și-a stricat mâinile ca să nu taie decât flori proaspete, care erau cel mai sus și acum nu și le poate pune în cozi... Asta fiindcă tot vrea să se mărite cu orice preț și repede.

— Eu? întrebă bruna înălțând timid privirea, parcă rușinată.

— Da, tu – răspunse cealaltă – nu te mai ascunde; visezi la măritiş; nu faci altceva decât să vorbești de asta toată ziua și de aceea îți place să alegi mereu flori de lămâi și portocal. Eu nu, eu nu mă gândesc încă să mă mărit și mă mulțumesc cu florile care-mi plac mai mult. Și pe urmă, cu cunună de flori de lămâi parcă ți-ai pune giulgiu. Așa se îngroapă domnișoarele.

— Poate că tot așa o să mă îngroape și pe mine – spuse bruna – și de aceea prefer aceste podoabe.

— Vai, fetelor, nu vorbiți de lucrurile astea – exclamă bătrână pe un ton muștrător. Pe vremuri ca astea să mai vorbiți și voi de lucruri triste, te apucă jalea. Tu, Manuela – spuse către tânăra disprețuitoare – las-o pe Pilar să-și pună florile care i se potrivesc și tu puneți-le pe cele care-ți plac. În fond, la amândouă vă stă bine cu ele... și cum tot nu vă vede nimeni – adăugă, suspinând...

— Asta-i nenorocirea – spuse cu un accent expresiv Manuela. Asta-i nenorocirea – repetă – dac-am putea să mergem la un bal sau măcar să ne arătăm la fereastră... am vedea noi...

— Frumoase vremuri – exclamă cu amărăciune bătrâna – tocmai bune de mers la bal sau de stat la fereastră. La ce ne-ar mai trebui serbări? Dumnezeu să ne apere! Așa că n-avem altă treabă decât să trăim ascunse fără să știe blestemații de argintați că existăm! Abia aștept clipa să vină fratele meu din Mexico și să ne ia, chiar și pe jos. În ținutul ăsta nu se poate trăi. O să mor de frică într-o bună zi. Asta nu e viață, Doamne, asta nu e viață, pe care o ducem noi la Yautepec. Dimineața tresari dacă bate clopotul și te ascunzi repede în casa vecinului sau în biserică. Seara, abia de mănânci în grabă, iar tresari dacă bate clopotul sau dacă fug oamenii;

noaptea tresari în somn, tremuri la fiecare tropot, la fiecare zgomot, la fiecare pas auzit în stradă și nu mai închizi ochii toată noaptea dacă auzi focuri sau strigăte. Așa nu se poate trăi; nu se mai vorbește decât de jafuri și asasinate, că „l-au luat în munți pe dom' cutare”; „că i-a apărut cadavrul într-o râpă sau în drum”; „că e învâlmășeală în cutare loc”; „că tocmai s-a dus domnul preot să-l spovedească pe cutare care e grav rănit”, „că în noaptea asta intră Salome Plasencia”; „să se ascundă familiile că acum vine El Zarco⁷ sau Palo Seco⁸” și pe urmă: „că vin trupele guvernului împușcându-i și legându-i pe oameni”. Spuneți și voi dacă asta e viață; nu: e iad... mie îmi vine rău de la inimă.

Bătrână își încheie astfel, vărsând lacrimi mari, îngrozitoarea descriere a vieții pe care o ducea și care din nefericire era cum nu se poate mai exactă, ba încă palidă în comparație cu realitatea.

Manuela, care se înroșise când auzise vorbindu-se de El Zarco, se emoționează auzind că buna doamnă se plângea de dureri de inimă.

— Mamă, nu mi-ai spus că ești bolnavă de inimă. Adevărat, te doare? Ești bolnavă? întrebă apropiindu-se eu blândește.

— Nu fată, nu-s bolnavă; n-am nimic, dar zic că o asemenea viață mă mănnește, mă întristează, mă duce la disperare și până la urmă o să mă îmbolnăvesc de adevărat. Ceea ce se numește boală, îi mulțumesc lui Dumnezeu că n-am; asta măcar e un noroc ce ne-a rămas printre atâtea nenorociri care ne-au copleșit de când a murit tatăl tău. Dar până la urmă, cu atâtea primejdii, eu atâtea spaime zilnice, cu grija pe care mi-o dai, mi-e frică să nu-mi pierd sănătatea, iar în târgul ăsta și cu tine aici... Toți îmi spun: „*Dona Antonia*, ascunde-o pe Mănușelita sau mai bine trimite-o la Mexico sau la Cuernavaca. Aici e în mare primejdie, e foarte frumoasă și dacă o vâd argintații sau dacă vreuna din iscoadele lor de pe aici le dă de știre, sunt în stare să cadă

⁷ Spălăcitul (n.t.).

⁸ Slăbănogul (n.t.).

într-o noapte asupra târgului și s-o răpească”. Doamne ferește! Toți îmi spun așa; chiar și domnul preot m-a sfătuit; prefectul, rudele noastre, nu e măcar un suflet bun care să nu-mi spună în fiecare zi același lucru, iar eu n-am nici o nădejde, nu știu ce să fac... singură... fără alte mijloace de trai decât livada asta a păcatelor mele, care mă ține aici și fără altă apărare decât fratele meu, pe care-l îngrop în scrisori, dar care face pe surdul. Iată, fata mea, spinul pe care-l am mereu în inimă și care nu-mi lasă nici o clipă de odihnă. Dacă fratele meu nu vine, nu ne-ar mai rămâne decât un singur mijloc de a scăpa de nenorocirea ce ne amenință.

— Care, mamă? întrebă Manuela tresărind.

— Să te măriți, fata mea – răspunse bătrâna cu un accent de nesfârșită blândețe.

— Să mă mărit? Și cu cine?

— Cum cu cine? răspunse mama, pe un ton de muștrare blândă. Știi foarte bine că Nicolas te iubește, că s-ar socoti norocos dacă i-ai spune da, că, sărăcuțul de el, de mai bine de doi ani vine să ne vadă zi de zi, fără să-l împiedice nici potopul, nici pericolele, nici fasoanele tale atât de dese și de nedrepte și toate astea pentru că speră să te convingi de dragostea lui, să te îmblânzești, să consimți să-i fii soție...

— Aha! Cu asta trebuia să terminăm, mămicuțo – întrerupse iute Manuela, care de la ultimele vorbe ale bătrânei nu-și ascunsese neplăcerea – trebuia să ghicesc de la început; mereu îmi vorbești de Nicolas; mereu îmi propui căsătoria cu el, ca pe singurul leac al grelei noastre situații, ca și cum n-ar mai exista altul...

— Dar care altul, fată?

— Să ne ducem la Mexico, cu unchiul, sau să trăim ca și până acum, ascunzându-ne când e primejdie.

— Dar nu vezi că unchiu-tău nu vine, că noi nu putem merge singure la Mexico, că a ne încredința altei persoane e foarte primejdios în vremurile astea când drumurile sunt pline de argintați care ar putea să prindă de veste și să ne înhațe... pentru că s-ar ști dinainte de călătoria noastră?

— Dar dacă ne-am duce cu unchiul nu ne-ar paște aceeași

primejdie? obiectă tânără pe gânduri.

— Poate că da, dar el are interes pentru noi, suntem din familie și ar reuși să se întovărășească cu oameni de nădejde, poate ar profita de trecerea vreunei trupe de-a guvernului, sau ar aduce-o de la Mexico sau de la Cuernavaca; ar păstra secretul necesar asupra plecării noastre. În sfârșit, s-ar încumeta noaptea, traversând prin Totolopam sau prin Tepoztlan; oricum, cu el am merge mai sigure. Dar vezi și tu, nu vine și nici măcar nu-mi răspunde la scrisori. O fi aflat desigur cum e prin locul ăsta, iar cumnata mea și copiii nu-l lasă să se expună. Fapt este că nu putem avea nădejde în el.

— Atunci mamă, o să continuăm ca și până acum, doar nu sunt chinurile iadului; o dată o să se termine și mai bine rămân fată bătrână...

— Asta să fie singura primejdie care te paște, să rămâi fată bătrână! răspunse bătrână cu amărăciune. Dar sigur este că nu mai putem trăi așa în Yautepec. Nu sunt chinurile iadului, într-adevăr, ba chiar cred că se vor termina repede, dar nu în favoarea noastră. Uite – adăugă, scăzând glasul cu oarecare mister – mi-au spus că de când argintații s-au stabilit la Xochimancas și suntem mai invadați ca, niciodată în părțile astea, i-au văzut de multe ori pe unii din ei, deghizați, dând târcoale noaptea pe strada noastră; că ei au aflat că ești aici, deși nu ieși nici la liturghie; că au auzit numele tău pomenit printre ei; că prietenii lor de aici au spus de mai multe ori: „Manuelita trebuie să ajungă la argintați. Odată și odată pe Manuelita o s-o prindă dimineața la Xochimancas” și alte vorbe de astea. Cumetrele mele, rudele mele, ți-am mai spus, chiar domnul preot m-a întâlnit și mi-a zis: „*Dona Antonia*, dar la ce te mai gândești de n-ai dus-o încă pe Manuelita la Cuernavaca sau Cuautla, ori la vreo fermă mai mare? Aici e în mare primejdie cu nelegiuții. Du-o, doamnă, du-o de aici sau ascunde-o sub pământ, căci, dacă nu, într-o bună zi dumitale o să-ți pară rău!”

Și la fiecare sfat pe care mi-l dau, îmi înfig un pumnal în inimă. Vezi și tu dacă se mai poate trăi așa aici.

— Dar, mamă, astea sunt doar povești cu care vor să te sperie. Eu n-am văzut nici o umbră pe strada noastră

noaptea, când mă mai uit, câte o dată, pe geam, iar ca să vină vreodată argintații să mă răpească, o să vezi că e cam greu; trebuie doar să avem timp să aflăm, să auzim vreun tropot și putem să scăpăm de ei foarte ușor, fugind prin livadă până în piață. Scoate-ți asta din cap; dacă nu se bizuie și pe mine, mi se pare imposibil. Doar dacă m-ar surprinde în stradă, dar cum nu ies, nici măcar la biserică! nu mă duc, ba stau aici ferecată sub lacăte și zăvor, unde să mă vadă?

— A, nu, Manuela! Tu ești curajoasă pentru că ești tânără și vezi altfel lucrurile; dar eu sunt bătrână, am experiență, văd ce se petrece și așa ceva n-am mai văzut în toți anii pe care i-am trăit, iar eu cred că oamenii aceștia sunt capabili de orice. Dacă aș ști că sunt aici ceva. Trupe, ale guvernului, sau că obștea ar avea arme pentru a se apăra, aș fi mai liniștită, dar tu știi foarte bine că până și prefectul și primarul fug în munți când apar argintații, că obștea nu știe ce să mai facă, că dacă până acum n-au atacat satul este pentru că li s-au trimis banii pe care i-au cerut, că până și eu am contribuit cu economiile mele să dăm această sumă; că nu avem altă scăpare decât biserica sau fuga în locul cel mai ascuns din livezi; ce vrei să facem dacă într-o zi vin să stea aici bandiții, cum au stat în Xantetelco și cum stau astăzi în Xochimancas? Nu vezi că până și fermierii le trimit bani ca să poată lucra la fermele lor? Nu știi că plătesc vamă pentru a-și putea duce marfa la Mexico? Nu știi că în târguri cum sunt Cuautla și Cuernavaca doar oamenii înarmați sunt cei ce se apără? Crezi poate că acești bandiți umblă în cete de zece-doisprezece? Ei bine, nu; umblă în cete de trei sute și cinci sute de oameni: au chiar și muzici și tunuri și pot asedia fermele și satele.

Guvernul se teme de ei iar noi stăm aici ca niște sclavi iară stăpân.

— Bine – răspunse Manuela fără a se da bătută – și chiar presupunând că este așa. Mamă, ce am dobândi dacă mă mărit cu Nicolas?

— Vai, fata mea! Am dobândi că ți-ai face o situație și te-ai pune sub ocrotirea unui om de bine.

— Dar acest om de bine nu e decât fierarul fermei

Atlihuayan și dacă însuși stăpânul fermei, care e la Mexico și care e ditamai boierul, nu poate face nimic împotriva argintaților, ce-ar putea face fierarul, care e doar un biet meseriaș? spuse Manuela lăsându-și puțin frumoasa buză inferioară într-un gest de dispreț.

— Chiar dacă e un biet meseriaș, acest fierar e un om dintr-o bucată. În primul rând, căsătorindu-te, ai fi, sub autoritatea lui și nu e același lucru o fată fără alt sprijin decât o bătrână slabă ca mine de care toți pot să-și bată joc și o femeie măritată ce se bizuie pe soțul ei, care are putere pentru a o apăra, care are prieteni, mulți prieteni înarmați la fermă, ce s-ar bate alături de el pe viață și pe moarte. Nicolas e viteaz; niciodată n-au îndrăznit să-l atace în drum; în plus, calfele lui de la fierărie și prietenii lui de la tabără îl iubesc mult. La Atlihuayan n-ar îndrăzni argintații să-i facă nimic, te asigur eu. Tâlharii aceștia, în fond, lovesc doar satele cărora le e teamă de ei și pe trecătorii fără apărare, dar nu-i înfruntă pe cei îndrăzneți. În al doilea rând, dacă ție nu ți-ar place să stai aici, Nicolas a câștigat destul cu munca lui, are economii; maistrul său, un străin care i-a lăsat în seamă fierăria fermei, e la Mexico, îl iubește mult și am putea merge să locuim acolo până trec vremurile astea rele.

— Nu, niciodată, mamă! întrerupse brusc Manuela – sunt hotărâtă; nu mă voi mărita niciodată cu acest indian îngrozitor pe care nu pot să-l văd în ochi... Mă supără într-un mod înspăimântător, nu-i pot suporta prezența... Prefer orice decât să mă unesc cu acest om...

Îi prefer pe argintați – adăugă cu trufașă hotărâre.

— Da? spuse mama, azvârlindu-și cusătura, indignată – îi preferi pe argintați? Păi, bagă bine de seamă la ce vorbești, căci dacă nu vrei să te măriți onorabil cu un băiat care e un grăunte de aur al cinstei și care te-ar putea face fericită și respectată, ai să-ți muști degetele de disperare când o să te trezești în brațele acestor bandiți care sunt niște diavoli scuipați din iad. Eu n-am să văd așa ceva, nu, pe Dumnezeuul meu; am să mor înainte, de nenorocire și de rușine – adăugă, vărsând lacrimi de mânie.

Manuela rămase gânditoare. Pilar se apropie de biata

bătrână pentru a o mângâia.

— Uite și tu – se adresează femeia modestei tinere brune, care ascultase în tăcere dialogul dintre mamă și fiică – tu, care ești fiica mea adoptivă, care nu-mi datorezi atât cât această ingrată, tu nu mi-ai face asemenea necazuri.

Apoi, după un moment de liniște stânenitor pentru toate trei, bătrână spuse cu un ton încărcat de ironie și dispreț:

— Indian îngrozitor! N-ai zice altceva decât că îngâmfata asta nu merită nimic mai mult decât un San Luis Gonzaga. De unde-ți vin atâtea fumuri, ție care ești o fată săracă, chiar dacă ai, prin bunătatea Domnului, mutrișoara asta albă și ochii pe care-i laudă atâtea prăvăliașii din Yautepec? Ești atât de înfumurată, că oricine ar zice că ești stăpână de fermă. Nici taică-tău nici eu nu ți-am dat asemenea idei. Educația ta a fost modestă. Te-am învățat să iubești cinstea, nu înfățișarea și nici banii; chipul se ofilește cu bolile sau cu bătrânețea, iar banii, cum vin așa se duc; doar cinstea e o comoară care nu se termină niciodată. Indian îngrozitor, biet meseriaș! Dar acest indian îngrozitor, acest biet fierar e un băiat cu principii bune, care a început prin a fi un orfan sărac din Tepoztlan, care a învățat de mic să citească și să scrie, care apoi s-a așezat la forjă și care, la vârsta la care de regulă alții nu câștigă mai mult decât un zilier, e deja maestru, principal la fierărie, foarte prețuit chiar de către cei bogați și are nume foarte bun, iar puținul pe care-l are l-a câștigat în cinste, cu sudoarea frunții. În orice vremuri, cu atât mai mult acum și mai ales în părțile astea, este o glorie pe care puțini o au. Aproape nici un băiat de aici nu se poate compara cu el. Spune, Pilar, n-am eu dreptate?

— Ba da, nașă – răspunse modesta tânără – ai foarte multă dreptate. Nicolas e un om foarte bun, foarte muncitor, care o iubește mult pe Manuela, care ar fi un soț ca puțini alții, i-ar face toate plăcerile. I-o spun mereu surorii mele. Și în plus, eu nu-l găsesc îngrozitor...

— Cum să fie îngrozitor! exclamă bătrână – doar, proasta asta, fiindcă nu-l iubește, îi pune atâtea defecte în cărcă, de parcă ar fi o sperietoare. Dar Nicolas e un băiat ca oricare altul și n-are nimic înspăimântător. Nu e alb, nici spaniol; și

nici nu umblă strălucind de aur și argint ca administratorii de ferme sau ca argintații, nici nu sclipește la baluri și serbări. E liniștit și timid, dar mie asta mi se pare că nu e un defect.

— Nici mie – adăugă Pilar.

— Bine, Pilar – spuse Manuela – dar dacă ție îți place așa mult, de ce nu te căsătorești tu cu el?

— Eu? răspunse Pilar devenind întâi palidă apoi îmbujorată, gata să plângă – eu, surioară? Dar de ce-mi spui asta? Eu nu mă mărit cu el pentru că nu pe mine mă iubește, ei pe tine.

— Așa că dacă te-ar cere, l-ai accepta? întrebă surâzând răutăcios neînduplecata Manuela.

Pilar i-ar fi răspuns poate, dar în acel moment se auzi o bătaie timidă la poartă.

— E Nicolas – spuse bătrână – du-te să-i deschizi, Pilar.

Modesta tânără, încă încurcată și îmbujorată, își scoase în grabă de pe cap cununa de flori de lămâi și o puse pe bancă.

— De ce-ți scoți florile? o întrebă Manuela, scoțând și ea în grabă trandafirii și filimica pe care și le pusese.

— Mi le scot pentru că sunt flori de mireasă și nu eu sunt mireasă aici – răspunse trist, deși puțin atinsă, Pilar – și tu, de ce le scoți pe ale tale?

— Eu pentru că nu vreau să-i par frumoasă acestui indian, om de bine, care ar merita un chivot.

Pilar se duse să deschidă, cu toate precauțiunile care se luau în acea vreme la Yautepec.

IV

NICOLAS

Cine ar fi auzit-o vorbind pe Manuela cu glas atât de disprețuitor, cum o făcuse, despre fierarul din Atlihuayan și-ar fi putut închipui că era un monstru, o sperietoare respingătoare care n-ar fi trebuit să inspire decât frică ori silă.

Ei, bine, s-ar fi înșelat. Bărbatul care, trecând prin odăile casei, pătrunse până în livada în care am ascultat discuția dintre doamna în vârstă și cele două copile, era un tânăr smead, cu trăsăturile indigene bine conturate, dar având un trup înalt și zvelt, cu forme herculeene, bine proporționate și a cărui fizionomie inteligentă și binevoitoare te atrăgea imediat în favoarea lui. Ochii negri și blânzi, nasul său acvilin, gura mare, înzestrată cu o dantură albă și strălucitoare, buzele groase pe care abia le umbrea o barbă rară, abia răsărită, dădeau înfățișării lui ceva melancolic, dar puternic și bărbătesc în același timp. Se cunoștea că era indian, dar nu unul meschin și servil, ci un om cult, înfrumusețat de muncă și case avea conștiința puterii și valorii sale. Nu era îmbrăcat, ca toți ceilalți argați de la plantațiile de trestie de zahăr, în haină de dril de culoare deschisă, ci cu un soi de bluză de stofă albastră, ca marinarii, strânsă în talie cu o curea lată de piele, plină cu cartușe de carabină, căci pe vremea aceea toată lumea trebuia să umble înarmată și pregătită de apărare; mai purta *calzoneras*⁹ cu nasturi negri, cizme grele, iar pe cap purta o pălărie de fetru gri cu boruri largi, însă fără nici o podoabă de argint. Se vedea, la sfârșit, că înadins căuta să se deosebească, în modul de a-și aranja îmbrăcămintea, de bandiții care făceau paradă exagerată de podoabe de argint pe haine și mai ales la pălării, ceea ce le dăduse numele sub care erau cunoscuți în întreaga

⁹ Pantaloni specifici mexicani, închiși pe părți cu nasturi (n.t.).

republică.

Nicolas obișnuia, în vizitele sale zilnice la familia Manuelei, să-și lase calul și armele într-o casă învecinată, pentru a pleca, la căderea nopții, la ferma Atlihuayan, la mai puțin de o milă distanță de Yautepec.

După obișnuitele saluturi, Nicolas se duse să se așeze lângă bătrână, pe o altă bancă rustică și văzând că la picioarele Manuelei erau răspândiți în dezordine trandafirii pe care aceasta și-i scosese din păr, o întrebă:

— Manuelita, de ce ai aruncat atâtea flori?

— Făceam și eu un buchet – răspunse sec Manuela – dar m-am plictisit și le-am aruncat.

— Și-s așa frumoase! spuse Nicolas aplecându-se pentru a lua câteva flori, ceea ce Manuela privi cu evidentă neplăcere. Și dumneata, mereu nemulțumită! adăugă trist.

— Biata mea fată! Cât timp stăm în Yautepec și ferecate – spuse mama – nu putem avea nici o clipă de bucurie.

— Aveți dreptate – răspunse Nicolas. Și fratele dumneavoastră, v-a scris?

— Nimic, nici măcar o scrisoare; n-avem nici o veste de la el. Îmi pierd răbdarea... Și ce vești noi ne mai aduci acum, Nicolas?

— Le știți, doamnă – spuse Nicolas posomorit – cele dintotdeauna... răpiri, atacuri, crime peste tot, nimic altceva. Alaltăieri l-au luat argintații din Xochimancas pe spițerul de la ferma din San Carlos. Ieri dimineață, altă ceată l-a luat pe vătaf, care ieșise doar până la ulucile fermei, nu mai departe; apoi au omorât niște cărauși ce mergeau de la Cocoyoc pe drumul către Mexico.

— Doamne, ai milă! exclamă bătrână – chiar că prin părțile astea nu se mai poate trăi. Sunt disperată și nu știu cum sa ies de aici...

— Fiindcă veni vorba – continuă Nicolas – dacă dumneavoastră insistați, doamnă, în dorința de a merge la Mexico și fiindcă mi-ați refuzat serviciile pentru a vă însoți, în curând vi se va ivi o ocazie.

— Da? Cum? întrebă cu neliniște bătrână.

— Am aflat că trebuia să sosească aici azi-dimineață o

trupă de cavalerie a guvernului, căci a plecat de la Cuernavaca încoace ieri seara și a înnoptat la Xiutepec; dar în zori a primit ordin să urmărească o ceată de bandiți care în aceeași noapte a atacat o familie bogată de străini ce mergea spre Acapulco însoțită de câțiva recruți înarmați. Se pare că tocmai pentru a se vedea scăpată de tâlhari, această familie plecase de la Cuernavaca de cu noapte și mergea repede pentru a ajunge azi, devreme, la Puente de Ixla sau la San Gabriel. Dar în apropiere de Alpuyecă îi aștepta o ceată de argintați. Străinii care mergeau cu familia s-au apărat, dar recruții au trădat și au trecut de partea bandiților, astfel încât bieții străini au căzut morți cu familia lor care a pierit și ea.

— Iisuse! Ce grozăvie! exclamă bătrână și Pilar, în timp ce Manuela păli ușor și deveni gânditoare.

— Se pare că a fost ceva cumplit – continuă Nicolas. Acolo au zăcut până dimineața cadavrele, numai cadavrele, căci bandiții le-au luat, firește, bagajele, măgarii, caii și toate celelalte. Vestea a ajuns la Cuernavaca de dimineață, apoi oamenii din Alpuyecă au adus pe brancarde morții, printre care erau și copii. Iată deci motivul pentru care trupa guvernului, care venea încoace, a primit ordin să se îndrepte, împreună cu alta, care a plecat din Cuernavaca, în urmărirea bandiților.

— Și-i vor prinde? Dumneata crezi că-i vor prinde? întrebă bătrână.

— Nu – răspunse cu mare amărăciune cinstitul tânăr – n-au să prindă pe nimeni. Sunt puțini în comparație cu argintații, care trebuie că s-au refugiat la Xochimancas. Numai acolo au peste cinci sute de oameni, cu cai buni și înarmați, fără a mai pune la socoteală numeroasele cete care bat toate drumurile. Mai mult, deja ne-am obișnuit cu aceste laude zadarnice. Când se comite un jaf de proporții ori sunt atacate persoane importante, se face scandal; guvernul de la Mexico trimite ordine strașnice autorităților de pe aici; acestea pun în mișcare micile lor trupe, în rândul cărora sunt mulți complici ai bandiților care le dau imediat de veste. Se face zgomot o săptămână sau două și totul se oprește aici.

Între timp, nimeni nu face caz de jafurile, atacurile, asasinatele comise zilnic în tot locul, căci victimele sunt nefericiți fără nume și nu-i nimeni care să atragă atenția.

— Doamne, Dumnezeuule, Nicolas – spuse îngrijorată bătrână – și dumneata te încumeți în fiecare seară să vii de la Atlihuayan doar ca să ne vezi! Eu te rog să nu mai faci așa ceva.

— O, nu, doamnă! răspunse Nicolas zâmbind liniștit; cât despre mine, n-aveți grijă. Eu sunt sărac, n-au de ce să mă jefuiască. Mai mult, distanța de la Atlihuayan până aici este foarte scurtă, de fapt nu risc nimic venind.

— Cum, nu riști! răspunse bătrâna; în primul rând, deși ești sărac, se știe că dumneata ești un meseriaș cinstit și chibzuit, că ești maestru al fierăriei de la Atlihuayan și trebuie să presupună că ai ceva pus de-o parte; și pe urmă, dacă n-ar fi decât pentru că dumneata călărești cai buni și ai arme bune...

— O, doamnă! exclamă râzând Nicolas – ceea ce pot avea eu pus de-o parte nu merită efortul acestor domni de a mă ataca; căci ei se încumetă pentru interese mult mai mari. Pe de altă parte, ei știu foarte bine că nu m-aș lăsa răpit. Asta nu e lăudăroșenie, dar adevărul e, doamnă, că mai bine mori o dată decât să înduri o mie de morți de care au parte ostaticii. Ați auzit, poate, povestindu-se ce le fac. Ei bine, cel mai bun mijloc de a scăpa de aceste chinuri este să te aperi până mori. Așa poți măcar să-i faci să-și plătească scump victoria și-ți salvezi și demnitatea de om – adăugă el cu bărbătesc orgoliu.

— Ah! Da, dacă toți ar gândi așa – spuse bătrâna – dacă toți s-ar hotărî să se apere, n-ar mai exista bandiți, nici n-am mai avea nevoie de trupele guvernului, nici n-am trăi aici morți de frică, tremurând ca niște păsări speriate.

— Adevărat, doamnă; așa ar trebui să fie și pentru asta nu e nevoie decât de puțin sânge rece. Vedeți și dumneavoastră, la Atlihuayan toți erau îngroziți. Când au început să se reverse acolo bandiții și nu știau a cui parte s-o ia. Dar înainte ca ei să înceapă să ne calce pe umbre, mecanicii de la fermă și fierarii ne-am strâns și ne-am decis să ne cumpărăm

cai buni și să ne înarmăm bine, hotărând că ne apărăm mai bine uniți, deși eram puțini. Imediat ce s-a aflat de hotărârea noastră, administratorul și argații ni s-au alăturat și ei și cum marele avantaj pe care-l au argintații, când amenință fermele și satele, este acela că au mereu spioni și complici printre locuitori, s-a hotărât să fie alungat de la fermă cine ar fi fost bănuțit că ar fi complice cu bandiții. În acest fel, toți lucrătorii de la Atlihuayan sunt credincioși și ne ajută; ferma este bine înarmată și nu ne paște alt pericol decât ca bandiții să dea foc câmpurilor de trestie. Dar păzind bine, în fiecare noapte, se poate evita și acest rău, pe cât posibil. I-au cerut bani stăpânului fermei; l-au amenințat că vor da foc fermei, dar el nu le-a făcut pe voie. Și nouă ne-au trimis scrisori, cerându-ne bani, dar nu le-am răspuns. Pe mine, mai ales, știu că mă urăsc; că sunt unii care s-au oferit să mă omoare și nu știu de ce, că doar n-am făcut rău nimănui, nici măcar bandiților; sigur, trebuie să fie pentru că mă știu hotărât să mă apăr și că oamenii mei sunt la fel. Dar nu mi-e teamă și continui ca și până acum, fără ca nimeni să mă fi atacat pe drum.

— Dar dumneata umbli mereu singur, Nicolas – spuse bătrână – și asta este o mare îndrăzneală.

— Când pot, iau pe câte cineva cu mine, de exemplu, când trebuie să merg la vreo fermă mai îndepărtată... dar pentru a veni aici nu cred să fie nevoie de însoțitori. Dar din toate astea, lucrul cel mai important pentru mine este să vă aranjez plecarea. Spuneam că trupa care venea spre Yautepec se ocupă astăzi de urmărirea celor ce au atacat pe drumul spre Alpuyeca, dar acum trebuie să fie deja în bârlogurile lor. Drept urmare, trupa se va întoarce la Cuernavaca și apoi va pleca înapoi. E timpul să profitați de ocazie și puteți să vă pregătiți de drum.

— Ai dreptate – spuse bătrâna – și ne vom apuca imediat de pregătiri. Îți mulțumesc, Nicolas, pentru veste – spre că vei veni să ne vezi, ca de obicei, să ne mai spui ceva noutăți și să-mi faci serviciul să te ocupi de treburile mele...; nu am om mai de încredere decât dumneata.

— Doamnă, doar știți că sunt cu totul la ordinele

dumneavoastră și că puteți pleca liniștită în ce privește treburile dumneavoastră, căci rămân eu aici.

— Știu, știu și te aștept mâine, ca de obicei. Acum e timpul să pleci, s-a lăsat noaptea și tremur să nu ți se întâmple ceva pe drumul ăsta de la Yautepec la fermă, atât de scurt dar atât de periculos... La revedere! spuse ea, strângând mâna lui Nicolas, care imediat își luă rămas bun de la Manuela, aceasta întinzându-i mâna cu răceală și de la Pilar, care-l salută cu modesta ei timiditate obișnuită.

Când se auzi în stradă tropotul calului ce se îndepărta, bătrână. Care rămăsese tristă și tăcută, suspină cu durere.

— Singurul necaz pe care-l voi avea – zise – îndepărtându-mă de locul ăsta, este că-l voi lăsa aici pe acest băiat, singurul nostru apărător pe care-l avem pe lume. Cu câtă plăcere l-aș privi ca ginere!

— Mai dă-l încolo de ginere, mamă! spuse Manuela apropiindu-se de biata bătrână și îmbrățișând-o cu dragoste. Nu te mai gândești la asta! O să plecăm de aici și vei avea altul mai bun.

— Acesta-ți dăruiește o dragoste cinstită – spuse bătrână.

— Dar nu una pe gestul meu – răspunse, încruntându-se și zâmbind, frumoasa tânără.

— Să dea Domnul să nu regreti niciodată că l-ai refuzat.

— Nu, mamă, de asta poți să fii sigură. N-o să-mi pară rău niciodată. Inima merge încotro vrea ea... nu unde e trimisă! adăugă rar și cu o gravitate hazlie, ajutând-o pe bătrână să se ridice de pe taburet.

Noaptea se înstăpânise pe de-a-ntregul; rouă, atât de abundentă în ținuturile calde, începea să cadă; umbrele arboretului livezii deveneau mai intense din cauza luminii lunii care începea să strălucească, iar familia intră în casă.

V

EL ZARCO

În vreme ce acestea se petreceau la Yautepec, la una din marginile fermei Atlihuayan, pe un drum pietros și abrupt ce cobora din munți, mărginit de mărăcini înalți și arbori rămuroși, cobora agale, cântând cu voce ascuțită și veselă, un călăreț vajnic, călare pe un roib vioi ce părea nerăbdător, mergând șerpuit pe poteca pe care îi răsunau, scoțând scânteii, potcoavele.

Călărețul îl strunea la fiecare pas și, în cea mai liniștită atitudine, părea să se lase în voia unei meditații tăcute, trecând un picior peste capul șeii, ca femeile, în timp ce intona repetând distrat o strofă dintr-un cântec ciudat, compus de bandiți și foarte cunoscut pe atunci prin partea locului:

*Mult îmi place argintul
Și dragostea bine-mi face
Și-mi încarc cu pradă calul
Pentru fata care-mi place.*

Călărețul, umblând așa, femeiește, nu părea să se grăbească să coboare la câmp și din când în când se oprea o clipă, pentru a-și lăsa calul să respire și pentru a privi luna prin luminișurile lăsate de arborii de pe munți. Astfel, uitându-se cu atenție, observa și stelele și părea să verifice ora, ca și cum ar fi așteptat o întâlnire.

Însfârșit, după un ocol ce-l făcea drumul, arborii apăreau mai rar, mărăcinii erau mai mici, poteca se lățea și devenea mai netedă; părea că dealul ondula blând și totul vestea apropierea câmpiei. După ce călărețul observă acest peisaj mai puțin sălbatic decât cel pe care-l lăsase în urmă, se opri un moment, își îndreptă piciorul pe care-l ținea încrucișat, se întinse alene, se ridică în scări, examina în grabă cele două

pistoale pe care le avea la brâu și muscheta ce atârna în învelitoarea șeii, în dreapta și în spate, cum se obișnuia pe atunci; după care deznodă cu grijă eșarfa roșie de lână care-i înfășură gâtul și și-o puse din nou, acoperindu-și însă cu ea fața până sub ochi. Apoi se abătu puțin din drum, se îndreptă către o mică esplanadă care se găsea acolo și începu să examineze peisajul.

Luna apăruse deja deasupra orizontului și se ridica maiestuos pe cer printre grupuri de nori. În depărtare, munții și dealurile formau o ramă neagră și densă tabloului cenușiu în care se distingeau masele întunecate ale fermelor, brâul uriaș al Yautepecului, dealurile și crângurile, iar la poalele dealului ce servea drept balcon călărețului se vedeau bine lanurile de trestie de la Atlahuayan, stropite cu licurici și în mijlocul lor marile construcții ale fermei cu hornurile lor înalte, cu bolțile și ferestrele lor pline, de lumină. Se putea chiar auzi zgomotul mașinilor, murmurul îndepărtat al lucrătorilor și cântecul trist cu care bieții mulatri, asemenea strămoșilor lor sclavi, își alinau oboseala ori sfârșeau muncile de peste zi.

Înfățișarea liniștită și pașnică a naturii și sfântul zgomot al muncii și mișcării ce suna ca un imn al virtuții. Nu păreau să impresioneze în nici un fel sufletul călărețului, care era preocupat doar de oră, căci, după ce rămăsese în mută contemplare timp de câteva minute, se dădu jos de pe cal, îl plimbă o vreme pe platou, apoi îi strânse chingile, încălecă și întrebând din nou luna și stelele, își continuă drumul prudent și în liniște. După puțin timp ajunsese în câmpie, intrând pe o potecă largă ce ducea la hotarul fermei; dar când dădu de o răspântie, o luă pe drumul către Yautepec, lăsând în spate ferma.

Abia intrase pe drum mergând la pas, când văzu trecând la mică distanță, în direcția opusă, un alt călăreț, ce mergea și el la pas, pe un falnic cal negru.

— Asta-i fierarul de la Atlahuayan! zise în șoaptă, trăgând borul lat al pălăriei pentru a nu fi văzut, deși eșarfa de lână îi acoperea fața până la ochi.

Apoi murmură, întorcând ușor capul, pentru a-l vedea pe

călărețul ce se îndepărta încet:

— Ce cai buni are indianul ăsta!... Dar nu se lasă... Mai vedem noi! adăugă cu un accent amenințător.

Și continuă să meargă până în apropiere de târgul Yautepec. Acolo părăsi drumul principal și o luă pe o potecuță care ducea la albia râului ce traversează târgul. Apoi ținu malul de miazăzi până la un mic cot de unde râul, după ce s-a strecurat între două maluri înalte și pline de mărăcini, de cactuși și de arbori sălbatici – dă într-un teren plat și nisipos, înainte de a alerger printre cele două rânduri de livezi întinse și foarte dese ce-l mărginesc prin târg. Acolo luna lumina din plin câmpul, scânteind în apele cristaline ale râului, iar la lumina ei se putea vedea perfect misteriosul călăreț care coborâse de pe munte.

Era un tânăr ca de vreo treizeci de ani, înalt, bine făcut cu umeri herculeeni, acoperit literalmente cu argint. Calul pe care-l călărea era un roib superb, de bună statură, musculos, cu încheieturi robuste, cu copite mici, cu crupe puternice, ca toți caii de munte, cu gâtul fin și capul inteligent și arcuit. Era ceea ce numeau fermierii un „cal de luptă”. Călărețul era îmbrăcat asemenea bandiților din acea vreme și asemenea „șmecherilor” noștri, cei mai șmecheri din ziua de azi. Purta o haină de postav de culoare închisă, cu margini de argint, pantaloni cu dublă dungă de „ținte” de argint, legate cu lăntișoare și șireturi din același metal; avea pe cap o pălărie de lână neagră, cu boruri mari și întinse, împodobite pe partea de deasupra cât și pe cea de deasupra cu o bandă lată și groasă de galon de argint brodată cu stelute de aur; cupa rotundă și turtită era înconjurată cu un dublu testemel de argint, pe care atârnavă de fiecare parte două ținte tot de argint, în formă de bile, terminate în inele de aur. Mai purta, în afara eșarfei de lână cu care-și acoperea fața, o cămașă tot de lână sub vestă, iar la brâu o pereche de pistoale cu pat de fildeș, în tocurele lor de piele neagră brodate cu argint. De centură era legată o cartușieră, dublă centură de piele plină de cartușe de carabină, iar pe sa un pumnal cu plăsele de argint pus în teaca lui, brodată la fel. Șaua pe care stătea era și ea împodobită din plin cu argint,

capul mare al ei. Era o masă din acest metal, precum și șaua propriu-zisă și scările, iar Mul calului era plin de ținte, stelute și figurine ciudate. Peste biciul negru, din păr frumos de ied atârând de șa, era agățată o muschetă a cărei teacă era la fel de împodobită, iar, în spatele șei se vedea legată o manta mare de mușama. Și peste tot argint: pe marginile șei, la oblâncuri, la capacele coburilor, la apărătorile pantalonilor, din piele de tigr, care atârnu de capul șei, la pinteni, peste tot. Era mult argint, sărea în ochi efortul de a-l răspândi peste tot. Era o ostentație obraznică, cinică, lipsită de gust. Lumina lunii făcea să strălucească tot acest ansamblu și-i dădea călărețului aspectul unei ciudate fantome cu un soi de armură de argint; ceva ca un picador de coridă sau ca un centurion împeștriat din procesiunile de Paști.

Călărețul cerceta de câteva secunde locul. Totul era pașnic și tăcut. Câmpia și lanurile de trestie. Se întindeau îndepărtare, acoperite de lumina argintie a lunii, ca de un voal transparent. Copacii livezilor erau nemișcați. Yautepec părea un cimitir. Nici o lumină în case, nici un zgomot pe străzi. Chiar și păsările de noapte păreau să doarmă și doar insectele își făceau auzite zumzetele ușoare în platani, în timp ce un nor de licurici fluturau în masele de umbră din copaci.

Luna era la zenit și se făcuse unsprezece noaptea.

„Argintatul”, se retrase, după acest rapid examen, până la cotitura pe care o făcea albia fiului lângă un mal plin de arbori și acolo, ascuns perfect în umbră, pe plaja uscată și nisipoasă, descăleca, dezlegă povara, scoase frâul calului și, ținându-l de dârlogi, îl lăsă să meargă în apropiere să bea apă. După ce această necesitate a animalului fu satisfăcută, îi puse din nou frâul, încălecă cu agilitate, traversă râul și se afundă într-una din străduțele înguste și întunecoase care dau, spre râu, printre împrejmuirile de copaci ale livezilor.

Merse la pas și parcă șovăind câteva minute, până ajunse la zidurile de piatră ale unei livezi întinse și magnifice. Acolo descălecă la picioarele unui *zapote* uriaș, ale cărui ramuri acopereau ca o boltă lățimea străduței și încercând să

pătrundă cu privirea umbra foarte deasă ce acoperea livada, se mulțumi să articuleze de două ori la rând un fel de sunet de chemare: „Psst... psst...”. La care îi răspunse altul în același chip, dinspre zid, deasupra căruia nu întârzie să apară o figură albă.

— Manuelita! zise cu voce joasă argintatul.

— Zarco, dragul meu, iată-mă! răspunse o voce blândă de femeie.

Omul acela era El Zarco, faimosul bandit al cărui renume umpluse de groază întreg ținutul.

VI ÎNTÂLNIREA

Zidul nu era înalt; era format din pietre mari, printre care încolțiseră sute de plante câțărătoare, urzici și cactuși cu tulpini verticale zvelte, ce formau un gard des acoperit de o perdea de verdeață. Pe acest zid, profitând de una din spărturile lui, sub ramurile întunecate ale *zapotelui*¹⁰, al cărui trunchi noduros forma o scară naturală pe partea dinspre livadă, Manuelita își improvizase un scaun pentru a putea vorbi cu El Zarco în desele lor întâlniri nocturne.

Banditul nu descăleca în timpul acestor întâlniri. Neîncrezător până la extrem, ca toți oamenii de soiul lui, prefera să fie mereu gata de fugă sau de luptă, chiar când vorbea cu iubita lui la orele târzii ale nopții, în singurătatea acelei străduțe pustii, în timp ce populația dormea tresărind fără ca nimeni să îndrăznească să-și arate fața după ora stingerii.

De altfel, așa, călare, se găsea la o distanță mică de tânăra, putând să-i vorbească și să o îmbrățișeze în voie, căci înălțimea îngrăditurii nu depășea capul calului, iar cât despre acest animal, dresat aidoma tuturor cailor de bandiți, știa să stea liniștit atunci când i-o impunea voința călărețului. Pe de altă. Parte, perdeaua vegetală ce îmbrăca zidul de piatră avea acolo o ruptură largă ce le permitea îndrăgostiților să vorbească de aproape, să-și țină mâinile și să se lase pradă intimităților unei iubiri pasionate și violente.

De mai multe ori, unii dintre locuitorii din Yautepec, ce obișnuiau să treacă pe acolo către munte pentru a ieși în câmpie, observaseră urmele de copite pe care le lăsa calul în nopțile. Cu ploaie, urme care arătau că cineva stătuse acolo pe loc multă vreme, că venea dinspre râu și se întorcea la el. Ei presupuneau însă că erau ale vreunui țăran ce trecuse pe

¹⁰ Arbore american din familia zapotaceelor, cu fructe comestibile (n.t.).

acolo în seara anterioară, sau cel mult bănuiau că Nicolas, fierarul din Atlihuayan, a cărui dragoste pentru Manuelita era bine cunoscută, avea întâlniri cu ea, deși, pe de altă parte, știau cu toții că tânăra arăta o profundă antipatie față de fierar, lucru pe care-l atribuiau unei prefăcătorii ipocrite dezmințite de urmele acuzatoare.

Cât despre *dona* Antonia, mama Manuelitei, ea ignora întrutotul, după cum era de presupus, că fiica ei ar fi avut vreo întâlnire cu cineva, ba chiar și zvonul despre urmele lăsate de un cal lângă zidul livezii ei îi era cu totul necunoscut.

Astfel, în taina profundă, pe care nimeni n-ar fi îndrăznit s-o ghicească, Manuelita ieșea să vorbească cu iubitul ei pe cât de des îi permiteau acestuia riscantele sale expediții de atac și de jaf. El părea foarte îndrăgostit de frumoasa fată, căci imediat ce putea dispune de câteva ore, profita de ele, pe seama repausului și a somnului, pentru a veni să vorbească o oră cu iubita lui, pe care o anunța cu regularitate prin intermediul emisarilor și complicilor pe care-i avea la Yautepec.

De data aceasta era așteptat cu o mai mare nerăbdare ca niciodată de către tânără, alarmată de primejdiile ce le prevesteau pentru dragostea ei hotărârile din seara aceea.

— Mi-era teamă că nu vii în seara asta și te așteptam cu îngrijorare – spuse Manuela fremătând de dragoste și grijă.

— Păi, puțin a lipsit să nu vin, viața mea – răspunse El Zarco sprijinindu-se de zid și luând în mâinile lui mâinile tremurânde ale tinerei. Am avut luptă azi-noapte; era să mă omoare un blestemat de *gringo*¹¹ și abia am avut timp să trec pe la Xochimancas, să-mi schimb calul, să iau ceva în gură și puțină cafea și am umblat douăzeci de leghe ca să te văd... Dar ce ai? Tremuri! De ce mă așteptai cu îngrijorare?

— Spune-mi, ai fost la Alpuyeca?

— Da, chiar eu am condus trupa. De ce mă întrebi? Cum ai aflat așa de repede?

— Păi, să vezi cum: a fost, ca întotdeauna, azi pe seară,

¹¹ Nume dat în batjocură străinilor (n.t.).

plictisitorul acela de fierar, iar când mama i-a spus că abia aştepta clipa când vom pleca de aici să ne ducem la Mexico, dar că nu ştia cum, căci unchiul nu vine, el i-a povestit că o trupă de cavalerie a guvernului plecase ieri de la Cuernavaca în direcţia Yautepec şi că se oprise să doarmă la Jiutepec, dar că azi-dimineaţă a primit deodată ordin să urmărească un grup care-i omorâse pe nişte străini la Alpuyeca azi-noapte şi că s-a dus înspre acolo...

— Ştiam deja... zici că o să se „năpustească” peste noi nişte trupe... închipuieşte-ţi, cel mult două sute de oameni! Mai bine ar avea grijă să nu se abată pe la Xochimancas... acolo „li s-ar înnodea biciul”... Şi, mai departe?

— Păi, a mai spus că această cavalerie a guvernului n-o să prindă pe nimeni şi că o să-şi reia drumul spre Yautepec ca să-şi continue marşul. Că atunci am putea profita de ocazie pentru a pleca odată cu trupa.

— Voi?

— Da, noi, iar mama a zis că i se părea bună ideea; că o să ne apucăm de pregătirile de plecare, ba chiar l-a însărcinat pe fierar să vină mâine să-i mai aducă veşti noi, iar ea să-i lase comisioanele.

— Ei, drăcia dracului! Deci e adevărat?

— Foarte adevărat. Zarco, foarte adevărat. Mamei îi e atât de frică, încât să nu crezi, că nu va profita de ocazie, bă mi-a şi spus cu toată hotărârea că trebuie să ne pregătim cuferele; că mâine se va duce să ceară cuiva banii pe care i-a dat în păstrare, apoi plecăm.

— Imposibil! exclamă banditul cu violenţă. Imposibil! O să plece ea, dar tu nu; mai întâi să mă omoare pe mine.

— Dar atunci, cum facem?

— Refuză.

— A, degeaba, Zarco, tu n-o cunoşti pe mama; când spune ceva, face; când porunceşte ceva, nu i te poţi împotrivi. Mari neplăceri am în fiecare zi fiindcă vrea să mă mărite cu forţa cu indianul şi cu cât îmi manifest mai mult hotărârea de a nu mă uni cu acest om, cu cât îi arăt mai mult dispreţ – ba chiar i-am spus de nu ştiu câte ori în faţă că nu-i iubesc – mama se încapăţânează, iar fierarul continuă şi el să vină,

bineînțele fiindcă mama îi dă curaj să nu-și scoată prostiile din cap. Dar aici pot să nu mă supun, pentru că invoc lipsa mea de dragoste, dar cât despre plecarea noastră... vezi tu că e imposibil.

— Păi, lasă-mă să mă gândesc – spuse El Zarco, începând să reflecteze.

— Spune-mi – întrerupse Manuela – n-ar fi posibil ca voi să atacați trupa guvernului la Sfârcuri sau în alt loc și s-o puneți pe goană? Sunteți mulți.

— Da, sufletul meu; ar fi posibil și am reuși asta, dar am să-ți spun sincer: băieții nu se avântă în astfel de acțiuni, decât dacă speră să pună mâna pe o pradă bună, sau dacă se apără și consideră lupta inevitabilă. Dar aici n-au de ce să se bage! Au să spună că atacând trupa n-au să se aleagă decât cu multe gloanțe, iar dacă o pun pe fugă, în cel mai bun caz vor captura ceva cai slabi, șei vechi, uniforme făcute zdrențe. Căci soldații guvernului arată ca niște cerșetori! În afară de asta, sunt o sută de oameni. Ar trebui să-i atacăm cel puțin cinci sute și tu crezi că-i putem aduna pe toți numai pentru atât și nimic mai mult?

— Bine, bine – răspunse tânăra, contrariată – știam eu că argintații nu-i atacă decât pe cei fără apărare!... Așa zice mama.

— Fără apărare? spuse El Zarco, atins la rândul său în punctul cel mai sensibil. Așa spune maică-ta? Păi greșește, buna doamnă; știm să-i atacăm și pe cei din trupe, ba chiar am obosit de când îi tot atacăm și-i învingem... Fără apărare! Ar fi fost bine să fi văzut bătaia de azi-noapte.

— Vai, Zarco, se spune că au ucis femeile și copiii!

— Cine a zis asta?

— Fierarul.

— Indian palavragiu!

— Nu e sigur?

— Că au murit? Ba da, au murit, dar nu noi i-am omorât, au murit în focul bătăliei. În sfârșit, să nu mai vorbim despre asta, Manuelita, mă jignești.

— Nu. Viața mea. Nu – răspunse tânăra cu un glas de nemărginită duioșie, înlănțuită de gâtul banditului – eu să te

jignesc pe tine, care ești toată dragostea mea?

— Da. Manuelita – zise, desprinzându-se din brațele ei. Toate câte mi le-ai spus au fost pentru că tu mă crezi laș.

— Eu să te cred laș, Zarco? spuse tânăra izbucnind în plâns. Dar cum ai putut gândi așa ceva? Ba eu cred că tu ești omul cel mai viteaz din lume; sunt nebună de dragoste după tine; și cred că o să mi se frângă inima de jalea pe care mi-o pricinuiește lipsa ta, de teama primejdiilor prin care treci! ... Că eu sunt toată a ta... și fac tot ce vrei!

— Bine – spuse banditul îmblânzindu-și glasul și sărutând-o cu patimă – bine, nu mai plânge, nu mai sunt supărat... dar să nu mai rostești vorbele astea.

— Dar eu îți spun ce se povestește; eu mă înfurii când îi aud și n-am altă alinare decât să ți le spun! Acum, dorința mea ca voi să atacați trupa, trebuie să știi că e pornită chiar din dragostea ce-ți port, ca să nu ne despărțim. Dacă ai alt mijloc... să ne căsătorim, de exemplu.

— Să ne căsătorim?

— Da, de ce nu?

— Dar tu nu te gândești că noi nu ne putem căsători?

— De ce, spune-mi?

— Dintr-o mie de motive. Cu viața pe care o duc, fiind așa de cunoscut cum sunt, având atâtea procese prin tribunale, existând în mod firesc un ordin să fiu spânzurat oriunde m-ar găsi, unde și la cine m-aș putea prezenta eu să ne căsătorească? Ești nebună!

— Dar n-am putea să mergem undeva departe de locurile astea, la Puebla, în Sud, la Morelia, unde nu ești cunoscut, să ne căsătorim?

— Dar pentru asta trebuie să te scot eu de aici, să te răpesc eu și să mergi cu mine ia Xochimancas până când... și apoi am face călătoria în altă parte.

— Ei bine – răspunse tânăra hotărâtă, după ce se gândi un moment – fiindcă nu mai rămâne decât acest mijloc, scoate-mă de aici, am să merg cu tine unde vrei.

— Dar ai să te împaci cu viața pe care o duc eu. Chiar și numai câteva zile? Mergem la Xochimancas; știi cine sunt tovarășii mei; e adevărat că ei le au acolo și pe fetele lor, dar

nu sunt ca tine: ele sunt obișnuite să tragă mâța de coadă, călăresc, uneori fac și foame, stau de veghe, nu se scandalizează de ceea ce se petrece, căci se petrec și lucruri cam urâte... în sfârșit, sunt ca noi. Tu ești o fată crescută altfel... mama ta te iubește mult... Mi-e teamă să nu te superi, să nu plângi amintindu-ți de mama și de Yautepec... să nu dai vina pe mine pentru nenorocirea ta, să nu mă urăști.

— Asta niciodată, Zarco, niciodată; am să îndur toate relele care vor veni, știu și eu să călăresc, n-am să mănânc, am să veghez și am să privesc totul fără să mă sperii, numai să fiu lângă tine. Uite – adăugă Manuela cu voce surdă în rătăcirea pasiunii ei frenetice – eu o iubesc desigur mult pe mama, deși în privința asta, de câteva zile mi se pare că o iubesc mai puțin; știu că poate i-aș pricinui moartea, dar îți promit să nu plâng când îmi vor aminti de ea, cu condiția să fii tu cu mine, să mă iubești mereu, cum te iubesc și eu, să plecăm repede din locul ăsta...

Banditul o strânse în brațe și o devoră cu sărutări, mișcat de această explozie de dragoste atât de pasionată, de nebună, de sinceră, ce era atât de aproape de frenezie și care i-o lăsa pradă pe de-a-ntregul pe tânăra atât de frumoasă, atât de râvnită, atât de visată în orele lui de pasiune și de dorințe. Căci El Zarco o iubea și el pe Manuela, doar că el o iubea în singurul fel în care putea iubi un om împătimit în crime, un om căruia orice noțiune de bine îi era străină, în al cărui suflet înnegurat și pervers nu mai aveau loc decât plăcerile unui senzualism bestial și emoțiile josnice pe care le puteau determina jaful și omorul. O iubea pentru că era frumoasă, proaspătă, grațioasă; pentru că frumusețea ei atrăgătoare și voluptuoasă, opulența formelor ei, mersul languros și provocator, ochii ei arzători și negri, buzele ei de rubin, accentul armonios și blând, totul exercita o extraordinară dominație asupra simțurilor lui excitate din ce în ce mai mult de insomnie și de obsesia constantă a acelei viziuni. Nu era dragoste în sensul înalt al cuvântului, era dorința îmboldită de nerăbdare și măgulită de vanitate, căci, într-adevăr, banditul se credea probabil norocos de a fi meritat preferința

cele mai frumoase fete din ținut.

Astfel că, de îndată ce fu, sigur că tânăra era hotărâtă să înfrunte orice pentru a-l urma, El Zarco se simți fericit și tot sângele din vine îi năvăli în inimă în acea clipă supremă.

— Bine – spuse, desprinzându-se din brațele Manualei. Atunci nu mai avem ce vorbi, pleci cu mine și mergem...

— Acum? întrebă ea cu oarecare nehotărâre.

— Nu, nu acum – răspunse banditul – acum e târziu și n-ai putea să te pregătești. Măine; voi veni după tine la aceeași oră, adică la unsprezece. Să nu-i dai nimic de bănuț mamei tale; petrece-ți ziua ca de obicei, cu multă prefăcătorie; nu-ți scoate mai multă rufărie decât cea strict necesară. Acolo o să ai câtă vrei. Dar ia-ți bijuteriile și banii pe care ți i-am dat; toate astea le ții la o parte, nu-i așa?

— Le am într-un cufăraș, îngropat.

— Bine; scoate-l și așteaptă-mă aici mâine, neapărat.

— Și dacă din întâmplare vine trupa guvernului? întrebă Manuela îngrijorată.

— Nu, nu va veni, poți să fii sigură. Trupa guvernului trebuie să fi umblat azi toată ziua căutându-ne; apoi, cum soldații ăștia au niște cai foarte slabi și nenorociți, au să se odihnească toată ziua de mâine și n-au să revină la Cuernavaca decât cel curând peste vreo patru zile. Așa că avem timp. Poți să-ți pregătești cuferele odată cu mama, ca și cum te-ai pregăti pentru călătoria la Mexico și să nu lași afară decât îmbrăcămintea pe care o iei pe tine. Dacă din nenorocire se va ivi vreo greutate care o să te împiedice să ieși să mă vezi, să-mi dai de veste prin bătrână, care trebuie să mă aștepte la locul știut ca să mă înștiințeze. Dar dacă nu e nimic, nici ei să nu-i spui nimic. Ține – adăugă, scoțând din buzunarele hainei niște cutiuțe și oferindu-i-le tinerei.

— Ce-i asta? întrebă ea primindu-le.

— Ai să le vezi mâine și or să-ți placă... sunt giuvaeruri! Păstrează-le împreună cu celelalte – spuse banditul îmbrățișând-o și sărutând-o pentru ultima oară. Acum plec, că a sosit ora; abia dacă ajung până în zori la Xochimancas; pe mâine, viața mea.

— Pe mâine – răspunse ea. Să vii negreșit...

— Măine vei fi a mea, cu totul!

— A ta pentru totdeauna – spuse Manuela trimițându-i o sărutare și mai rămânând o clipă pe zid ca să-l vadă plecând.

El Zarco se îndepărtă, așa cum venise, la pas și fără zgomot, iar peste puțin se pierdu după cotiturile drumeagului abia luminat de lună.

VII

LEANDRUL

Imediat ce tânăra îl pierdu din ochi pe iubitul ei, se grăbi să coboare de pe zid pe scările naturale formate de rădăcinile *zqpotelui* și se îndreptă în grabă către un loc din livadă unde un grup de arbuști și de tufișuri alcătuiau un fel de crângușor des la marginile unei mici băltoace pe care o formaseră acolo apele liniștite ale șanțului de irigare. Apoi scoase dintre plante un felinar orb și se îndreptă imediat, croindu-și drum printre arbuști, până la rădăcina unui leandru bătrân și frunzos care, acoperit de flori aromatice și veninoase, domina prin dimensiunile lui micile plante ale desișului. Acolo, pe o ridicătură de pământ acoperită de pir, tânăra se așeză și, luminându-se cu felinarul, deschise cu mâini tremurânde și fremătând de nerăbdare cele trei cutiuțe pe care tocmai i le dăruise banditul.

— A, ce frumos! exclamă în șoaptă, văzând un inel cu diamante, ale cărui sclipiri o orbiră. Țsta trebuie să facă o grămadă de bani! Adăugă, scoțând inelul și punându-l pe rând pe degetele mâinii stângi, făcându-l să strălucească din toate părțile. Parc-ar fi soarele!

Apoi, lăsând inelul pe deget, deschise a doua cutie și rămase uluită. Erau două brățări în formă de șerpi mici, încărcate cu diamante, ale căror cerculețe de aur smălțuite în culori vii aveau un aer fascinant. Probabil că șerpii erau încolăciți de mai multe ori în cutia de atlas, pentru că Manuela zăbovi puțin până-i desprinsese; după ce termină și le puse la încheietura mâinii, răsucindu-le cu grijă. Și începu să le facă să sclipească în toate felurile, întorcându-și mâinile în fel și chip.

Închise ochii o clipă, ea și cum ar fi visat și-i deschise imediat, încrucișându-și mâinile la lumină și contemplându-le îndelung.

— Două vipere! spuse încruntându-se. Ce ideel... Într-

adevăr, sunt două vipere... Jaful! Dar, deh – adăugă, zâmbind și clipind din ochi, ale căror pupile negre, mari și strălucitoare aproape-i umpleau – ce-mi pasă! Mi le dă El Zarco și nu mă interesează că vin de unde ar veni!

Apoi deschise a treia cutie. Aceasta conținea doi cercei și ei cu diamante mari.

— Vai, ce frumoși cercei! spuse – par ai unei regine! Și după ce-i contemplă în cutie, care nu se mai vedea din fascicolul de străluciri și scântei, îi luă, punându-și-i la urechi, în locul modeștilor ei cerceluși de aur, pe care și-i scoase.

Dar, așezându-i pe aceștia în cutia noilor cercei, observă ceva ce nu văzuse, făcând-o să devină lividă, ca paralizată. Erau chiar două picături de sânge proaspăt ce pătau atlasul alb al cutiei și care trebuie că stropiseră și cerceii. Mai mult, cutia era stricată; nu se închidea bine și se cunoștea că fusese smulsă într-o luptă pe viață și pe moarte.

Manuela rămase tăcută și tristă câteva clipe; s-ar fi spus că în sufletul ei se dădea o puternică luptă între ultimele remușcări ale unei conștiințe deja pervertite și impulsurile irezistibile ale unei lăcomii nestăpânite și dominatoare. Aceasta din urmă triumfă, așa cum era de așteptat, iar tânăra, pe al cărei frumos chip se desenau în acele clipe toate semnele josnicei pasiuni ce-i ocupa spiritul, închise cutia repede încruntând sprâncenele. O dădu la o parte cu dispreț și nu se mai gândi decât să vadă efectul pe care-l făceau prețioșii cercei în urechile ei.

Își luă atunci felinarul și, sculându-se, împodobită cum era cu inelul, brățările și cerceii, se îndreptă spre marginea ochiului de apă. Acolo se aplecă, luminându-și fața cu felinarul, încercând să zâmbească, păstrând totuși, în toate trăsăturile feței, acea asprime disprețuitoare care e parcă reflexul lăcomiei și vanității, în stare să urâtească până și chipul ideal al unui înger.

Dacă în noaptea aceea tăcută, în mijlocul livezii întunecate și singuratică, cineva, obișnuit să citească fizionomiile, ar fi examinat-o pe frumoasa tânără ce se uita în apele negre și liniștite ale iazului, luminându-și fața cu lumina opacă a

unui felinar orb și gesticulând pentru a-și da aerele unei doamne mari, dacă i-ar fi văzut chipul palid cu ochii scăpărători de ambiție și lăcomie, părul în dezordine, gura întredeschisă, lăsând să se vadă o dantură imaculată înțeleștată și balansând la dreapta și la stânga cerceii ale căror fulgerări o scâldau într-o lumină albăstruie, roșiatică ori verzuie, ce se amesteca cu scânteierile de același fel iscate de șarpele ce-i înlănțuia mâna stângă, adusă lângă bărbie, e sigur că ar fi găsit în acel chip ciudat ceva înspăimântător de sinistru și respingător, ca o apariție diavolească. Nu era Margareta¹² lui Goethe uitându-se în oglindă, cu firească cochetărie, împodobită cu bijuteriile primite de la un necunoscut, ci o hoată de cea mai rea specie, ce dădea frâu liber mârșavei ei lăcomii pe malul iazului cu ape tulburi și negre. Nu era virtutea pe punctul de a ceda în fața unui dar, ci perversitatea contemplându-se în mocirlă.

Manuela, preocupată astfel numai de ea în acea clipă, lăsa să i se vadă pe chip toate expresiile josnicei ei pasiuni, care nu se împiedica nici de rușine și nici de remușcare, deși știa că acele bijuterii erau rodul crimei. Astfel se face că, deasupra capului ei aureolat de scânteierile cerceilor jefuiți, se vedea în umbră nu fața glumeață a lui Mefisto, diavolul seducției, ci masca groaznică a călăului, demonul spânzurătorii.

Manuela mai rămase câteva clipe să se privească în iaz, ferindu-se la fiecare zgomot pe care-l făcea vântul printre copaci, apoi se întoarse la rădăcina leandrului, își scoase bijuteriile și le puse cu grijă în cutii; după care aruncă o privire în jurul ei și, văzând că totul era liniștit, scoase dintre tufe o mică *tarecua*, un fel de lopată cu coadă de lemn și vârf ascuțit de fier cu care în ținutul cald se sapă fântânile și dând cu ea la o parte pământul dintr-un anumit loc acoperit de mușchi, scoase la iveală un cufăraș de piele, pe care se grăbi să-l deschidă cu o cheiță pe care o păstra la ea. Apoi introduse în el felinarul, pentru a se asigura că se mai afla

¹² Personaj feminin principal din Faust, întruchiparea frumuseții și bunătății (n.t.).

acolo comoara ei, pe care o pipăi o clipă cu extremă satisfacție. Ea consta în bijuterii învelite în hârtie și chimire de piele pline de monede de aur și pesoși de argint.

După aceea puse cu grijă în cufăraș cutiile pe care i le dăduse El Zarco și îngropă din nou comoara, acoperind-o cu mușchi și făcând să dispară orice urmă a deplasării pământului.

Apoi, ca și cum i-ar fi părut rău să părăsească acele bogății, își ridică felinarul orb și se îndreptă în vârful picioarelor spre, casă, intrând în camera unde biata bătrână, cu toate grijile zilei, dormea somnul liniștit al conștiințelor cinstite.

VIII

CINE ERA EL ZARCO

Între timp, pe când Manuela își examina noile bijuterii, El Zarco, după ce părăsise malurile Yautepecului și traversase râul cu aceeași atenție și precauție ca și la venire, sa îndreptă pe drumul larg al fermei Atlihuayan – spre poteca de munte pe care venise și care ducea la Xochimancas.

Era miezul nopții și luna, abia zărindu-se printre norii groși, lăsa pământul învăluit de umbre. Drumul către Atlihuayan era complet pustiu, iar arborii care-l mărgineau de o parte și de alta proiectau o umbră sinistă și lugubră, pe care o făceau și mai densă fugarele și palidele arabescuri pe care le lăsau insectele și licuricii.

Banditul, cunoscător al locurilor, obișnuit, ca toți cei de teapa lui, să vadă într-o oarecare măsură și în întuneric, dar, mai mult ca orice, încrezător în sensibilitatea deosebită a calului său, care la cel mai mic zgomot neobișnuit ciulea urechile și se oprea pentru a-și preveni stăpânul, mergea la pas, însă pe deplin liniștit, gândindu-se la apropiatul noroc care-l aștepta prin posesiunea Manuelei.

În sfârșit, preafrumoasa fată, a cărei imagine îi înflăcărase atâtea luni ceasurile de nesomn, a cărei dragoste fusese preocuparea lui statornică până și în toiul celor mai sângeroase și riscante aventuri și a cărei posesiune i se păruse imposibilă atunci când o văzuse pentru prima oară la Cuernavaca și se îndrăgostise de ea, avea să fie a lui, pe deplin a lui, avea să-i împărtășească soarta și să-i facă să guste preadulcile desfătări ale dragostei, pe el, care nu cunoscuse cu adevărat până atunci decât senzațiile tari ale jafului și asasinatului.

Firea lui grosolană și senzuală, obișnuită din tinerețe eu viciul, cunoștea, e adevărat, bucuriile dragostei materiale, cumpărate cu banii de la joc sau din jaful smuls prim groaza pe care o exercita asupra victimelor, într-o noapte de atac a

satelor fără apărare. Totuși El Zarco simțea că nu iubise niciodată, că nu dorise vreo femeie cu acea exaltare febrilă pe care o simțea de când începuse s-o vadă pe Manuela, apărând la fereastră, de când o auzise vorbind și mai ales de când schimbase cu ea primele cuvinte de dragoste.

Niciodată de când, copil fiind încă, își părăsise căminul familial, nu simțise necesitatea imperioasă de a se uni cu o altă ființă, așa cum o simțea acum de a se uni eu această femeie, atât de frumoasă și pasionată, care păstra pentru el o lume de nesperate fericiri.

Astfel, reamintindu-și toate scenele copilăriei și tinereții, își dădea seama că felul său sălbatic și aspru respinsese întotdeauna orice sentiment, orice mângâiere, oricare ar fi fost ea, necultivându-le decât pe cele din care putuse profita. Copil al unor părinți cinstiți și harnici, care doriseră să facă din el un om muncitor și util în acel ținut, se plictisise repede de căminul unde i se impuneau corvezi zilnice, unde era obligat să meargă la școală și, profitând de frecvențele legături pe care le aveau satele de pe acolo cu plantațiile de trestie de zahăr, fugi, pentru a se duce să se angajeze în slujba grăjdarului de la una dintre ele.

Rămase la grajd o vreme, iar mai târziu, după ce devenise destul de îndemânatic la călărie și îngrijirea cailor, reuși să se angajeze pe la diferite ferme; însă unde nu rămânea prea mult din cauza purtării lui dezordonate, căci, trândav prin natură și înclinație, abia dacă se făcea util în aceste munci de servitor, consacrandu-și lungile sale răgazuri jocului și leneviei.

De altfel, în tot acest timp nu-și amintea să fi simțit nici simpatie și nici atracție față de nimeni. Rămânând câte puțin în fiecare loc, lucrând câteva zile la fiecare fermă și cultivând relații doar cu cei de la grajd și cu partenerii de joc, relații ce durau o clipă și alternau cu dese certuri care le transformau în dușmăanii profunde, el n-avusese de fapt prieteni ci doar tovarăși de plăceri și de vicii. Mai mult, în acele zile, caracterul său se formă complet și de atunci nu mai lăsă loc în inimă decât pasiunilor josnice. Astfel, viața de servitor desăvârși ceea ce începuse lenea, iar instinctele perverse, ce

nu erau compensate de nici o noțiune de bine. Sfârșiră prin a umple acel suflet întunecat, ea algele infecte ale unui smârc.

Nu iubise pe nimeni, ura în schimb pe toată lumea: pe fermierul bogat ai cărui cai îi înșeua și-i împodobeau cu hamuri minunate, pe muncitorul care primea în fiecare săptămână bani buni pentru munca lui, pe țăranul bogat, care avea pământuri rodnice și casă bună, pe negustorii din satele apropiate, ce aveau prăvălii bine aprovizionate, chiar și pe servitorii care aveau leala mai mare ca el. Lăcomia, amestecată cu invidia neputincioasă și meschină, ea îi stârnea această neobișnuită ură și nevoia frenetică da a înșfăca totul, cu orice preț.

Evident, iubirile altora îl umpleau de mânie, iar fetele care, după propria lor situație, îl iubeau pe bogat, pe argat sau pe zilier îi inspirau o dorință nebună de a le înhăța și de a le pângări. Printre toate nu era măcar una care să-și fi oprit privirea asupra lui, pentru că nici el nu încercase să se apropie de nici una cu intenții de dragoste.

Cele de teapa lui nu-i erau pe plac, iar pentru cele de rang mai înalt, el se afla pe o treaptă prea joasă, un băiat de la grajduri!

Era tânăr, având o figură care nu arăta rău; tenul alb impur, ochii de acel albastru-deschis căruia oamenii-i spun *zarco*, pletele de un blond-palid și trupul zvelt și viguros îi dădeau o înfățișare plăcută, dar căutătura încruntată, vorba aspră și brutală, râsul ascuțit și forțat nu-l făcuseră prea simpatic femeilor. De altfel nici el nu găsisese una suficient de frumoasă căreia să-i fie pe plac.

În sfârșit, obosit de viața de slugărie, de viciu și de mizerie, El Zarco fugi de la ferma la care era, luând cu el și niște cai pentru a-i vinde în ținutul rece. După cum era de așteptat, fu urmărit; dar pe vremea aceea, datorită războiului civil, se dezlănțuise în ținutul rece din apropiere de Mexico un potop de bandiți, care nu întârziară să invadeze bogatele regiuni ale ținutului cald.

El Zarco li se alătură fără întârziere și, chiar de la început, ca și cum n-ar fi așteptat decât această ocazie pentru a se dezvălui în toată deplinătatea perversității lui, începu să se

distingă printre acei scelerați prin spiritul lui întreprinzător prin cruzime și prin neostoita lui sete de pradă.

Era în anul 1861, iar bandiții organizați în cete mari, urmăriți uneori de trupele guvernului dar mai mult atrași de bogăția districtelor cultivate de trestie de zahăr de, la sud de Mexico și Puebla, au pătruns în ele semănând peste tot groaza, după cum am văzut.

El Zarco era una dintre căpeteniile cele mai vestite, iar știrile despre mârșavele lui isprăvi, despre îngrozitoarele răzbunări asupra fermelor în care slujise, despre cruzimea lui rece și curajul său temerar îi dăduseră o faimă înspăimântătoare.

Trupele liberale obligate fiind, dintr-o eroare rușinoasă și lamentabilă, să accepte cooperarea cu acești bandiți pentru a-l urmări pe răzvrătitul reacționar Marquez în trecerea lui prin ținutul cald, câteva din cete s-au prezentat pentru a forma trupe neregulate, însă numeroase, iar una din ele era comandată de El Zarco. Atunci, în cele câteva zile pe care le petrecu la Cuernavaca, o cunoscui pe Manuela, care se refugiase cu familia în acest oraș. Banditul afișa pe atunci un aer de militar, fără ca asta să-l fi determinat să părăsească podoabele fătoase ce erau aproape caracteristice tâlharilor din vremea aceea și care le-au dat și numele de argințați, cu care erau în general cunoscuți.

Frumoasa tânără, al cărei caracter părea a fi în armonie cu cel al banditului, când vedea trecând pe sub ferestrele ei trupa de călăreți semeți, chipeși și strălucitori, iar în fruntea lor, călărind un cal superb și încărcat de argint din cap până-n picioare, pe tânărul și grozavul bandit al cărui nume nu-i răsunase în urechi decât însoțit de accentul spaimei, se simțea atrasă către el, printr-un sentiment în care se amestecau simpatia, lăcomia și vanitatea ca un elixir înțepător și delicios.

Astfel se născu un soi de dragoste ciudată în cele două suflete făcute să se înțeleagă. Și în scurtul răstimp în care El Zarco rămase la Cuernavaca, reuși să intre în legătură cu Manuela și să stabilească cu ea relații amoroase care nu ajunseră, totuși, din cauza împrejurărilor, la gradul de

intimitate pe care l-am văzut la Yautepec.

Generalul Gonzales Ortega, dându-și seama de grava greșală pe care o comisese acordând loc în trupele sale diferitelor cete de argințați ce nu făceau altceva decât să pustiească satele prin care trecea armata și astfel s-o înjosească, nu întârzie să-i urmărească, împușcând mai multe căpetenii. Pentru a scăpa de o asemenea soartă, El Zarco fugi într-o noapte cu bandiții lui de la Cuernavaca și se îndreptă la sud de Puebla, unde rămase câteva luni, comițând groaznice jafuri.

În sfârșit, argințații își stabiliră sălașul principal la Xochimancas, iar El Zarco nu întârzie să afle că Manuela se întorsese la Yautepec unde locuia cu familia ei. Firește, încercă imediat să reinnoade relațiile abia întrerupte și putu să se asigure că Manuela îl mai iubea încă.

De atunci începu comunicarea frecventă și nocturnă cu tânăra, comunicare ce nu era periculoasă pentru el, dată fiind spaima pe care o răspândea numele lui și date fiind, de asemenea, relațiile pe care și le cultiva la târg, unde bandiții aveau numeroși emisari și spioni.

Între timp, crimele lui sporeau pe zi ce trecea: răzbunările asupra foștilor lui dușmani de la ferme erau înspăimântătoare, iar groaza pe care o inspira numele lui făcuse din toți niște lași. Chiar fermierii, foștii lui stăpâni, veniseră, tremurând în fața lui, să-i implore protecția, transformându-se în umili și bicsnici servitori și nu de puține ori, el, fostul argat de la grajd, îl văzuse ținându-i căpăstrul calului pe bogătanul obraznic la ferma căruia slujise înainte, umil și disprețuit.

Astfel de răzbunări și înjosiri erau foarte frecvente în acea epocă, datorită îndrăzelii și numărului bandiților, a căror putere era nelimitată în nefericita regiune și mai presus de toate datorită neputinței guvernului central care, ocupat să se bată-n războiul civil și să facă față intervenției străine, nu-și putea răspândi trapele pentru a-i lichida pe bandiți.

IX

BUFNIȚA

El Zarco se afla deci în culmea orgoliului său satisfăcut își realizase o parte din aspirații. Era temut, se răzbunase; prea numeroasele lui jafuri îi aduseseră o pradă îmbelșugată; dispunea la discreție de punga moșierilor. Când avea nevoie de o mare cantitate de bani, punea mâna pe o încărcătură de zahăr sau de rachiu, ori pe un arendaș bogat și-l obliga la răscumpărare; când dorea să impună un bir vreunei ferme, ardea un lan de trestie, iar când voia să bage groaza în vreun sat îl asasina pe primul nenorocit de sătean pe care-l întâlnea în preajmă-i.

O dată însă satisfăcută setea lui de sânge și de pradă, simțea că-i mai lipsește ceva. Erau desfătărilor dragostei, dar nu acele desfătări venale pe care i le prilejuise bunăvoința trecătoare a femeilor pierdute, ci cele pe care i le-ar fi putut promite pasiunea unei femei frumoase, tinere, dintr-o clasă socială superioară lui și care să-l fi iubit fără rezerve și fără condiții.

Manuela fusese pentru el o femeie de neatins cât timp, pe jumătate ascuns în suita servitorilor bogatului moșier, trecea duminica pe străzile din Yautepec. Atunci era sigur că frumoasa fată a unei familii înstărite, îmbrăcată cu evident lux sătesc și care primea, zâmbind, de la fereastră, galantele lingușeli ale bogaților stăpâni de fermă, ale chipeșilor arendași ce făceau volte pe cai vioi, plini de argint, pentru a străluci în fața ei, nu s-ar fi uitat nici o clipă la sluga pricăjită și tristă, abia ținându-se pe o șa sărăcăcioasă și veche, care se strecura în tăcere călărindu-și mârțoaga în urma stăpânilor lui.

Pe atunci, dacă el s-ar fi apropiat să-i vorbească, să-i ofere o floare, să-i spună că o iubea, fără îndoială că n-ar fi obținut drept răspuns decât un gest disprețuitor sau un râs de batjocură.

Iar acum, când el era cel frumos, când avea cei mai buni cai din ținut, când umbla îmbrăcat în argint, când era temut, îi vedea la picioare pe toți bogătașii din ferme; acum că putea oferi bijuterii ce valorau un capital întreg; acum, această tânără, cea mai frumoasă din Yautepec, plângea după el, îl aștepta fremătând de dragoste în fiecare noapte, avea să-și părăsească pentru el familia și să i se dăruiască fără rezerve; o s-o arate tovarășilor lui, o s-o plimbe peste tot alături de el, umilindu-i cu ea pe vechii lui stăpâni. Asemenea perspectivă dădea dragostei pe care El Zarco o nutrea pentru Manuela un gust iuie și voluptuos de răzbunare, împotriva tinerei înseși, cât și împotriva celorlalți, ia care se adăuga o Vanitate obraznică Astfel, deci, ceea ce-i mișca inima banditului nu era cu adevărat dragoste, în sensul nobil al cuvântului, nu era sentimentul intim și sfânt care-și mai găsește loc chiar și în sufletele pervertite, iluminându-le uneori așa cum o rază de soare iluminează astrele mai întunecate și mărunte, nu: era o dorință senzuală și sălbatică, excitată până la frenezie de încântarea frumuseții fizice și de impulsurile trufiei învingătoare și a vulgarei vanități.

Dacă Manuela ar fi fost mai puțin frumoasă sau mai săracă, poate că El Zarco n-ar fi dorit posesia ei cu atâta putere și puțin i-ar fi păsat că era virtuoasă. El nu căuta sprijinul virtuții în clipele grele ale vieții, ci emoțiile grosolane ale simțurilor pentru a-și întregi norocul situației lui actuale. Avea să fie a lui, frumoasa domnișoară, pentru a-și satisface necesitatea firii avide de senzații vanitoase, după ce gustase plăcerea inferioară de a avea cat magnifici și de a îngrămădi uncii de aur și bijuterii de o mare bogăție.

O dată însă satisfăcută această dorință, cea mai scumpă dintre toate, ce va face cu tânăra? se întreba el. Să se căsătorească cu ea? Asta era imposibil și, pe urmă, a avea o soție legitimă nu-i măgulea vanitatea. O iubită ca ea, da, ar fi fost un triumf în fața tovarășilor lui. Să-și părăsească oare calea și viața cea plină de primejdii pentru a fugi cu ea, departe, pentru a se bucura într-un colțișor oarecare de o existență obscură și liniștită? Dar și asta era imposibil pentru nelegiuitul care încercase deja îmbătătoarele plăceri

ale luptei și jafului. Să renunțe la viața aceea agitată, neliniștită, presărată cu pericole, dar și cu răsplăți grase. Însemna să se resemneze la a fi sărac, să fie pașnic; însemna să se expună riscului ca un mărunț jandarm de stat să-l prindă în orice zi și să-l bage la închisoare ca *el* să fie judecat pentru vechile lui fărădelegi. Putea să-și transforme prada, care era importantă, în terenuri cultivabile, într-o fermă, într-o prăvălie. Dar el nu știa să muncească și mai ales, îi displăcea această existență de muncă obscură și modestă, monotonă, fără peripeții, o existență plictisitoare, mereu expusă pericolului unui denunț, fără altă distracție decât creșterea copiilor, fără alte emoții decât cele ale fricii. Nu; deocamdată trebuia să continue așa, apoi o să aibă timp să se hotărască, după cum vor cere împrejurările.

El Zarco ajunsese aici cu reflecțiile când se opri tresărind la chitul neașteptat și lugubru al unei bufnițe, ce venea dinspre ramurile frunzoase ale unui uriaș *amate*¹³ prin fața căruia trecea.

— „Cobe” blestemată – exclamă eu voce joasă, simțind că-i trece prin vine un fior de gheață. Mereu, o apucă cântatul tocmai când trec eu. Ce să însemne asta? adăugă, cu grija atât de comună sufletelor grosolane și superstițioase și rămase o clipă prada unor gânduri negre.

Dar, venindu-și în fire, dădu pintenii calului, cu un aer disprețuitor:

— Eh! Asta nu-i sperie decât pe indienii de teapa fierarului de la Atlihuayan: eu sunt alb și șmecher...; mie n-are ce-mi face.

Și se îndepărtă la trap pentru a urca muntele.

¹³ Arbore mexican, cu fruct asemănător smochinei (n.t.).

X FUGA

A doua zi, Nicolas, fierarul din Atlihuayan veni, ca de obicei, pe înserat, pentru a-i face vizita obișnuită mamei Manuelei. Dar o găsi preocupată și tristă. Tânăra dormea, iar bătrână se afla singură în micuța curte unde am întâlnit-o și în seara anterioară.

— E vreo veste nouă? îl întrebă *dona* Antonia pe tânărul meseriaș.

— Da, doamnă – răspunse acesta – se pare că trupa de cavalerie a guvernului va sosi, în sfârșit, mâine. Să fiți neapărat gata, fiindcă știu că n-o să rămână nici măcar o zi, o să treacă spre Cuautla, iar de acolo se îndreaptă spre Mexico..

— Eu sunt deja gata, totu-i pregătit – răspunse *dona* Antonia. Am petrecut toată ziua aranjând cuferele și adunând puținii mei bani. Pe urmă m-am dus la judecător să-mi dea o împuternicire, pe care am să ți-o las duminică – adăugă, scoțând din coșul de cusut o hârtie pe care i-o dădu lui Nicolas. Dumneata, dacă, vrei să-mi faci un bine, trebuie să vinzi livada asta, cât mai repede, sau s-o arendezi, căci, așa cum merg lucrurile, n-o să ne putem întoarce prea curând și am obosit să, tot sufăr aici. Dacă dumneata vii la Mexico, o să ne găsești la fel ea întotdeauna și poate ca până atunci se va schimba și inima Manuelei.

— Nu cred, doamnă – se grăbi să răspundă Nicolas. Până la urmă am înțeles că e imposibil ca Manuelita să mă iubească, îi provoc un fel de repulsie pe care nu-i stă în putere s-o înlăture. De aceea mi se pare inutil să mă mai gândesc la asta. Fie ce-o fi – adăugă suspinând – omul nu poate dispune de inima lui. Se spune că prietenia aduce după ea dragostea. Dar vedeți și dumneavoastră că asta nu e sigur, căci dacă ar depinde de prietenie, eu m-am străduit să mă fac plăcut fetei, dar strădaniile mele au avut mereu drept

răsplată răceala ei, îndepărtarea, aproape ura ei... căci mă tem chiar că mă urăște.

— Nu, Nicolas, asta nu; să te urască pe dumneata! De ce? N-ai fost dumneata protectorul nostru de când a murit soțul meu? Nu ne-ai copleșit dumneata cu binefaceri și servicii ce nu se uită niciodată? De ce oare o purtare atât de nobilă ar trebui să-i stârnească ură Manuelei? Nu; se întâmplă însă că fata asta e proastă, capricioasă; nu știu de la cine i se trage, dar caracterul ei mi se pare ciudat, în special de vreo câteva luni încoace. Nu vrea să vorbească cu nimeni, pe când înainte era atât de vorbăreată și de veselă. Nu vrea să se roage și înainte era atât de pioasă; nu vrea să mai coasă, pe când înainte petrecea zile întregi discutând despre modul de a-și aranja rochiile sau de a-și face altele, nu vrea nimic. De câțva timp, văd la ea un nu știu ce atât de ciudat, încât îmi dă de gândit. În unele zile e tristă, gânditoare, eu chef de plâns, atât de palidă că pare bolnavă, atât de leneșă că trebuie s-o dojenesc; în alte zile se trezește foarte vioaie, dar mânioasă, se înfurie din orice, bombăne, mă contrazice, nu găsește nimic bun în casă, biata noastră mâncare o dezgustă, izolarea în care trăim o plictisește, ar vrea să ieșim la plimbare, să călărim, să vizităm fermele; pare să nu-i fie frică de hoții care ne înconjoară din toate părțile și văzând că eu mă opun acestor nebunii, cade din nou ia descurajare și se duce să se culce. Chiar astăzi s-a petrecut ceva ciudat, când am anunțat-o că trebuie să ne pregătim cuferele să mergem la Mexico; de cum a văzut că era adevărat, că m-am întors aducând ceva bani și am început să-mi. Aranjez lucrurile, mai întâi s-a înveselit și m-a îmbrățișat, spunându-mi că era o fericire, că, în sfârșit, avea să cunoască Mexico; că acesta era visul ei; că acolo va fi veselă, fiindcă tristețea ei avea drept cauză situația îngrozitoare în care ne găsim de atâtea luni. După cum e și firesc, îmi închipuisem și eu același lucru și de aceea nu făcusem atâta caz de schimbarea firii ei, căci era de presupus că o fată ca ea, la vârsta distracțiilor, a plimbărilor, era normal să se plictisească în izolarea noastră. Așa că m-am înveselit și eu văzând-o mulțumită, gândindu-se la călătorie. Dar după aceea i-a

revenit tristețea, iar când ne-am așezat la masă, am observat că era prost dispusă, aproape că nu punea o bucățică în gură, ba chiar îi venea să plângă. Mai apoi, n-am reușit s-o distrez și după ce l-am adunat hainele într-un cufăr, când m-am dus s-o văd. Am găsit-o dormind în pat. Ai mai văzut așa ceva! Păi, dacă ar fi fost din cauză că plecăm din Yautepec, de ce a fost tristă cât am stat aici?

— Doamnă – întreabă Nicolas, care ascultase, atent și gânditor – n-o avea pe aici vreo dragoste? N-o lăsa pe aici vreo persoană pe care s-o fi iubit sau s-o iubească încă, fără să vă fi spus dumneavoastră?

— Asta m-am întrebat și eu da vreo câteva ori, dar nu cred să fie nimic din ce spui dumneata. Ce dragoste să fi putut avea pe care să n-o fi bănuir măcar eu? E adevărat că vreo câțiva angajați *gachupin* de la prăvălia de sub boltă i-au făcut curte trimițându-i flori, bilețele și suveniruri, dar asta era cu mult înainte să fi plecat să locuim la Cuernavaca. După ce ne-am întors, băieții aceia nu mai erau aici, plecaseră la Mexico, iar Manuela nu și-a mai amintit de ei, nici măcar cu numele. Câțiva tineri din târg obișnuiesc să treacă pe aici și o privesc cu oarecare interes, dar ea le arată mult dispreț și închide fereastra imediat ce-i vede apropiindu-se. N-au mai venit. Manuela îi găsește plictisitori pe puținii pe care-i cunoaște. În sfârșit, sunt sigură că nu iubește pe nimeni din târg și de aceea la începutul anului, când ai început dumneata să ne vizitezi, am crezut că va înclina spre dumneata și că vom aranja ușor ceea ce pusesem la cale.

— Vedeți, așadar, doamnă – răspunse Nicolas cu amărăciune – că nu era deloc așa și că Manuela m-a considerat mai plictisitor decât pe ceilalți băieți din Yautepec. Astfel că până și eu – care nutresc atâta afecțiune față de ea și m-am gândit atât de serios să ne căsătorim, crezând că o să reușesc prin această căsătorie să-i făuresc fericirea și pe a mea deopotrivă, după cum e și firesc, n-am putut rămâne insensibil la disprețul ei constant și m-am hotărât să mă îndepărtez pentru totdeauna de această casă. Dar gândul că dumneavoastră țineți la mine, lucru de care sunt sigur; poruncile mamei mele, ca eu să am grijă de dumneavoastră,

astăzi când e atâta nevoie de sprijinul unui bărbat prin locurile astea, m-au făcut să continui să vă deranjez cu prezența, căci altfel v-aș fi evitat.

— Să mă deranjezi pe mine? întrebă mișcată și plângând *dona Antonia*.

— Nu, pe dumneavoastră nu, doamnă; văd eu bine că-mi arătați prietenie, că-mi vreți binele și fericirea, că, dacă ar fi fost după dumneavoastră, eu aș fi soțul Manuelei. Nu sunt un ingrat, doamnă și credeți-mă că atât timp cât voi trăi mă voi purta cu dumneavoastră ca un fiu recunoscător și iubitor, fără nici un fel de interes, doar dacă aceasta nu stă în calea fericirii Manuelitei; dar asta o spuneam din cauza fetei. Din fericire pentru ea, dumneavoastră plecați de aici, astfel încât nu va mai avea supărarea de a mă vedea, iar eu voi avea mulțumirea de a vă fi folositor de departe. Am să fac tot ceea ce-mi veți încredința și am să vă scriu des, dându-vă vești despre livadă și despre situația în care se mai găsește locul. Măine, când sosește trupa guvernului, am să vin și eu să văd ce vi se oferă, ba chiar o să vă însoțesc la plecare, până la Morelos sau mai departe, dacă e nevoie.

— Ah, Nicolas! Ce bun ești și ce nobil! spuse bătrână cu blândețe; accept tot ce-mi oferi dumneata, iar la rândul meu te asigur că vei avea mereu în mine o a doua mamă. Oricare ar fi soarta pe care Dumnezeu ne-o rezervă mie și fiicei mele, te rog să crezi că-mi voi aduce mereu aminte de generozitatea dumitale față de noi și că nu voi uita niciodată că dumneata ești cel mai nobil și cinstit tânăr pe care l-am cunoscut. Te aștept mâine și dacă vrei să ne însoțești, cum îmi promiți, îmi va face mare plăcere să mă bucur de compania dumitale, de care am atâta nevoie. Dar mi-e teamă să nu ți se întâmple ceva la întoarcere.

— Nu vă temeți de nimic, doamnă – spuse Nicolas, ridicându-se – am să iau pe câțiva din tovarășii mei de la atelier, bine înarmați și cu cai buni, așa că nu ne paște nici o primejdie.

— Bine – spuse *dona Antonia*, strângând mâna fierarului în ale ei, cu drag, așa cum ar face o mamă iubitoare cu fiul inimii ei.

Apoi, auzind că se depărta, exclamă plângând:

— O! Nenorocită sunt că nu-l am pe omul ăsta de ginere!

Manuelita se deșteptă când se lăsa noaptea, iar la lumina lumânării, *dona Antonia* observă că avea ochii roșii...

— Ți-e rău, fetițo? întrebă cu afecțiune.

— Mă doare tare capul, mamă – răspunse tânăra.

— Asta fiindcă ești adormită și apoi, ai muscat așa de puțin!

— Nu; mă simt cam rău.

— Ai cumva febră? spuse mama îngrijorată.

— Nu – răspunse Manuela, liniștind-o – nu-i nimic, m-am sculat de dimineată prea devreme și într-adevăr am mâncat prea puțin. Am să iau ceva în gură și mă culc din nou, căci nu mi-e decât somn; dar am poftă de mâncare și ăsta e semn bun. Știi doar că de câte ori mă scol devreme mi se întâmplă așa. Și pe urmă, trebuie să dormim, acum cât se poate, că cine știe dacă pe drum o s-o mai putem face în tihnă, în compania soldaților – adăugă, zâmbind malițios.

Biata mamă, acum pe deplin liniștită, servi cina, pe care Manuela o mănca veselă și cu poftă, apoi cele două își făcură rugăciunile, iar după o lungă discuție despre pregătirile de călătorie și noile lor speranțe, bătrâna se retrase în camera ei, alăturată de cea a Manuelei și separată de aceasta doar printr-un perete subțire.

Tocmai atunci cădea un potop groaznic, una din aversele ținutului cald, amestecate cu fulgere și tunete, când cerul pare să-și deschidă toate cataractele pentru a inunda cu ele lumea. Ploaia făcea un zgomot înspăimântător pe acoperiș, iar arborii livezii, biciuiți de torent, păreau să se desfacă în bucăți.

În stradă, apa alerga năvalnic formând un pârâu, iar în curte se produsese o inundație din creșterea apei șanțurilor și din șiroaiele de pe acoperișuri.

Dona Antonia, după ce-i recomandă Manuelitei să se îmbrace gros și să se roage, adormi legănată de zgomotul monoton al ploii.

Nu e nevoie să mai spunem că tânăra nu închise ochii. Era noaptea fugii puse la cale cu El Zarco; el trebuia să vină

negreșit, iar ea avea să-l aștepte pregătită cu hainele și cu cufărul în care ținea comoara și pe care trebuia să se ducă să-l scoată da la rădăcina leandrului. Furtuna neașteptată o supăra tare pe Manuela. Dacă nu înceta înainte de miezul nopții, era nevoită să facă un drum foarte neplăcut și chiar dacă se oprea până atunci, avea să găsească livada transformată în baltă, iar ea o să se ude toată trecând pe sub pomi. Cu toate acestea, ce nu e în stare să îndure o îndrăgostită, pentru a-și realiza scopurile?

Când văzu că se făcuse aproape ora stabilită, se sculă în vârful picioarelor, desculță, cu capul și umerii bine acoperiți de un pardesiu de lână și astfel, ridicându-și japonul de muselină până la genunchi, deschise încet ușa camerei ei și alergă în curte, luminându-și calea cu felinarul orb pe care-l acoperea cu grijă.

Era ultima oară când ieșea din casa părintească și abia dacă îi acordă un gând bieteii bătrâne ce dormea fără grijă încredințată de dragostea fiicei ei iubite.

De altfel, Manuela, preocupată doar să-și împlinească fuga, nu făcea altceva decât să se grăbească, iar dacă inima ei bătea cu violență, era de teama de a nu fi auzită și, astfel, de a da greș cu planul ei.

Din fericire pentru ea, ploaia continua cu toată puterea și nimeni nu putea bănuși că ea ar fi ieșit din cameră pe furtuna aceea; astfel, trecu repede prin livadă, se strecură printre copaci, sări peste șanțul de irigare ce înconjura crângul unde se afla leandrul, iar acolo, săpând în grabă, fără a se sinchisi de ploaia care o udase până la piele, având doar grijă ca felinarul să nu se stingă, scoase cufărul cu comoara, îl acoperi cu șalul și se duse către zid, cățărându-se pe rădăcinile arborelui *amate*, până la locul unde obișnuia să-l aștepte pe El Zarco.

Abia ajunsese, când auzi fluieratul ușor cu care. Se anunța iubitul ei, iar la lumina unui fulger putu să-l distingă, acoperit cu o pelerină neagră de mușama și sprijinindu-se de zid.

Însă nu venea singur. Îl însoțeau alți trei călăreți, înfășurați ca și el în câte o pelerină și înarmați până în dinți.

— Blestemată noapte! spuse El Zarco, îndreptându-se spre iubita lui. Mi-era teamă că n-ai să poți veni, viața mea și că astăzi totul o să dea greș.

— Cum să nu vin, Zarco! răspunse ea – doar ai văzut că întotdeauna când îmi dau cuvântul, mi-l țin. Era imposibil să lăsăm pentru altă dată, căci mâine sosește trupa și noi ar fi trebuit să plecăm imediat.

— Bine, ai adus tot?

— Totul e aici.

— Atunci, vino; acoperă-te cu pelerina asta – spuse El Zarco întinzându-i tinerei o pelerină de mușama.

— Nu-i nevoie, sunt deja udă și nu contează dacă mă mai ud, încă.

— Să nu faci așa ceva, pune-ți-o, ia și pălăria asta... Doamne, dumnezeule! spuse, prinzând-o în brațe. Sărăcuța de tine! Ești udă learcă!

— Să mergem, să mergem – spuse ea tremurând – ei cine sunt?

— Sunt prietenii mei, care au venit cu mine în cazul că s-ar ivi ceva... Hai să mergem; înainte, băieți, până nu crește râul – spuse El Zarco, dând pintoni calului, pe crupa căruia o așezase, în felul din ținutul cald, pe frumoasa tânără.

Și grupul de călăreți se îndreptă în grabă către marginea târgului, trecu râul care începuse deja să crească și se pierdu printre negurile dese.

Dacă vreun țăran superstițios ar fi văzut trecând la lumina fulgerelor, desprinzându-se parcă din arborii biciuiți de furtună, grupul compact de călăreți înfășurați în pelerine negre, la asemenea oră și pe o astfel de vreme, ar fi crezut desigur că era o patrulă de spirite drăcești sau de suflete chinuite de bandiți ce-și ispășeau păcatele într-o noapte atât de înspăimântătoare.

XI RĂPITĂ!

Dona Antonia dormise prost. După primul somn, ce fusese liniștit și greu, numeroasele zgomote ale furtunii până la urmă o treziră. Frământată de tot felul de gânduri și preocupări din cauza apropiatei călătorii, începu să se răsucească în pat, pradă insomniei și neliniștei.

I se părea că auzise, printre bubuiturile îndepărtate ale tunetelor, printre zgomotele ploii și ale vântului prin arbori, unele zvonuri ciudate; dar le atribui propriei ei spaime. Bucuroasă s-ar fi sculat să se ducă în camera *Manuelei* pentru a sta de vorbă sau să se roage o vreme împreună cu ea; dar se temu să întrerupă somnul copilei pe care o credea dormind adânc și având încă fierbințeală din ziua precedentă.

Așa că, după ce petrecu lungi ceasuri la acea stare chinuitoare, luptând cu gânduri sumbre și zbuciumate, cu căldura înăbușitoare din camera ei și cu cea pe care i-o provoca agitația insomniei, când auzi că furtuna înceta, că arborii păreau să se fi liniștit iar cocoșii începeau să cânte, anunțând zorii și vremea bună, biata bătrână sfârși prin a adormi din nou, pentru a nu se mai trezi decât foarte târziu, când primele raze ale soarelui pătrunseră prin crăpăturile ferestrei camerei.

Atunci se sculă în grabă și alergă în camera fiicei ei, n-o găsi acolo, văzu patul desfăcut, însă presupuse că se sculase mult înaintea ei și că era prin curte ori la bucătărie. O căută acolo și, negăsind-o încă, crezu că dăduse o fugă prin livadă să-și cerceteze florile și să vadă stricăciunile furtunii, ba chiar își spuse, că rău făcea *Manuela* expunându-se astfel umezelii dimineții după ce se simțise rău cu o zi înainte; că o să se scuture peste ea apa din pomi și o să-și ude groaznic picioarele în noroiul grădinii, al cărei crâng des era străbătut din toate părțile de șanțuri de irigare și se umplea de

băltoace la cea mai mică ploaie, într-adevăr, din portocali, *zapote*, mangotierii și bananieri, cădea o cascadă de apă la fiecare mișcare a crengilor; lumina soarelui se răsfrângea ca în mii de diamante în picăturile de apă ce atârnavă de gingașele frunze, iar pirul de pe pământ era scufundat într-o uriașă mocirlă.

Rău făcea fata că umbla așa prin livadă.

Atunci o strigă s-o dojenească.

Așteptând însă zadarnic s-o vadă apărând și neauzindu-i răspunsul, începu să se alarmeze și alergă s-o caute în locurile pe unde obișnuia să umble mai des. Nu era nici pe acolo. Continuă atunci s-o caute și s-o strige în toate direcțiile și, venindu-i brusc o idee, se întoarse în casă să vadă dacă poarta dinspre stradă era deschisă; dar găsimd-o perfect închisă și zăvorită, se întoarse în livadă, plină de spaimă, presupunând că poate fiica ei fusese mușcată de vreun șarpe și leșinase, ori poate murise în vreun colț al crângului. Biata bătrână, palidă ca moartea, cuprinsă de spaimă și neliniște, se afundă în partea cea mai deasă a livezii, fără să țină seama de noroi, nici de buruieni, nici de ghimpi, uitându-se peste tot, chemându-și fiica în toate părțile, cu vorbele cele mai blânde și mai disperate, cu gâtul uscat, cu ochii ieșind din orbite, abia respirând, cu inima bătând să-i spargă pieptul, nebună de durere și de groază.

Dar nimic, Manuela nu se ivea.

— Doamne, Dumnezeuule, dar ce-o fi cu fata mea? exclamă, oprindu-se și sprijinindu-se de un pom, căci simțea că picioarele i se muiau.

Nimeni nu-i răspundea. Natura își urma indiferentă cursul normal. Soarele strălucea din plin lumini și cerul, limpezit de nori, în frumoasa dimineată de vară, mai senină și mai albastră după o noapte de furtună; păsările ciripeau vesele, în copaci, insectele zumzăiau printre flori și totul părea să capete o nouă viață pe vigurosul pământ tropical.

Doar biata mamă se sfârșea, sprijinită de pomi, simțind cum frigul morții îi îngheța sângele în vine.

După o clipă de îndurerată amorțeală, făcu o efortare disperată și se târî până în mijlocul livezii. Acolo îi veni altă

idee; trecând peste canalul ce înconjura ca un șanț crângul, de fapt un fel de rond de arbuști în mijlocul cărora se ridica bătrânul leandru înflorit, se îndreptă spre el și, ajungând acolo, se opri surprinsă. Lângă trunchi descoperi o groapă ce se umpluse cu apă, iar pe iarbă era aruncată o săpăligă, aceea cu care Manuela obișnuia să sape pământul grădinii ei.

Apoi observă că, în ciuda ploii, ramurile măracinișului și arbuștilor erau îndoite, de parcă cineva și-ar fi croit drum printre ei.

Se uită cu atenție pe pământ și, în partea neacoperită de iarbă, distinse urme de pași. O luă în direcția lăsată de ele, ceea ce era greu pe stratul de verdeață deasă și aspră ce acoperea pământul, dar putu să le urmărească până la șanț. Pe malurile noroioase ale acestuia și în partea inundată de creșterea apelor de peste noapte, urma se distingea mai ușor; era urma unor picioare mici, desculțe, ce se îngropaseră adânc în noroi. Cine ar fi putut să umble pe acolo de dimineață dacă nu Manuela? Și cine ar fi putut să aibă picioarele acelea mici dacă nu tânăra? Dar de ce venise desculță, mai ales că fusese răcită cu o zi înainte?

Nefericita mamă se pierdea în ipoteze. Apoi, făcând câțiva pași dincolo de fâșia de pământ inundată de apele șanțului, recunoscu din nou urmele de pași; erau tot ale Manuel ei, care era limpede că o luase în direcția zidului.

Într-adevăr, urmele mergeau până la zid și se opreau lângă bătrânele rădăcini ale uriașului *zapote*. Bătrână urcă cu greu pe ele, parcă împinsă de un groaznic presentiment. Pe zid erau, de asemenea, semne că pe acolo ar fi trecut cineva. Plantele păreau să fi fost călcate în picioare. Tulpinile unora erau rupte. *Dona Antonia* se uită prin ace! Loc și examinează atentă străduța. Văzu atunci, chiar sub locul în care se afla, urmele distincte ale unor copite de cai, ce păreau să se fi oprit aici o vreme și să fi fost mai mulți, pentru că pământul era însemnat și răscolit de numeroase urme repetate și grupate.

Lama rece și ascuțită a unui pumnal care i-ar fi străpung inima nu i-ar fi produs nefericitei mame o mai intensă

senzație de durere și de sfârșeală decât cea pricinuită de această priveliște.

Nu înțelegea nimic, dar toate acestea nu puteau însemna decât ceva îngrozitor. Fiica ei traversând livada noaptea, îndreptându-se către zid, caii opriți acolo, parcă pentru a o aștepta, căci era limpede că nici un bărbat nu mersese cu. Ea, toate acestea ascundeau o taină de nepătruns, dar înspăimântătoare pentru biata bătrână! Să fi fugit Manuela cu vreun bărbat? Să. Fi fost răpită? Cine să fi fost răpitorul?

În slăbiciunea și groaza ei, *dona Antonia* abia dacă putu să-și pună, învălmășite, aceste întrebări, căci se simțea zdrobită, nimicită, rămânând locului ca prostită, cu ochii ațintiți spre stradă, cu părul vâlvoi, cu inima bătând s-o înăbușe, mută, fără lacrimi, fără puteri – imagine vie a groazei și durerii.

O ultimă speranță păru însă s-o facă să-și revină. Se gândi că era imposibil, că tot ce vedea era un vis, ori că toate acele împrejurări nu aveau nimic de-a face cu fiica ei; că Manuela trebuia să se fi întors în camera ei și că dacă ar fi fugit trebuia să fi luat cu ea hainele, bijuteriile, sau ceva.

Coborând în grabă de pe zid, *dona Antonia* se îndreptă, clătinându-se ca beată, dar în fugă, spre casă și spre camera Manuelei. Era ca mai înainte, pustie, cu patul desfăcut, cu un cufăr deschis. Nu mai încăpea îndoială, tânăra fugise; lipsea rochia ei cea mai bună, lipseau cămășile brodate, bijuteriile, pantofii ei noi de atlas, șalurile. Luase cu ea ceea ce putuse să încapă într-o valiză mică.

Nefericită bătrână, convinsă atunci de nenorocirea ei, se prăbuși pe pământ și izbucni în plâns, cu strigăte ce ar fi înmuiat și pietrele. După ce trecu această izbucnire a supremei dureri, ieși din casă ca o nebună, fără să se, mai gândească s-o închidă și se duse la fina ei Pilar, ce locuia aproape, în casa unor unchi, căci era orfană. Abia izbuti să le spună câteva vorbe din care să înțeleagă că Manuela dispăruse, rugându-i să vină cu ea acasă pentru a se încredința.

O însoțiră, într-adevăr, surprinși și speriați și ei, în special frumoasa și blânda tânără, care, la fel ca și nașa ei, nu

înțelegea nimic din taina aceea.

XII

SCRISOAREA

Cercetarea străzii și livezii, făcută chiar de unchii lui Pilar, nu avu alt rezultat decât să confirme suspiciunile *donei* Antonia. Manuela fugise în brațele unui iubit.

Unchii lui Pilar găsiră lângă zid, în noroi, pe jumătate ascuns între bălării, felinarul orb ce-i folosise tinerei pentru a se lumina și pe care-l aruncase acolo când fugise.

Mai rămânea acum să cerceteze cine fusese cel sau cei ce o răpiseră pe tânără, iar în privința asta nimeni na îndrăzneală să avanseze un singur cuvânt, căci nimeni nu avea pe ce să-și bazeze nici cea mai mică ipoteză.

Biata mamă, în culmea durerii, îndrăznise să amintească numele cinstitului fierar din Atlihuayan; dar, în, aceeași clipă, atât ea cât și Pilar și unchii ei exclamaseră cu uluială și surprindere:

— Imposibil!

— Chiar, așa imposibil! Spune *dona* Antonia – ce nevoie avea Nicolas s-o fure pe fată când eu i-aș fi dat-o cu toată inima?... Sunt o proastă și numai măhnirea poate să-mi ierte vorba necugetată. Să mă ierte Dumnezeu! Nicolas nu mi-ar ierta-o.

— Și pe urmă, nașă, Nicolas nu era iubit și asta știi foarte bine; Manuela nu-i putea suferi nici măcar prezența. Ar fi trebuit ca atât el cât și ea să se fi prefăcut că se urăsc pentru ca asta să fie adevărat. Dar de ce, o asemenea prefăcătorie?

— E clar – răspunse *dona* Antonia. Nu, n-are rost să ne mai gândim la asta. Dar atunci cine, Dumnezeule?

— Trebuie neapărat să anunțăm autoritățile – spuse unchiul lui Pilar.

În clipa aceea intră în casă un băiat, un ucenic de prin împrejurimi și spuse că niște oameni care mergeau călare împreună cu o femeie îl întâlniseră în zori și-l opriseră dincolo de Atlihuayan, la începutul coastei muntelui și că

doamna, care era tânără, i-a spus să vină la Yautepec să-i ducă o scrisoare mamei ei, explicându-i cum arăta casa.

Dona Antonia deschise în grabă hârtia, care era scrisă ea creionul și nu conținea decât aceste scurte cuvinte:

Mamă:

Iartă-mă, dar trebuia să fac ceea ce am făcut. Mă duc cu un om pe care-l iubesc mult, deși deocamdată nu mă pot căsători cu el. Să nu mă plângi, pentru că sunt fericită și să nu ne urmărească nimeni, fiindcă e inutil.

MANUELA.

Auzind aceste vorbe, toți rămaseră întunecați și muți, pe fețele lor zăgrăvindu-se surpriza și supărarea pe care le-o făcea o faptă ca a Manuelei, care până atunci fusese o bună fiică. Biata mamă scăpă hârtia din mâini și rămase o clipă cu capul plecat, cu ochii pironiți în pământ, abătută, tăcută, mohorâtă, parcă fără simțiri, până când, o clipă mai târziu, durerea ei izbucni în cumplite suspine. Fina ei și unchiul se grăbiră s-o îmbrățișeze fără a ști ce să-i spună, totuși, pentru a-i alina durerea.

— Și la cine să mă plâng acum? exclamă. Sfătuiți-mă voi, ce să fac?

— O să ne ducem la prefect – răspunse unchiul lui Pilar. Trebuie ca autoritățile să ia măsuri.

— Dar, ce măsuri! răspunse bătrână – când doar vedeți că până și autoritățile nu îndrăznesc să iasă din sat și n-au nici trupe și nici mijloace de a se face respectate... Suntem părăsiți de Dumnezeu! adăugă disperată.

— Dar cine ar putea să fie totuși bărbatul care a luat-o? spuse Pilar. Că eu nu mă dumiresc deloc și ar trebui să avem măcar o bănuială care să folosească drept indicație...

— Iar eu sunt singură, absolut singură! exclamă *dona Antonia*, frângându-și mâinile de durere. Ah, cum au profitat de o nefericită bătrână, văduvă și neajutorată!

— Nu chiar atât de singură, nașă, nu ești chiar atât de singură – răspunse cu hotărâre Pilar. Nu te poți bizui oare pe prietenia lui Nicolas?

— E adevărat, fata mea, îl uitasem în disperarea mea. Îl am pe acest om generos, care chiar ieri îmi spunea că, fără nici un interes față de Manuela, de care era sigur că nu-l iubea, pot să mă bizui pe deplin pe sprijinul lui. Ai dreptate, am să-i scriu imediat.

— Nu-i nevoie – spuse unchiul lui Pilar – încalec eu chiar acum și dau o fugă până la Atlihuayan să-l aduc pe Nicolas. Trebuie să ne ajute măcar să deslușim asta.

Bătrânul tocmai se ridica să plece pentru a-și împlini făgăduiala, când se auzi zgomotul unui cal pe stradă și un om descălecă în poarta casei.

Era fierarul din Atlihuayan. Toți se sculară să alerge spre el. *Dona Antonia* le-o luă înainte și abia putu să-i întindă mâinile și să-i spună suspinând:

— Nicolas, Manuela a fugit!

Tânărul deveni foarte palid și șopti trist, cu un gest de amar dispreț:

— Deci bănuiala mea se adevărește!

— Ce bănuială? întrebare cu toții.

Fierarul o conduse pe bătrână în cameră și, rămânând în picioare, spuse:

— Azi-dimineață, foarte devreme, un paznic de lanuri a venit să ne spună, administratorului și mie, că în zori, umblând prin lanurile de la poalele muntelui, când abia încetase ploaia, a dat în coliba lui, în care nu dormise, peste un grup ce se pregătea să iasă și să încalece și care cu siguranță că se adăpostise acolo de furtună; dar că, temându-se să nu fie oameni răi, nu se apropiase de ei, ci se ascunsese între trestii pentru a-i vedea mai bine. Într-adevăr erau argințați; patru bărbați și o femeie tânără, foarte frumoasă, ce purta o pălărie cu boruri înguste, împodobită toată cu argint, de care tocmai lega o basma albă, înainte de a încăleca. Datorită acestui răgaz, el putuse să-i recunoască. Pe fată avea impresia c-o văzuse de câteva ori prin târgul ăsta, iar bărbatul, ce părea șeful celorlalți, era *El Zarco*.

— *El Zarco*! exclamă cu toți îngroziți.

— Chiar el, cel mai temut și mai rău dintre toți bandiții, care, după cum se spune, e tânăr și nu arată rău! Chiar el a

luat-o în brațe pe tânără pentru a o urca pe cal și el însuși părea s-o fi răpit. Imediat s-au îndreptat cu toții, în mare grabă, pe drumul muntelui, fără să-l fi observat pe paznic, care i-a urmărit cu privirea până când au început să urce, îndepărtându-se printre râpe și mărăcini. Atunci a venit să ne dea de veste. Eu nu știu ce cumplită presimțire am avut și, fără să-mi dau seama de ce o făceam, am încălecat și am venit să văd dacă s-a petrecut ceva nou pe aici... Așa că – adăugă el cu adâncă amărăciune – acum știți și dumneavoastră cu cine a plecat Manuela.

— Ah, cu câtă dreptate spune să n-o urmărim că e inutil! exclamă mânioasă, *dona* Antonia, arătându-i lui Nicolas biletul, pe care el îl examinează cu multă atenție.

— Chiar așa – răspunse tânărul – e absolut inutil. Cine s-ar duce să-l urmărească pe bandit în cartierul lui general, unde are peste cinci sute de oameni să-l apere? Și, mai ales, pentru ce? Oare n-a plecat ea de bună voie? Când o femeie face acest pas, îl face fiindcă e îndrăgostită de omul cu care pleacă. S-o urmărim înseamnă s-o ucidem și pe ea.

— Aș prefera s-o văd moartă decât s-o știu în brațele unui tâlhar și asasin ca ăsta – spuse hotărâtă *dona* Antonia. Acum nu simt doar durere, e și rușine și furie... Aș vrea să fiu bărbat și puternică și vă asigur eu că m-aș duce s-o caut pe nenorocita asta chiar de m-ar omori; cu atât mai bine pentru mine! Un argintat! Un argintat! murmură, înfiorată de mânie.

— Ei bine, doamnă, eu sunt gata să fac ceea ce vreți, deși mi se pare inutilă urmărirea, nu atât din cauza celor ce-l însoțesc pe El Zarco ci din cauza voinței hotărâte cu care Manuelita l-a urmat. De fapt, n-a fost nici o răpire.

— Dar pot eu să consimt ca fata mea, oricât de nebună de dragoste ar fi ea, să-l urmeze pe un bandit? Și drepturile mele de mamă?

— Drepturile dumneavoastră de mamă nu pot fi reprezentate decât de autorități în acest caz, dumneavoastră fiind lipsită de o rudă apropiată – spuse unchiul lui Pilar. Noi o să ajutăm autoritățile, da' e necesar ca ele să fie cele care ordonă. Și credeți că ele se vor măsura cu acești tâlhari, când abia se pot face respectate în târg?

— Dar dacă ar vrea... azi sosește cavaleria guvernului.

— Să mergem la prefect – răspunse bătrânul – să-i spunem să vorbească cu șeful trupei; dar nu uitați că această trupă n-a putut continua alaltăieri urmărirea lui Zarco, care comisese asasinatelor de la Alpuyeca, chiar dacă guvernul de la Mexico ceruse cu toată hotărârea această urmărire.

— E inutil – exclamară toți – e imposibil; nici prefecti și nici soldații n-or să vrea.

În acel moment se auziră trompetele răsunând în piață. Cavaleria guvernului intra în târg cu toată solemnitătea.

Dona Antonia, înnebunită de mânie și durere, ieși în grabă din casă cu intenția de a vorbi cu prefectul.

XIII

MAIORUL

Bietul prefect se afla în clădirea primăriei, îmbrăcat în straie de duminică pentru a primi trupa cu onorurile cuvenite – iar în momentul în care sosi *dona Antonia*, însoțită de unchiul lui Pilar și de Nicolas, care o urmase din respect, era ocupat să privească trupa, prost îmbrăcată și încă mai prost dotată, ce se aduna în piațetă pentru a se face apelul. O conducea un maior cu o căutătură rea, îmbrăcat într-un fel ciudat, cu uniformă militară ponosită și pe cap cu o pălărie grosolană, veche și murdară.

După ce termină de făcut apelul, maiorul veni să-l salute pe prefect și să-i pună în vedere, ceea ce era de la sine înțeles pe atunci, că avea nevoie de rații pentru soldați și de furaje pentru cai, fiindcă trebuia să-și continue marșul în aceeași seară.

Prefectul dădu dispozițiile corespunzătoare pentru a obține cele cerute, impunând târgoveților mai înstăriți această sarcină, pe care ei de altfel erau obișnuiți s-o îndure de multă vreme.

Apoi trupa fu încartiruită, iar maiorul și câțiva ofițeri au fost invitați de prefect să guste un pahar și să mănânce la Prefectură.

Acestea erau obligațiile impuse pe atunci autorităților politice din târguri față de acești militari, care nici nu-i apărau pe oamenii pașnici și nici nu îndrăzneau să dea față cu bandiții de care era plin ținutul.

— Ei, domnule maior – întrebă prefectul – ieri și alaltăieri ați făcut treabă bună cu argintații?

— Strașnică, domnule prefect – răspunse maiorul, netezindu-și mustățile – strașnică de tot; nu ne-am odihnit nici ziua nici noaptea.

— Și ați reușit ceva?

— O! Le-am tras o „fugăreală” bună argintaților, teribilă.

Sunt sigur că multe zile n-au să mai apară în plantațiile de trestie din Cuernavaca. S-au învățat ei minte.

— Ați prins câțiva, ei?

— Da: și i-am lăsat agățați pe acolo, de arbori, probabil că mai bălângăne și acum... la ora asta.

— Dar, au căzut toți?

— Toți nu, știți și dumneavoastră că e dificil. Lașii ăștia nu atacă decât oamenii fără apărare, dar când văd o trupă organizată, ca a mea, fug, se împrăștie.

— Dar El Zarco... căci se zice că El Zarco era cel ce comanda ceata.

— Da, el a fost, dar el e cel mai „fugareț” dintre toți. Nici măcar nu ne-a așteptat, astfel că atunci când am ajuns la Alpuyeca, „nici urmă de El Zarco”. Zadarnic am încercat să-l ajungem din urmă. După ce și-a înhățat prada, abia s-a oprit să-și culeagă răniții, apoi a fugit în grabă și n-am putut nici măcar să-i vedem fața. Nimeni, în nici un sat și la nici o fermă din cele prin care am trecut în urmărirea lui, n-a putut să ne dea vreo veste despre el, fie că n-o fi trecut pe acolo, fie că are în toate părțile complici, ceea ce e mai probabil. Fapt este că n-am putut continua înaintarea cu cavaleria mea prin munții ăștia plini de primejdii.

— Dar atunci, domnule maior – întrebă prefectul cu malițiozitate – pe cine ați prins până la urmă, căci adineaori mi-ați spus că ați lăsat vreo câțiva agățați de copaci.

— O, prietene prefect – răspunse militarul fără a-și pierde firea – am luat câțiva suspecți, de care sunt sigur că erau complicii lor, îi cunosc eu bine pe derbedei ăștia, nu-și pot ascunde crimele; fug de noi când ne zăresc, se fac albi la față când le vorbim și, la cea mai mică amenințare, cad în genunchi, cerșind îndurare. Vedeți și dumneavoastră că astea sunt dovezi, căci, de n-ar fi, de ce ar face toate astea? Delictul lor îi acuză, ei sunt complicii, cei care le dau de veste bandiților, cei care îi ascund pe drum și care își iau partea din pradă. Pe câțiva din ăștia și, după cât mi se pare, pe cei mai importanți, i-am lăsat să se învâртеască prin aer... Să fie de exemplu! Nu sunteți de aceeași părere?

Deci bravul militar împușcase câțiva nefericiți de țărani și

târgoveți, la niște simple bănuieli, pentru a nu se prezenta în fața șefului său din Cuernavaca cu mâinile nepătate de sânge.

Perfectul înțelese asta și de aceea răspunse, insistând:

— Da, domnule maior, asta a fost întotdeauna bine, dar, în sfârșit, ce-i cu El Zarco?

— El Zarco; domnule prefect, trebuie să se afle acum foarte departe de aici; probabil în districtul Matamoros sau în apropiere de Puebla, pentru a-și împărți prada în deplină siguranță. Nebun să fi fost, să fi rămas prin părțile astea!

— Dar se spune – obiectă prefectul – că-și are sălașul la Xochimancas, la câteva leghe de aici și că se sprijină pe mai mult de cinci sute de oameni. Cel puțin așa se spune pe aici și așa știm noi, căci mult prea des se desprind de acolo cete pentru a ataca fermele și satele. În acest sălaș își păstrează prăzile, acolo-i țin pe ostatici, caii, munițiile; în sfârșit, se pare, după unele vești pe care le primim zilnic, că trăiesc acolo ca într-o fortăreață, că au acolo chiar și piese de artilerie, chiar muzici și fanfare pe care uneori le iau cu ei în expediții și le folosesc pentru a se distra la petreceri.

— Știu eu, știu eu – răspunse maiorul, oarecum supărat – dar dumneavoastră cunoașteți exagerările vulgului. Toate astea sunt povești; și-or fi găsit vreodată refugiu acolo, or fi rămas două-trei zile, or fi sunat două-trei trompete, iar frica satelor a inventat restul, căci n-o să negați, domnule prefect, că trăiți morți de frică și că locuitorii ținutului ăsta parcă nici n-ar fi bărbați.

— Dar, pe bună dreptate, domnule maior – spuse prefectul, atins la coarda sensibilă – chiar pe bună dreptate, dacă toate acestea, de care dumneavoastră ziceți că sunt povești, nouă ni se par a fi realități; dacă vedem trecând pe drumurile noastre cete de o sută sau două sute de oameni, bine înarmați și călare pe cai buni; dacă duc în munți în fiecare zi săteni și argați de la ferme, dacă se așază peste tot ca la ei acasă, cum să nu le credem?

— Păi bine și dumneavoastră de ce nu vă apărați, de ce nu vă înarmați?

— Pentru că nu avem cu ce; cu toții suntem dezarmați.

— Dar de ce?

— Am să vă spun: aveam arme pentru apărarea târgurilor, adică arme ce aparțineau autorităților și arme pe care le cumpăraseră locuitorii pentru propria lor apărare. Chiar și cei mai săraci aveau puști, pistoale, *machetes*¹⁴. Dar a trecut întâi Marquez, cu „reacționarii” și a luat toate armele și caii pe care i-a putut găsi prin târg. Câteva arme au scăpat totuși, ca și câțiva cai, dar după aceea a trecut generalul Gonzales Ortega, cu trupele liberale și a cerut să se adune toate armele și toți caii care rămăseseră, astfel că ne-am trezit cu mâinile goale. Apoi, bandiții doar ce află că are cineva un amărât de cal, că imediat îl și fură. Cine vreți să mai cumpere arme și cai?... Și apoi, chiar dacă ne-au mai rămas *machetes* și cuțite, credeți că o să ne măsurăm cu ei, care au puști și carabine bune?

— Păi, omule – răspunse militarul, gândindu-se – asta e chiar foarte rău, căci așa oricine își poate bate joc de voi. Și atunci ce faceți?

— Singurul lucru pe care-l facem e să fugim sau să ne ascundem. Ținem o sentinelă în turn, în timpul zilei. Când bate clopotul de alarmă, familiile se ascund în parohie sau pe unde pot în cele mai dosnice locuri ale livezilor. Oamenii fug, iar autoritățile... ne supunem – adăugă bietul prefect, ridicând din umeri în semn de rușine și de resemnare.

— Ei, drăcia dracului, omule, asta e îngrozitor! exclamă maiorul luându-și o cupă mare de coniac. Eu n-aș fi conducător aici pentru nimic în lume.

— Păi, eu am demisionat de la prefectură de cincizeci de ori: dar nu-mi primesc demisia și cum tot aia e...

— Cum e tot aia?

— Păi e clar: e tot aia dacă există prefect sau dacă nu există; au să spună că e la fel dacă sunt eu ori dacă e altul și, între timp, uitați-vă la mine, care mă mărginesc să dau furaje și rații trupelor care trec, fără să pot face mai mult, fără să dispun de un singur paznic, nici măcar de un soldat,

¹⁴ *Machete*, cuțit mare și greu, folosit pentru tăierea trestiei de zahăr și pentru apărare (n.t.).

de nimeni... ascunzându-mă noaptea, căci noaptea suntem expuși la tot, fiindcă nu putem pune pază, ca ziua, văzându-ne de treburile noastre, mereu cu spaima în suflet. Așa că nu sunt povești cele ce vă spunem; na sunt invenții ale fricii. Sunt adevăruri pe care vi le va spune toată lumea.

În clipa în care prefectul isprăvea de vorbit, *dona Antonia*, obosită să tot aștepte terminarea conversației, îl rugă pe secretarul biroului să o anunțe, spunând că are o problemă foarte urgentă de comunicat atât prefectului cât și maiorului.

— Să intre – spuse prefectul.

Dona Antonia se prezentă plângând disperată.

— Ce vi s-a întâmplat, *dona Antonia*? întrebă cu interes prefectul.

— Ce să mi se întâmple, domnule prefect, o mare nenorocire! Fiica mea a fost răpită azi-noapte.

— Fiica dumneavoastră! Manuelita! Fata cea mai frumoasă din Yautepec! spuse prefectul, adresându-se maiorului, care se făcu numai urechi.

— Da, domnule, Manuela, mi-au răpit-o!

— Și cine, hai, spune-ne?

— El Zarco – exclamă furioasă *dona Antonia*. Marele hoț și asasin!

— Vedeți, domnule maior? zise prefectul zâmbind ironic. Nu-i chiar așa departe, cum credeți dumneavoastră; mai e încă pe aici și fură fete, după ce a furat și a asasinat în Canada.

— Dar cum a fost?... Spune-ne repede, doamnă – zise militarul, ridicându-se.

Dona Antonia povesti faptele pe care le cunoaștem, Nicolas fu chemat să dedare ce știe și nu mai încăpu nici un fel de îndoială că într-adevăr El Zarco fusese răpitorul.

— Ei bine, acum ce doriți să se facă?

— Domnule – răspunse bătrână într-o atitudine rugătoare – să puneți să-l urmărească pe bandit, să-i ia fata înapoi, iar eu o să vă dau puținul pe care-i am dacă reușiți. S-o aducă înapoi vie sau moartă, dar cât mai repede, domnule. O mai puteți găsi foarte aproape de aici, la Xochimancas, unde El Zarco își are sălașul. Eu știu, domnule prefect, că

dumneavoastră nu aveți nici trupe și nici oameni de care să dispuneți pentru așa ceva; dar cum se află aici domnul militar cu trupa lui, el poate face acest serviciu dreptății și omeniei.

— Ce spuneți, domnule maior? întrebă cu viclenie prefectul.

— Imposibil, domnule prefect, imposibil! repetă el cu hotărâre. Eu am ordin să-mi continui marșul până la Cuautla, căci este vorba să escortăm un domn, bun prieten al domnului președinte, *don Benito Juarez*, care trebuie să meargă la Mexico. Veți înțelege că dacă n-am putut continua urmărirea acestui nelegiuit ieri și aceasta în urma unui furt și asasinat, cu atât mai puțin pot să mă ocup de căutarea unei fete pe coclaurile astea... Deh!... Deh!... Mai lasă-ne în pace, doamnă, o să se mulțumească și copila cu banditul, n-ai ce-i face! Trupa guvernului nu poate pierde timpul umblând să scape fete frumoase! Și pe urmă, eu nici nu cunosc bine locurile astea.

— Dar le cunosc eu – spuse Nicolas – iar dacă domnul prefect dă ordin, câțiva prieteni de-ai mei și cu mine am putea însoți trupa guvernului pentru a o călăuzi și a o sprijini în cercetările sale.

— Dar dacă flăcăul are câțiva prieteni care să-l însoțească, presupun că înarmați, de ce nu se duce el să-i urmărească? întrebă maiorul.

— Pentru că aceasta ar însemna să ne sacrificăm inutil – răspunse Nicolas. Prietenii mei și cu mine suntem cel mult zece, iar bandiții pe care i-am putea întâlni în Xochimancas trec de cinci sute, ori sunt cel puțin trei sute. Ce-am putea face zece contra trei sute? Am muri fără folos. N-ar fi așa dacă ar merge trupa guvernului, fiindcă, are peste o sută de oameni, la care ne adăugăm și noi, cei care am pleca de aici, bine înarmați și sprijiniți de trupă, am folosi la ceva. Cunoaștem drumurile pe care am reuși să-i surprindem pe argintați.

— Dar, toată hărțuiala și strădania asta doar pentru o fată? spuse maiorul, care nu se lăsa convins.

— Nu, domnule – răspunse indignat Nicolas – n-ar fi doar

pentru fată, căci s-ar atinge și alte scopuri de mai mare importanță. S-ar reuși lichidarea acestui bârlog de răufăcători care țin în spaimă districtul; s-ar reuși poate uciderea sau prinderea asasinilor pe care domnul maior i-a urmărit fără folos ieri și alaltăieri, li s-ar lua și celelalte prăzi pe care le au acolo sub pază, s-ar elibera oamenii pe care-i țin de atâta vreme ostatici, iar domnul maior și-ar îndeplini misiunea, restabilind securitatea în întregul ținut. Cred că până și guvernul suprem i-ar fi recunoscător.

— Pe mine să nu mă învețe nimeni datoria mea de soldat – răspunse maiorul cu ochii scânteietori de mânie, înțelegând că nu putea răspunde altfel argumentelor tânărului. Știu eu ce trebuie să fac, iar pentru asta am superiori care-mi ordonă ceea ce cred ei de cuviință. Cine ești dumneata, prietene, să vii aici să-mi impui legi și să-mi vorbești pe tonul ăsta?

— Domnule – spuse Nicolas uitându-se demn în ochii maiorului – sunt un locuitor cinstit al târgului; sunt conducătorul fierăriei de la ferma din Atlihuayan, iar domnul prefect știe că am adus nu puține servicii atunci când autoritățile au avut nevoie de mine. Mai mult, sunt un cetățean care știe foarte bine că dumneavoastră sunteți șef al securității publice, că trupa pe care o conduceți este plătită pentru a apăra satele, căci nu e o trupă de linie consacrată exclusiv serviciului militar al Federației, ci este, o forță a statului, trimisă pentru a urmări tâlhari și chiar în acest moment vă oferim ocazia să vă îndepliniți această misiune.

— Habar n-ai dumneata de toate astea, domnule Cutare și nici n-ai de ce să ții la mine, ori să-mi citești din cărțulie și nimeni nu ți-a dat împuterniciri să-mi vorbești pe acest ton. Cine e omul ăsta, domnule prefect? întreba maiorul în culmea furiei, cu mustățile zbârlite, punând mâna pe patul pistolului Colt pe care-l avea legat la centură.

— Băiatul ăsta – răspunse prefectul pâlind, căci se temea de vreun act necugetat al soldățoiului care, ca toți cei de teapa lui, era foarte obraznic cu oamenii cinstiți și pașnici – acest domn este într-adevăr un cetățean foarte cinstit și foarte prețuit, care a adus multe servicii oamenilor și e foarte

stimat de toți.

— Păi toate astea nu-i vor folosi la nimic ca să evite ca eu să-l împrusc – spuse maiorul – am să-i arăt eu ce înseamnă să nu dovedească respect militarilor.

Nicolas își încrucișă brațele impasibil și răspunse fără aroganță, dar cu accentul lui rece și mândru:

— Faceți ce doriți, domnule militar; dumneavoastră dispuneți de forța dumneavoastră înarmată. Eu sunt singur, fără arme și în fața autorităților din localitatea mea; dumneavoastră puteți să mă împrușcați, nu mă tem, ba chiar mă așteptam la asta. Era și firesc; n-ați putut sau n-ați dorit să-i urmăriți ori să-i împrușcați pe bandiții pe care era necesar să-i înfruntăm riscând ceva și vă e mult mai ușor să asasinați un cetățean cinstit care vă reamintește de îndatoririle dumneavoastră. E clar... Nu va fi o glorie pentru dumneavoastră, dar va fi singurul lucru pe care puteți și știți să-l faceți.

— Deci dumneata crezi că eu mă voi folosi de forță pentru a pedepsi obrăznicile dumitale?

— Așa cred eu – răspunse Nicolas, tot cu brațele încrucișate și cu un accent rece și sigur.

— Păi greșești, prietene – strigă maiorul. N-am nevoie de forță armată pentru a-i pedepsi pe cei care mă insultă. Știu să-i pun la punct de la bărbat la bărbat.

— Rămâne de văzut – răspunse Nicolas cu un ușor zâmbet de dispreț. Ba chiar – adăugă – pe aici, pe lângă Yautepec, sunt câteva locuri suficient de singuratice unde ați putea face dovada curajului dumneavoastră. Lăsați-vă aici trupa, încălecăm amândoi și mergem împreună să alegem un loc potrivit.

— Deci, dumneata mă sfidezi? întrebă militarul, livid de furie.

— Eu accept, domnule maior. Dumneavoastră ați spus că sunteți pe deplin capabil să-i pedepsiți pe cei ce vă insultă, de la bărbat la bărbat și fără a folosi trupa. Eu accept și sunt dispus, cu arme egale și acolo unde nimeni să nu fie favorizat decât de propriul său curaj.

— Bine – spuse comandantul – o să vezi dumneata. Chiar

acum dacă sunt în stare.

Și ieșind precipitat din cameră, strigă unor soldați ce se aflau prin preajmă:

— Hei, sergent, ia-l dumneata pe derbedeul ăsta și ține-l la cazarmă cu santinela lângă el! Dacă mișcă, ucideți-l.

— Frumoasă cale de a rezolva lucrurile de la bărbat la bărbat – murmură Nicolas, privindu-l pe maior cu un gest al celui mai adânc dispreț.

— Ai să vezi dumneata, dacă mai faci pe grozavul, obraznicule!

— Dar, domnule maior – spuse bietul prefect interpunându-se, într-o atitudine rugătoare, lăsați-l pe băiatul ăsta; e un exaltat, dar e un om de bine, incapabil să comită cel mai mărunț delict.

— Mai taci din gură, domnule, prefectul dracului! replică militarul, furios ca un nebun – taci sau te iau și pe dumneata! La de-astea chiar că sunteți buni, ăștia cu autoritatea locală, să le dați nas nemernicilor. Vezi ca nu mai dau vreun exemplu! Luați-l, luați-l – le spuse soldaților ce puseră mâna pe Nicolas, care nu opuse nici o rezistență, mulțumindu-se să-i spună prefectului:

— Nu vă rugați, domnule prefect; lăsați-i să facă ce vor, dar nu vă înjosiți autoritatea.

Totuși prefectul înțelegea că militarul, fanfaron și laș, era capabil să-și ducă la capăt amenințările.

Pe vremea aceea și în acele ținuturi, astfel de fapte erau, din nefericire, destul de dese. Bandiții domneau în pace, dar în schimb, trupele guvernului, când era vorba de ucis, ucideau oamenii de bine, cea ce era foarte ușor și nu prezenta nici un pericol pentru ei, țara fiind într-atât de răscolită iar noțiunile de ordine și moralitate într-atât, de deformate, că nimeni nu știa pe cine să mai cheme în ajutor într-o asemenea situație.

Autoritățile locale erau de râsul târgurilor și oricare militar, oricât de mic în grad, își permitea să le insulte și să le umilească.

Nefericitul magistrat din Yautepec nu putu face altceva decât să strângă sfatul, care se adună, într-adevăr, cu mare

teamă, neștiind ce să delibereze. În plus, prefectul trimise imediat veste administratorului de la ferma Atlahuayan, care încălecă repede și veni în galop la Yautepec, însoțit de principalii angajați ai fermei pentru a obține libertatea cinstitului fierar.

XIV

PILAR

Cât despre dona Antonia, încă de la începutul certeii dintre Nicolas și maior, văzând întorsătura pe care o lua afacerea și înțelegând, în sfârșit, că nu avea nimic de așteptat de la autorități, ba că, dimpotrivă, se va comite o gravă nedreptate, poate chiar o crimă împotriva generosului ei apărător, căzuse într-o asemenea stare de sfârșeală încât, pentru moment, se crezu că îi venise rău. Nimeni însă nu se preocupă de ea, fiind cu toții atenți la desfășurarea discuției.

Când soldații îl luară prizonier pe Nicolas, biata bătrână nu găsi nici măcar forța să se ridice și să-l urmeze, marginindu-se să geamă uimită și părăsită pe o bancă din prefectură.

Însfârșit, când ieși prefectul, plecă și ea, însoțită de unchiul lui Pilar și de vreo câțiva târgoveți și se duse acasă, unde o aștepta tânăra, unchii acesteia și câțiva vecini și vecine interesați de nenorocirea ei.

Le povesti în câteva cuvinte ce se întâmplase și, cu puterile sfârșite de atâta suferință, trasă la față, obosită, căci nu mâncase nimic de dimineață și se mai și udase când străbătuse livada, făcând primele cercetări, se aruncă pe pat tremurând de febră. Fina ei și acei oameni miloși îi dădură primele îngrijiri. Dar buna și frumoasa tânără, imediat ce-i administra doctoriile necesare nașei ei, începu să se ocupe de altceva, ce-o emoționase până în adâncul inimii.

Vestea despre arestarea lui Nicolas fusese pentru ea ca un pumnal. Se simți străpunsă, dar își ascunse cum putu îngrijorarea și durerea față de unchii ei și de ceilalți, își luă șalul și, pretextând că se duce după niște medicamente, ieși în stradă.

Încotro mergea? Nu știa nici ea; dar simțea nevoia să-l vadă pe Nicolas, să-i vorbească, să vadă câțiva oameni, să încerce, în sfârșit, să-l salveze pe tânărul generos, care de

multă vreme era idolul inimii ei, idol cu atât mai iubit cu cât fusese nevoită să-l adore în tăcere și în prezența unei rivale mult iubită de el și de asemenea foarte iubită de ea.

În alte împrejurări ea, blândă, resemnată din fire, timidă și emotivă, ar fi murit mai degrabă decât să dezvăluie secretul ce-i desfăta și-i chinuia în același timp inima. Dar în acele clipe, când viața tânărului era în primejdie, iar ea îl presupunea părăsit de toți în ghearele acelor militari nedrepti și feroși, buna și virtuoasa tânără nu ținu cont de vârsta ei și nici de sex; nu-și dădu seama că viața retrasă produsese o izolare în jurul ei; nu se temu deloc de ce va zice lumea din târg; nu se mai gândi decât la salvarea lui Nicolas și pentru a o obține ieși din casa nașei ei și se duse în grabă la cartierul general unde aflase că-l încinseseră pe fierar.

Acesta nu se afla închis în nici o celulă, căci cartierul general improvizat se afla într-o casă din târg ce nu avea condițiile necesare. De aceea, Nicolas fusese pus într-un vestibul ce dădea în stradă și acolo era păzit de două sentinele, precum ți de gardă, ce se afla cazată chiar acolo. Astfel încât, tânără putu să-l vadă imediat, amestecându-se în grupul de oameni ce se apropiase de casă din curiozitate.

Pilar se desprinse de grup și, înaintând până la prizonier, care o observă imediat și se ridică cu gestul de a o primi, nu putu pronunța decât aceste cuvinte, printre suspine înăbușite:

— Nicolas!

Și căzu în genunchi pe pământ, mută de durere și înecată de plâns.

Nicolas se pregătea să-i vorbească, dar sergentul din gardă interveni și, înduioșat oarecum de tânără, îi spuse:

— Plecați, domnișoară, căci prizonierul este ținut la secret și nu vă poate vorbi.

— Dar el e... îmi este rudă! spuse Pilar cu un gest rugător.

— Nu faceți asta – răspunse sergentul – nu-i puteți vorbi; îmi pare rău, dar acesta e ordinul.

— Doar un cuvânt, atâta doar. Aveți milă, lăsați-mă să-i spun doar o vorbă!

— Nu se poate, fetițo! spuse sergentul – pleacă; dacă vine

maiorul poate să te lovească, mai bine du-te...

— Să mă omoare – spuse ea – dar să-l salveze pe el!

Aceste cuvinte, ce ajunseră la urechea lui Nicolas, foarte clare și distincte, îi dezvăluiră întregul adevăr despre ceea ce se petrecea în sufletul frumoasei tinere, fiind pentru el ca o strălucitoare rază ce ilumina norii întunecați care-i învăluiseră spiritul. Pilar îl iubea și ea știa să iubească! Deci el fusese îmbătat multă vreme de aroma ucigătoare a florii veninoase, lăsând indiferent la o parte modesta floare ce-i putea da viață.

Ce fericire s-o afle! Dar ce îngrozitoare nenorocire s-o afle în clipa aceea, poate ultima a vieții lui, căci Nicolas nu se îndoia că maiorul avea să-și săvârșească răzbunarea pe drum în aceeași seară! Umilirea militarului fuse atic de crudă și de rușinoasă, încât nu i-o putea ierta, iar răzbunarea era cu atât mai sigură cu cât, pe vremea aceea, nu exista vreo teamă care să-l oprească, acest tip de abuzuri și crime fiind la ordinea zilei.

Toate acestea trecură prin capul lui Nicolas ca un vârtej; era peste puterile lui, oricât de mari ar fi fost ele, având chiar un caracter de bronz, ca al lui, călit în focul tuturor suferințelor. Nu mai vru să vadă nimic; își acoperi fața cu mâinile, parcă pentru a nu lăsa să se vadă două lacrimi ce i se iviseră în ochi. Dar după ce trecu clipa cumplitei crize, se ridică din nou s-o vadă pe Pilar. Aceasta, împinsă blând de sergent, se îndepărta de corpul de gardă, dar întorcea des capul căutându-l pe Nicolas. În una din aceste clipe, Nicolas îi mulțumi, punându-și mâna pe inimă și făcându-i semn să se îndepărteze. Ar fi vrut să-i spună prin gestul lui cât se bucura știindu-se iubit de ea și s-o. Asigure că în clipa aceea o dragoste profundă și tandră îi răsărise în inimă pe cenușa nesănătoasei lui iubiri din trecut!

Dar oamenii aceia curioși, soldații, îl împiedicaseră s-o exprime și mai mult decât toate îl împiedicase surpriza, zăpăceala, s-ar putea spune chiar fericirea lui. Astfel deci căzu din nou, sfârșit, pe banca de piatră unde-i dăduseră voie să se așeze și se lăsă pradă unor adânci și amare gânduri.

Între timp, Pilar nu se odihni nici o clipă. Se duse să-l vadă pe prefect, pe care-l găsi chiar cu consilierii, cu primarul și cu lucrătorii de la fermă, deliberând asupra a ceea ce trebuia făcut pentru a evita ca Nicolas să fie luat prizonier. Tânăra li se înfățișă plângând, îi rugă să nu-l părăsească cu nici un preț pe Nicolas și, dacă era posibil, să-l însoțească în timpul marșului, căci poate asta ar fi evitat comiterea unei crime în drum și nu se retrase decât numai când o asigurară cu toții că, dacă nu vor reuși să-i elibereze imediat, vor însoți trupa.

Apoi se întoarse acasă și pregăti ceva de mâncare; o duse ea însăși lui Nicolas și avu grijă s-o încredințeze sergentului care-i vorbise înainte și căruia îi strecura și o monedă în mână, rugându-l să-i spună prizonierului să n-aibă grijă, că vor veghea asupra lui.

Nicolas înțelese că tânăra făcuse o mie de demersuri în favoarea lui, dar care fuseseră aceste demersuri, în ce fel și cine veghea pentru el? Asta nu știa și nici n-avea nevoie să știe. Din clipa aceea, ceva asemănător încrederii, într-o ființă divină își făcu loc în sufletul lui. Exista un înger care-l apăra și, deși fierarul știa că Pilar era o fată modestă, slabă, timidă, fără relații puternice, ceva îi spunea în sinea lui că fata aceea, inspirată de dragoste, se transformase într-o femeie puternică, îndrăzneată și bogată în resurse.

Așadar, însuflețit de acea siguranță interioară, nu se mai temu pentru viața lui ci se încredință sorții, încrezător și liniștit.

Abia își încheiase aceste cugetări liniștitoare și apucase să mănânce ceva, când în cazarmă sună încălecarea iar trupa se pregăti de drum.

Ceva mai târziu, îi aduseră lui Nicolas un cal pricăjit – și prost înșeuat, îl puseră să-l încalece și să se așeze între rânduri. Se formă apoi cavaleria, iar maiorul, aproape beat, postându-se în fruntea trupei, ieși din sat uitându-se încruntat la numeroasele grupuri de persoane ce se înghesuiau pe străzi pentru a-și arăta interesul în favoarea, tânărului fierar, care mergea liniștit printre dragoni.

Nicolas o căuta cu dor printre acele grupuri pe frumoasa

copilă și, negăsind-o, fruntea i se adumbri. Dar când trupa ajunsese la marginea satului, intrând pe drumul ce ducea la Cuautla printre ferme, se întâlniră cu un grup de călăreți, compus din prefect, consilieri, administratorul de la Atlihuayan, angajații lui și alți oameni bine înarmați. În apropiere de ei, în poarta unei colibe, la marginea unei livezi mari, se aflau Pilar și unchiul ei. Frumoasa tânără avea ochii înroșiți, dar părea liniștită și încercă să zâmbească zăbindu-l pe Nicolas și luându-și rămas bun de la el, parcă spunându-i: „pe curând”.

Nicolas, văzând-o, nu se mai gândi la situația lui, simți doar amețeala iubirii, zvâcnirea sângelui ce-i năvălea la inimă și-i împăienjenea privirea cu o dulce beție. Se înroși, o salută pe Pilar cu pasionată dragoste și întoarse de câteva ori capul pentru a-i mai arunca o privire de adorație și recunoștință. Acum o iubea adânc; dragostea îi răsărise în suflet, unde-și implântase adânci rădăcini. În trei ore trăise o viață de trei ani și-și populase imaginația înflăcărată cu toate visurile unei fericiri retrospective și ratate.

Cât despre Pilar, ea nu-și mai ascundea sentimentele din clipa în care ele izbucniseră cu prilejul cumplitului pericol pe care-l înfrunta Nicolas. Să-l salveze era acum singurul ei scop, puțin îi păsa de rest.

Teribilul maior, care, după cum s-a putut înțelege, era cum nu se poate mai invidios, se alarmă văzând cavalcada ce părea să-l aștepte într-o atitudine amenințătoare și, dând pintoni calului, se apropie de prefect.

— Ei, domnule prefect, ce-i cu atâta lume aici?

— Vă așteaptă pe dumneavoastră – răspunse funcționarul.

— Pe mine? Și de ce?

— Să vă însoțească, domnule, până la Cuautla.

— Să mă însoțească? Și în ce scop?

— În acela de a da seamă de conduita acestui băiat, pe care-l duceți dumneavoastră prizonier, față de autoritățile cărora îl veți prezenta.

— Și ce autorități sunt astea, domnule prefect?

— Dumneavoastră trebuie să știți – răspunse sec prefectul, ce părea mai hotărât, sprijinit cum era acum, de numeroși

oameni bine înarmați. Eu știu doar că aici sunt întâia autoritate politică a districtului și că în acest district nu am alt superior cu privire la atribuțiile mele. Domnul judecător de primă instanță este și el întâia autoritate a districtului în domeniul juridic; el se află aici fiindcă este prezent și domnul primar. Astfel încât, având în vedere că dumneavoastră ați luat prizonier pe un cetățean care, într-un fel sau altul, ar trebui supus jurisdicției noastre, este limpede că vreți să-l prezentați în fața unei autorități superioare nouă, iar noi ne vom înfățișa, de asemenea, autorității respective pentru a o informa despre toate și despre ce va mai fi nevoie.

— Dar știți dumneavoastră că eu am puterea să fac ceea ce fac? spuse militarul, dorind să iasă din cleștele în care-l strângeau argumentele prefectului.

— Nu, nu știu – răspunse acesta – dumneavoastră n-ați avut bunătatea să-mi arătați vreun ordin care să prevadă așa ceva și nici mie nu mi s-a comunicat nimic de către guvernul statului, care îmi e superior. Dacă dumneavoastră aveți vreun ordin... puteți să mi-l arătați.

— N-am de ce să-ți arăt dumitale nici un ordin – răspunse militarul cu dispreț. Eu nu primesc ordine decât de la șefii mei și nici nu trebuie să dau seama de conduita mea decât în fața lor.

— De aceea mergem, să-i vedem pe șefii dumneavoastră – răspunse prefectul cu hotărâre.

— Păi, nu-i nevoie să mă însoțiți, căci șefii mei nu sunt la Cuautla, sunt la Mexico.

— ... Atunci o să mergem la Mexico – insistă prefectul, secundat de administratorul de la Atlihuayan, care repetă și el:

— Da, domnule, vom merge la Mexico!

— Și dacă eu nu permit?

— Dumneavoastră nu ne puteți împiedica să vă urmăm trupa. Eu sunt prefect în Yautepec, cu mine vine Consiliul și mai mulți cetățeni cinstiți și pașnici, cu ce drept ne-ați putea împiedica să mergem unde mergeți și dumneavoastră?

— Dar știți că a început să mă plictisească farsa asta și că i-aș putea pune capăt?

— Puteți face ce doriți; noi vom face atunci ceea ce trebuie.

Maiorul era furios. Trimise ordin cavaleriei să se oprească și discută o vreme cu căpitanii săi. Ar fi vrut poate să comită un abuz, dar nu era ușor ca acesta să rămână nepedepsit. Prefectul era acolo, împreună cu Consiliul, cu angajații fermei Atlihuayan și, cu numeroși cetățeni pe cai buni și înarmați bine. Într-o clipă li se puteau alătura alții, chiar și fără arme, iar lucrurile puteau lua o întorsătură cumplită.

Maiorul se hotărî deci să suporte acest afront, dar nu să-l elibereze pe Nicolas. Reveni la grupul unde se afla prefectul și-i spuse:

— Așa e că dumneavoastră ați venit să-mi luați prizonierul, omul?

— Nu, domnule – răspunse prefectul – v-am mai spus că scopul nostru este să vă urmărim până la Cuautla sau până la Mexico și nu ne veți putea acuza de nici un fel de agresiune.

— Mai bine ați fi dovedit rezistența asta în fața bandiților, așa cum o arătați față de trupele guvernului!

— Ba am dovedi-o – răspunse indignat prefectul – dacă trupele guvernului, în loc să-i urmărească pe bandiți, căci pentru asta sunt plătite, nu s-ar ocupa cu urmărirea oamenilor de bine. Vi s-a oferit ajutorul oamenilor de aici pentru a-i urmări pe argintați și dumneavoastră nu l-ați vrut și tocmai acesta e deliciul pentru care-l țineți prizonier pe acest om cinstit.

— Bine, bine – spuse comandantul – o să mai vedem noi cine are dreptate; urmați-mă până unde vreți, că mie mi-e totuna...

Și comandă continuarea marșului.

Prefectul îl urmă alături de coloana cavaleriei, dar Nicolas era de acum sigur că nu i se va mai întâmplă nimic.

Merseră așa toată seara, iar când se înnoptase de-a binelea ajunseră la Cuautla, unde prefectul din Yautepec se duse să vorbească cu colegul său din districtul Morelos și să-și pună în joc toate relațiile pentru a obține eliberarea fierarului.

Maiorul ceru un proces extraordinar la Cuernavaca, acuzându-l pe tânăr ca pe un om periculos pentru liniștea

publică, înfățișând cele întâmplate la Yautepec ca pe o răzvrătire și dându-și aere de salvator energic, dar prefectul din Yautepec și Consiliul, precum și autoritățile din Cuautla se adresa guvernului statului și guvernului federal, iar administratorul de la Atlihuayan, stăpânului fermei și prietenilor lui din Mexico, povestind cele întâmplate. Se încrucișară numeroase note, informări, recomandări și se cheltui cerneală și bani pentru clarificarea problemei. Nicolas rămase prizonier la cazarma trupei, care încă mai aștepta ordine să-l escorteze pe prietenul președintelui. A treia zi, sosi însă o directivă a Ministerului de Război, care îl puna în libertate pe tânărul fierar și-i ordona maiorului să se prezinte la Mexico pentru a da seama de purtarea lui.

Toate aceste încurcături și nereguli erau frecvente în acele vremuri de război Civil și confuzie.

Astfel deci, în răpirea comisă de El Zarco, rezultase doar grava boală a bieteii mame și arestarea fierarului din Atlihuayan, deplasarea autorităților din Yautepec, multe comunicări, mult drum bătut, multe lacrimi, dar delictul rămăsese nepedepsit.

E adevărat că rezultase și fericirea a două inimi bune; era singura rază de soare ce lumina acel tablou al dezordinii, viciului și mizeriei.

XV

FRUMOASA IUBIRE

Abia eliberat, Nicolas zbură spre Yautepec. Ce se petrecuse acolo în scurtul timp cât lipsise? Tremura când se gândea! Ținut cu strictețe în izolare de când ieșise din târg până când fusese pus în libertate, nu putuse afla nimic despre soarta *donei* Antonia și nici despre Pilar; dar imediat ce se întâlni cu câțiva oameni din Yautepec, care se grăbiseră să-i vorbească, află că nefericita mamă a Manuelei, prea slabă pentru a rezista atâtor lovituri, căzuse la pat, pradă unui puternic acces de febră cerebrală. Era foarte posibil ca biata bătrână să fi murit. Și Pilar? Fără îndoială că buna și frumoasa tânără îi acordase toate îngrijirile nașei ei, era sigur că nu se dezlipise nici o clipă de patul bolnavei care, părăsită atât de josnic de fiica ei, se afla totuși înconjurată de oameni blânzi și miloși, dar mai ales de acel înger, care, mai mult decât fină, părea să-i fie adevărată fiică, moștenitoare a virtuții, înțelepciunii și nobilului ei caracter.

Dar din sânul acelei familii pe care o improvizase nenorocirea, de lângă patul bătrânei muribunde, lipsea un bărbat, un sprijin, o forță care să aducă alinare celorlalți și să facă față nevoilor pe care totdeauna necazul le sporește. Iar acest bărbat cine putea fi, dacă nu Nicolas, omul pe care virtuoaasa doamnă îl alesese drept ginere, pe care-l iubise ca pe propriul ei fiu și care, la rându-i fiind orfan din copilărie. Își revărsase asupra ei toată dragostea unui fiu? Cât l-o mai fi căutat bătrână în delirul ei! Cum i-o fi invocat și Pilar numele în tăcere, dorind să-l vadă alături de ea în acele clipe de cumplit necaz! Acest ultim gând era, în toată îngrijorarea lui, ca o picătură de nectar ce-i cădea pe inima prea plină de amărăciune.

De la plecarea lui din Yautepec, prizonier și amenințat cu moartea de militarul insolent și abuziv, Nicolas nu făcuse altceva decât să se gândească la cele două ființe dragi lui,

dona Antonia și Pilar, iar suflatul lui agitat trecea fără încetare de la nenorocirea bieteii femei la iubirea frumoasei fete, iubire cu atât mai frumoasă cu cât se dezvoltase dintr-o dată și asta tocmai când pentru el se întunecaseră toate orizonturile vieții.

Astfel că, în zilele din urmă, îndrăgostitul tânăr abia dacă luase seama la tot ce se petrecea cu el, la starea în care se afla, la izolarea în care era ținut, la miile de necazuri ale închisorii, ori chiar la pericolul unei hotărâri defavorabile privind demersurile făcute pentru a-l elibera.

Dona Antonia și Pilar constituiau unica lui preocupare și a nu le vedea pe cele două persoane, care pentru el cuprindeau toată lumea, îi provoca nerăbdare, o nerăbdare ce ajungea până la disperare.

Cât despre Manuela... îi dispăruse complet din memorie. Fierarul, ca toți oamenii de mare caracter, era orgolios, iar dacă în ultimele zile mai arătase încă o oarecare afecțiune față de disprețuitoarea tânără, dacă în inima lui nu părea să se fi stins încă focul vremurilor trecute, aceasta fusese doar pentru că *dona* Antonia atârta permanent cu suflul speranțelor ei acel jar aproape transformat în cenușă.

Nicolas însă înțelesese, cu multe luni în urmă, că era un om ce nu putea fi acceptat de inima Manuelei. Mai mult: cu perspicacitatea lui firească, cu acea ușurință a intuiției pe care o au îndrăgostiții modești, ghicise, analizând amănunt cu amănunt, întorcându-se trist de la Yautepec în fiecare noapte, sterilele și de fiecare dată mai recile lui întâlniri cu tânără, că aceasta simțea față de el nu numai dispreț dar și repulsie. Acum, să ne înțelegem bine: expresiei unui astfel de sentiment, care chiar pe un chip frumos este aspră și neplăcută, nu-i putea rezista un suflet mândru ca acela al lui Nicolas. Dacă ar fi fost unul din acei băieți proști și îngâmfați ce interpretează mereu gesturile și cuvintele femeilor pe care le iubesc în sensul cel mai puțin defavorabil lor; dacă ar fi fost unul din acei oameni răzbunători și tenaci care fac din suferință un mijloc de a învinge și de a se răzbuna; dacă, în sfârșit, ar fi fost unul din bătrânii libertini pentru care dorința este o platoșă ce-i face invulnerabili și pentru care

posesiunea cu orice preț este unicul scop al iubirii lor senzuale, Nicolas ar fi rămas ferm în intențiile lui, susținute de sprijinul mamei, sprijin important pe lângă o fiică, oricât de potrivnică s-ar arăta aceasta.

Nicolas era însă un bărbat de alt soi. Indian, muncitor modest, el avea totuși conștiința demnității și forței lui. Știa bine că valora ca bărbat și pretendent, suficient pentru a fi iubit de Manuela. Cinstea lui curată îi conferea un titlu; poziția lui, deși mijlocie, independentă și obținută mulțumită propriei lui munci, îl înnobila în ochii ei; iubirea lui sinceră, pură, ce aspira la demnitatea conjugală și nu la plăcerile trecătoare ale dorinței materiale, îl făceau s-o prețuiască și să o stimeze, ca pe o comoară pe care trebuia s-o păstreze intactă.

Pe scurt, el iubea blând, cu supunere, dar cu considerație, cu pasiune poate, dar și cu demnitate, iar compromiterea respectului și demnității în vreun act de umilire i-ar fi părut degradarea caracterului lui și călcarea în picioare tocmai a acelui sentiment pe care-l situa atât de sus.

Astfel deci, imediat ce Manuela, îndrăgostită cum era de alt bărbat și crezând de cuviință să-și scoată vâlul prefăcătoriei, începu să-i arate lui Nicolas o asprime de care acesta își dădu imediat seama, care creștea din zi în zi și, până la urmă, se transformă într-o evidentă atitudine de respingere, Nicolas începu să se simtă profund atins în orgoliul lui de bărbat și de îndrăgostit, gustând din plin amărăciunea de neîndurat a umilinței. Dragostea lui și așa destul de șubrezită de capriciile anterioare, nu putu revizita ultimei încercări și se topi repede din inima lui. Afecțiunea *donei* Antonia, o licărire de speranță și obiceiul pe care-l luase de a o vedea pe tânără în fiecare zi o mai păstrau puțin, după cum am văzut; dar. Aflând că femeia pe care o crezuse insensibilă în ceea ce-l privea, dar cinstită, fugise cu odiosul bandit al cărui nume era spaima ținutului, mâi întâi o surpriză dureroasă, urmată de un sentiment de dispreț puseră stăpânire pe sufletul lui.

Apoi, disprețul se transformase, examinând perversitatea caracterului Manuelei, într-un sentiment de alt gen.

Era repulsia, însă o repulsie inspirată de urâtenia sufletului; apoi, o mare veselie îi inundă inima.

El, Nicolas, sârmanul fierar din Atlihuayan, scăpase de monstru. Iubise un demon crezându-l înger. Azi, văzându-se eliberat de el, se rușina de orbirea lui din primele zile și se felicita că cerul sau norocul îl salvaseră de pericolul de a se fi unit cu acea creatură, sau cel puțin de nefericirea de a continua s-o iubească, ceea ce ar fi fost îngrozitor pentru el, dat fiind caracterul lui mândru și foarte pătimaș.

Departe de toate acestea și ca o compensație din cele mai plăcute, chiar în clipele în care spiritul îi rămăsese pe de-a-ntregul eliberat de ultimele neguri pe care le-ar fi putut lăsa acel sentiment, când liniștea îi revenise în suflet, liniștea pe care nu fusese de-ajuns s-o tulbure nici indignarea ce-l cuprinsese, văzuse apărându-i în fața ochilor o nouă imagine, mai frumoasă și mai blândă decât cea care dispăruse și simțise, înțelesese, că într-adevăr acesta era îngerul bun al vieții lui. Nu se putea altfel; iubirea lui Pilar se dezvăluise într-un moment solemn și decisiv, fără interes și fără speranțe, cu toate acele trăsături ale abnegației, ale generosului sacrificiu, eroicei hotărâri ce trebuie să fie calitățile unei iubiri extraordinare. Cum să nu se simtă pe loc subjugat de o dragoste atât de puternică? Nicolas nu numai că simți pătrunzându-i în suflet, ca o cascadă de foc, acea dragoste nouă și luminoasă, ci fu încercat și de ceva ca o remușcare, ca o rușine de a nu fi deschis mai devreme ochii asupra acestei fericiri, de a nu fi ghicit afecțiunea pe care o inspira și care, fără îndoială, trăise ascunsă lângă el, apărându-l, învăluindu-l într-o atmosferă de simpatie și de dragoste. Iar el, cum o mai făcuse să sufere pe frumoasa și modesta tânără cu aparenta lui galanterie față de Manuela! Poate o ofensase vreodată, poate fusese crud, fără să vrea, rănind delicatețea acelei inimi tandre și blânde ca o mimoză senzitivă!

Această idee îl făcea să apară în propriii săi ochii inferior iubitei lui de azi, dar nu era vorba de acea inferioritate ce umilește ci de inferioritatea credinciosului față de zeul său, sentiment ce înviorează și sporește dragostea, căci o

completează cu admirația și recunoștința.

Astfel de gânduri ocupară sufletul lui Nicolas pe drumul de la Cuautla la Yautepec, pe care-i străbătu nerăbdător în galopul calului, traversând pădurea de *catzahuates*¹⁵ și fermele de la Cocoyoc, Calderon și San Carlos ce mărginesc câmpia pitorească. În sfârșit trecu râul, traversă străduțele, abia stăpânindu-și bătaile inimii și descălecă în poarta casei *donei* Antonia. Ce vești avea să primească?

¹⁵ *Catzahuate*, arbore specific mexican (n.t.).

XVI

IUBIRE CURATA

Când Nicolas pătrunse în casa *donei* Antonia se întunecase. La zgomotul pașilor lui, o femeie îi ieși în întâmpinare și, de cum îl recunoscuse, la lumina slabă a apusului în care abia se puteau desluși lucrurile, se aruncă în brațele lui, suspinând.

Era Pilar.

Nicolas, simțind-o la pieptul lui pe femeia atât de mult iubită acum, aproape ameți de pasiune și de plăcere. Era prima dată în viață când descoperea o asemenea fericire, el, care până atunci nu gustase decât din drojdia amară a deziluziei; el care, niciodată iubit, s-ar fi considerat fericit doar cu o singură privire de simpatie, acum se revărsa asupra lui, într-o explozie de dragoste, toată fericirea pe care înainte nici măcar n-ar fi îndrăznit s-o viseze.

Iar ea era acolo, preafrumoasa tânără ce-i stăpânise gândurile în zilele de închisoare și nopțile de insomnie; îi simțea frumoasele brațe de fecioară înlănțuindu-i gâtul, inima ei îndrăgostită bătând lângă inima lui ce nu mai bătea decât pentru ea, lacrimile umezindu-i mâinile și răsuflarea scaldându-i chipul ca un dulce balsam. Nicolas nu putea vorbi. Era prada unei emoții înrobitoare ce-l paraliza.

În sfârșit, după ce-o strânse în brațe pe tânără cu o izbucnire de dragoste mai grăitoare decât zeci de declarații, li spuse, sărutând-o pe frunte:

— Pilar, iubita mea; acum nimeni și nimic nu ne va despărți, îmi pare doar rău că n-am știut înainte unde-mi era fericirea; dar în sfârșit, binecuvântez până și pericolele prin care am trecut, căci datorită lor te-am putut întâlni.

Pilar, ca orice femeie, chiar copleșită de dragoste și de fericire cum era. Nu putu să nu încerce un vag sentiment de teamă și gelozie. Nu era încă destul de sigură că din inima lui Nicolas dispăruse complet vechea dragoste pentru Manuela,

ba poate că toate cele petrecute o făcuseră chiar să sporească. Așa că, uitându-se timid în ochii fierarului, îndrăzni să-l întrebe, cu un glas în care se ghicea teama de a pierde acea desăvârșită fericire:

— Dar e sigur, Nicolas? Mă iubești ca pe Manuela?

— Ca pe Manuela? întrerupse Nicolas cu vehemență. O, Pilar, nu-mi pune întrebarea asta dureroasă. Cum poți compara iubirea pe care ți-o arăt și pe care o simt, cu afecțiunea pe care am avut-o pentru acea nefericită? A fost un sentiment de care acum îmi e rușine. Nici nu știu cum m-am putut înșela atât de îngrozitor și nici n-aș reuși să-ți explic ce se petrecea cu mine. Poate că aerele, răceala ei mă exaltau și mă făceau să mă încăpățânez; dar dacă e să-ți spun, într-adevăr, ceea ce simțeam, când, de unul singur, departe de aici, începeam să gândesc, cercetându-mi inima, îți mărturisesc că aceea nu era iubire, nu era dragostea curată și înflăcărată pe care mă faci tu să o simt acum, ci un fel de boală de care doream să mă vindec, era ca un capriciu în care intra amorul meu propriu, dar nu fericirea. Și așa mai vrea să-ți spun, chiar dacă nu mă crezi, că în ultimele zile nici măcar acest capriciu nu mai exista, căci afecțiunea dispăruse; Manuela nu mă mai impresiona ca la început, iar dacă n-ar fi fost bătrână, care se încăpățâna s-o convingă că trebuia să se mărite cu mine, dându-mi să înțeleg că până la urmă va reuși, să nu-mi pierd speranța și să contez pe sprijinul ei, sincer îți spun că aș fi sfârșit prin a o urî pe Manuela, sau cel puțin prin a o uita și aș fi încetat să mai vin în casa asta.

— Dar nașa mea? Și eu?... La noi nu te gândeai? întrebă Pilar ca și cum s-ar fi plâns.

— O, da – răspunse Nicolas – doamna, biata bătrână merita toată dragostea mea... Cât despre tine, Pilar, trebuie să-ți mai spun? Nici nu îndrăzneam măcar să visez că aș putea să fiu iubit de tine; înțelesesem cât de fericit ar fi omul pe care l-ai iubi; îmi ridicasem până la tine ochii plini de speranțe, dar îi lăsasem din nou în jos cu tristețe, gândindu-mă că nici n-aveai de ce să mă iubești. Mi se părea că pentru mine ești mai sus decât Manuela. Și pe urmă, să mă gândesc

la tine, să-ți vorbesc, după toate fasoanele Manuelei, îndurate în prezența ta, mi se părea nedemn. Dacă aș fi ghicit!... Așa că vezi deci, că nu de acum, cu mult înainte, afecțiune pentru Manuela se terminase. Te mai îndoiești? Crezi că dragostea ce ți-o port, care a crescut în atât de puține zile cu ani întregi, seamănă cu sentimentul pe care l-am nutrit pentru acea nefericită, sentiment care acum s-a transformat într-un înspăimântător dispreț?...

— Nu mă mai îndoiesc, Nicolas, nu mă mai îndoiesc – se tânăra, strângând mâinile fierarului între ale ei. Și chiar dacă m-aș îndoi – adăugă suspinând – fericirea mea este chiar în iubirea pe care o simt pentru tine de multă vreme, pe care am păstrat-o în adâncul inimii, pe atunci fără speranță, sporită pe zi ce trecea de durere și gelozie și pe care n-am putut-o arăta decât în clipa în care te aflai în pericol, iar eu eram cât pe ce să-mi pierd mințile. Eu nu puteam spera să mă iubești. Dimpotrivă, eram sigură c-o iubești pe Manuela mai mult ca oricând, poate tocmai pentru că o pierduseși pentru totdeauna; dar n-am mai fost stăpână pe mine, nu mi-am mai ascultat decât inima.

— Dar, copilă – spuse Nicolas cu un ton de reproș – m-ai judecat greșit, poate pentru că nu-mi cunoșteai bine caracterul. Ca s-o mai iubesc încă pe Manuela, după tot ce a făcut, ar fi trebuit, în primul rând, s-o fi iubit cu adevărat și ți-am spus adineauri că nu era așa, apoi ar fi trebuit să fiu un om vulgar, iar eu, chiar modest, chiar un simplu muncitor, chiar așa indian fără carte și fără alte exemple, pot să te asigur că nu sunt vulgar, că mă simt incapabil să prețuiesc un lucru nedemn, iar pentru mine prețuirea este chiar temeiul dragostei. Eu să fi continuat să iubesc o femeie pierdută ce se lasă răpită de un asasin, de un tâlhar? Imposibil, imposibil! Din tată în fiu, în familia mea de indieni, ne-am transmis mândria și cinstea, care de atâtea ori mi-au fost aruncate în față ca un defect și care mi-au adus destui dușmani. Noi am fost săraci, foarte săraci, dar odată am să-ți povestesc cum strămoșii mei, în munții lor sălbatici, în colibele lor sărăcicioase, au știut totuși să-și păstreze mereu caracterul curat, fără vreo pată de umilire sau de înjosire. Au

preferat să moară decât să se înjosească și asta nu din vanitate și nici pentru a păstra o moștenire de onoare, ci pentru că așa ne e firea. La noi mândria e o parte a ființei noastre. Deci poți să-ți închipui dacă aș fi putut nutri pentru Manuela, după ceea ce a făcut, alt simțământ decât o milă disprețuitoare. Să fac altceva ar fi fost o înjosire... Ești convinsă?

— Da, Nicolas – spuse repede tânără – iartă-mă; dar deși îți cunoșteam caracterul, dragostea mea, biata mea dragoste, născută în gelozie, mă făcea oarbă și lipsită de încredere... Nu-mi purta pică!...

— Nu, ce-ți port ție, bună și frumoasă copilă, este o dragoste sfântă și veșnică... așadar, vrei să-mi fii soție?

— Oh – spuse Pilar plângând – ar fi fericirea mea; dar am vorbit mult, ne-am rătăcit, am uitat de lume, Nicolas, ne aflăm lângă o muribundă... nașa mea...

— O, da, doamna! ...

— Nașa mea moare – exclamă Pilar abătută – de două zile nu pune nimic în gură, slăbiciunea ei e foarte mare, febra violentă și toți spun că n-are scăpare.

Nicolas, aflând vestea, lăsă capul în jos, plin de gânduri negre.

XVII

AGONIA

Într-adevăr, cei doi tineri, în extazul lor de iubire, uitaseră o clipă de biata *dona* Antonia, ce zăcea, pe moarte, în camera de alături. Am spus că încă din ziua ce urmasse fugii fiicei ei, zguduită de îngrozitoarea criză pe care o îndurase, mai mult decât din cauza umezelii la care se expusese timp de multe ore, nefericita bătrână căzuse la pat, atacată de o febră cerebrală.

Zadarnice fuseseră îngrijirile pe care i le aduseseră persoanele miloase și prietene, în special Pilar, care, ca o fiică iubitoare, nu se depărtase nici un moment de la capul ei. Experiența bunilor oameni, în lipsa unui doctor și toate eforturile lor se izbiseră de gravitatea bolii, Bătrână era pe moarte, iar Nicolas sosea chiar în clipele în care agonia ei se apropia de sfârșit. Profund consternat, el pătrunse în camera bolnavei, slab luminată, unde fu salutat cu afecțiune de puținele persoane ce se aflau acolo.

Pilar, care-l urmasse, se apropie de patul nașei ei și chemând-o de câteva ori, îi spuse că Nicolas era lângă: ea și dorea să-i vorbească. Bătrână, ca și cum s-ar fi deșteptat dintr-o letargie adâncă. Reușind să-și adune puținele puteri ce-i mai rămăseseră, își ridică încet capul, se uită la fierar, care-i întindea mâinile cu dragoste și atunci, recunoscându-l, scoase un strigăt slab, îi luă mâinile într-ale ei, le sărută de câteva ori, murmurând: „Nicolas! Nicolas! Fiul meu!”, apoi se prăbuși sfârșită, ca și cum supremul efort i-ar fi stins și ultima licărire de viață. Nicolas se aplecă la marginea patului ei de moarte și acolo, bărbatul de fier pe care nu reușiseră să-l doboare nici nenorocirile și nici pericolele, începu să plângă amar. Măhnit în fața unei astfel de nenorociri și blestemând soarta ce făptuiește asemenea nedreptăți.

Dona Antonia mai trăi câteva ore, dar agonia fusese prea lungă, viața se stinsese sub greutatea atâtor suferințe, iar

înainte de sfârșitul nopții, cinstita și nefericita bătrână își dădu ultimul suspin. În brațele finei ei Pilar și lângă omul pe care-l iubise ca pe un fiu.

Durerea bieteii fetei fu imensă. Obişnuită încă din copilărie să vadă în *dona Antonia* o a doua mamă, pe care o iubea însă și pentru caracterul ei blând, pentru virtuțile ei înalte și solide, Pilar i se atașase sincer, iar acum, considerând-o părăsită de fiica ei, cu dezinteresul și abnegația proprii sufletelor inteligente și generoase, atașamentul și dragostea ei se transformaseră într-o pasiune filială. De aceea, îngrijirile ei, în timpul bolii bătrânei, fuseseră deosebite, iar veghile și neliniștea îndurate i se vedeau pe fața frumoasă, palida și slăbită.

Moartea nașei, deși era așteptată, îi pricinui o tristețe nemărginită și dacă, din fericire pentru ea, dragostea lui Nicolas, mărturisită într-un chip atât de ferm și de hotărât, n-ar fi venit s-o mângâie și s-o întărească, precum o rază de soare, este sigur că sufletul bunei și sensibilei tinere ar fi privit lumea ca pe o noapte întunecată și înspăimântătoare. Dar Nicolas, viitorul ei soț, era acolo, cerul i-l trimitea în chiar clipele cele mai amare pentru ea, nefericită orfană, fără avere, fără alt sprijin decât doi unchi bătrâni și tocmai în acele împrejurări pline de pericole pentru toți. Îl privi, așadar, pe tânăr nu numai ca pe alesul inimii ei ci și ca pe salvatorul ei, Providența ei și, adânc mișcată de subita schimbare a sortii, de ajutorul neașteptat pe care părea că i-l trimite Dumnezeu, ca o răsplată pentru necazurile și tristețile ei, tânăra, dând frâu liber suspinelor, căzu în genunchi și se rugă fierbinte, ca un simțământ în care se amestecau în același timp durerea și recunoștința.

O smulse din extaz glasul lui Nicolas, care-i spuse cu blândețe și cu gravitate religioasă, întinzând mâna către trupul bătrânei:

— Pilar, îți jur pe acest cadavru că voi fi soțul tău șt că nu voi aștepta pentru a-mi ține promisiunea decât să treacă timpul doliului. Ești un înger pe care eu nu-l merit.

Pilar se aruncă în brațele lui, plângând; cei prezenți, mișcați de această scenă, încercară și ei s-o aline pe tânăra,

iar Nicolas ieși imediat pentru a pregăti înmormântarea *donei* Antonia. Cum bătrână avea unele lucruri, trebuia ca acestea să fie asigurate, căci ea nu lăsase nici un testament, iar singura fiică pe care o avea își părăsise casa părintească.

De aceea, autoritățile locale au dispus să se vândă casa și livada pentru a se efectua cheltuielile necesare; dar Nicolas se opuse, oferindu-se să suporte el cheltuielile, ca un omagiu adus memoriei virtuozității lui prietene. Refuză, de asemenea, să se ocupe de îngrijirea și administrarea puținelor bunuri pe care autoritățile i le încredințau, invocând argumente de delicatețe ușor de înțeles în situația lui; astfel încât modestul patrimoniu fu ocupat în mod legal, dar fără intervenția cinstului fierar.

După înmormântarea bătrânei, la care au participat toate persoanele care-i prețuiseră virtuțile, totul reveni la viața normală, adică la acea viață plină de griji și pericole pe care am înfățișat-o. Nicolas se duse la fierăria lui din Atlihuayan, încă și mai iubit chiar și de stăpânii lui, ca urmare a nobilei lui purtări; Pilar se întoarse la sărăcicioasa casă a unchilor ei, care se transformă pentru ea într-un paradis, căci viitorul ei soț în așteptarea datei fixate, o vizita în fiecare seară, așa cum făcea pe vremuri la casa Manuelei.

Și aceasta? Să vedem ce se întâmpla cu ea.

XVIII

PRINTRE BANDIȚI

Manuela, îndrăgostită de El Zarco și tocmai din pricina asta oarbă, nu prevăzuse pe de-a-ntregul situația ce o aștepta, iar dacă o prevăzuse, nu-și făcuse în privința asta decât o idee convențională.

Imaginația ei de femeie îndrăgostită și fără experiență îi înfățișa existența în care avea să intre ca o viață plină de aventuri, periculoase, adevărat, dar distractive, romantice, originale, foarte atractive pentru un caracter ca al ei, dezordonat, violent și ambițios.

Cum până atunci și de când bandiții dezlănțuiseră acest nou dezastru în ținutul cald, la sfârșitul groaznicului război civil ce distrusese Republica timp de trei ani și care e cunoscut în istoria noastră sub numele de *Războiul Reformei*, nu se poate spune că acești nelegiuți fuseseră urmăriți într-un mod serios, guvernul național fiind ocupat încă să lupte cu resturile armatei clericale, Manuela nu văzuse niciodată înălțându-se o spânzurătoare pentru vreunul din acești tovarăși ai iubitului ei.

Dimpotrivă, îi văzuse pe foarte mulți plimbându-se nestingheriți prin sate și câmpii, în cântece de triumf, temuți, respectați și bine primiți de bogătași, de autorități și de toată lumea.

Dacă făceau uneori obiectul vreunei urmăriri ca aceea pe care o simulase fiorosul maior, cunoscut nouă, era mai mult de formă, pentru salvarea aparențelor; dar în fond, autoritățile nu erau în stare să lupte cu astfel de adversari și toată lumea părea resemnată să îndure un jug atât de înjositor.

Manuela își închipuia deci că această situație, chiar dacă era trecătoare, va dura încă multă vreme și că stăpânirea argintarilor avea să se consolideze în ținut. În plus, ea era prea tânără pentru a-și aminti de îngrozitoarele condamnări

și pedepse executate împotriva bandiților din alte vremuri de către forțele organizate de guvernul statului Mexico și puse sub ordinele unor comandanți energici și îngrozitori, ca renumitul Oliveros.

Acestea se petrecuseră în vremuri trecute, deși nu se scurseseră de la aceste evenimente nici măcar cincisprezece ani. Pe de altă parte, împrejurările erau altele. În acea vreme era vorba de urmărirea unor bande de hoți ordinari, de drumul mare, compuse din zece-douăzeci, cel mult de patruzeci de bandiți, ce se risipeau la cel mai mic atac și a căror veșnică scăpare era fuga. Se trăia într-o relativă pace, iar forțele organizate ale diferitelor state puteau să contribuie, unindu-se, pentru a ataca o ceată numeroasă; satele și fermierii bogați puteau da și ei ajutor, patrulele băteau mereu drumurile, iar oamenii care le cunoșteau toate bârlogurile erau folosiți drept călăuze, ori erau chiar ei urmăritori.

Acum însă era altfel. Acum guvernul federal era prea preocupat de războiul pe care încă-l mai duceau oștile lui Marquez¹⁶, Zuloaga¹⁷, Mejia¹⁸ și ale altor căpetenii clericale, ce adunau în jurul lor numeroși partizani; intervenția străină constituia o amenințare ce începuse să se traducă în fapte, chiar pe vremea în care se petreceau evenimentele pe care le relatăm și, cum era și firesc, întreaga națiune era emoționată, așteptând o invazie străină ce urma să iște un război sângeros și extrem de lung, care într-adevăr a izbucnit un an mai târziu și nu s-a sfârșit cu triumful Republicii, ci abia în 1867.

Toate aceste considerații nu-i puteau veni în minte tinerei cu claritatea cu care ele se înfățișau persoanelor cu scaun la cap; ea îi asculta însă vorbind pe oamenii serioși ce o vizitau pe *dona Antonia* sau cărora ea le împărtășea zvonurile care

¹⁶ Adversar al lui Juarez în războiul civil dezlănțuit în urma secularizării averilor mănăstirilor din Mexic (1857) (n.t.).

¹⁷ Adversar al lui Juarez în războiul civil dezlănțuit în urma secularizării averilor mănăstirilor din Mexic (1857) (n.t.).

¹⁸ Adversar al lui Juarez în războiul civil dezlănțuit în urma secularizării averilor mănăstirilor din Mexic (1857) (n.t.).

circulau și, deși confuz, așa cum oamenii simpli obișnuiesc să rezume situația publică, însă cu exactitate, ea trăgea concluziile de care avea nevoie pentru viața ei viitoare.

Astfel, starea de lucruri din ținutul cald era prea limpede pentru ca Manuela să nutrească cine știe ce temeri pentru viața lui Zarco.

Era clar că argintați, stăpâneau ținutul, că guvernul federal nu le putea face nimic, că guvernul statului Mexico, pe atunci dezorganizat, unde guvernatorii, militari sau nu, se succedau cu repeziciune, nu putea nici el înființa ceva durabil; fermierii bogați erau nevoiți să fugă la Mexico și să-și închidă fermele ori să se supună grelei condiții de a plăti tributuri principalelor căpetenii, sub amenințarea de a-și vedea incendiate plantațiile, distruse fabricile, iar cirezile și argații omorâți.

Sigur că acum nu mai era vorba de combaterea unor grupuri de tâlhari neînsemnați ca număr și fricoși, asemenea celor urmăriți pe vremuri, ci de adevărate legiuni de cinci sute, o mie și chiar două mii de oameni ce se puteau aduna într-o clipă, care aveau cei mai buni cai și cel mai bun armament din țară, care cunoșteau locurile, până la cele mai ascunse coclauri; care aveau la ferme, în sate, în târguri, numeroși agenți și emisari recrutați din interes sau de frică, dar care-i slujeau cu credință și în sfârșit care, instruiți în războiul ce tocmai trecuse și unde mulți dintre ei slujiseră când unei părți când alteia, cunoșteau destul de bine tactica pentru a da adevărate bătălii, din care nu de puține ori ieșeau victorioși.

Așa că, Manuela, căreia El Zarco îi povestise și el în desele lor întâlniri despre avantajele pe care le aveau bandiții, își risipi în cele din urmă îndoielile, știind că iubitul ei făcea parte dintr-o armată de oameni curajoși, hotărâți și care aveau la dispoziție toate elementele pentru a instaura în nefericitul ținut o stăpânire nu numai puternică ci și de durată.

Astfel încât, pe de o parte sub imboldul nestăpânit al dragostei – iar pe de alta convinsă de toate argumentele pe care i le aducea iubitul ei precum și de teama oamenilor din

jur, se încredință cu hotărâre sortii, sigură că va fi tot atât de fericită precum își închipuise în visele ei bolnăvicioase.

Pe scurt, Manuela, care nu făcuse decât să se gândească la argintați de când îl iubea pe El Zarco, totuși nu cunoștea cu adevărat viața pe care o duceau bandiții și nici măcar nu cunoștea personal pe vreunul, în afară de iubitul ei. Îi văzuse de câteva ori la Cuernavaca defilând sub ferestrele ei, formând escadroane; dar rapiditatea defilărilor și faptul că nu se uitase eu atenție decât la El Zarco, care fusese cel care o cucerise încă de pe atunci prin eleganța și luxul lui, o împiedicaseră să observe pe vreun altul dintre acești bărbați.

Apoi, retrasă la Yautepec și închisă, tocmai de teama care-o nutrea *dona* Antonia ca nu cumva să fie văzută de asemenea tâlhari, Manuela nu mai revăzuse pe nici unul din ei, căci atunci când ajunseseră să intre în târg în plină zi, ea trebuise să se ascundă, fie în biserică, fie în cel mai ascuns colț al livezilor, unde oamenii își făcuseră ascunzători, în care petreceau zile întregi până trecea pericolul.

De aceea ea nu-i cunoștea pe bandiți decât din auzite, ori din povestirile ispititoare pe care i le spunea El Zarco – amestecate, totuși, cu aluzii la primejdiile trecătoare care, departe de a o speria, îi provocau emoții puternice – ori din înspăimântătoarele povești ale oamenilor pașnici din Yautepec, înflorite și mai mult de *dona* Antonia, a cărei imaginație devenise până la urmă bolnăvicioasă.

Din aceste vești atât de contradictorii, Manuela, cu firească parțialitate, căci iubea un bandit, își formase o idee mereu favorabilă pentru acesta și avantajoasă pentru ea.

Credea că spaima oamenilor exagera crimele argintaților; că, în scopul de a stârni și mai mult groaza față de ei, dușmanii lor îi zugrăveau ca pe niște monștri cu adevărat odioși care nu aveau omenesc decât chipul; că viața de neconținut desfrâu în care erau închipuiți bălăcindu-se, atunci când nu plecau la atacuri și omoruri, nu era decât o poveste o oamenilor îngroziți sau plini de ură; că îngrozitoarele chinuri la care-și condamnau victimele nu erau decât exagerări menite să mărească spaima și să smulgă mai ușor bani rudelor ostaticilor.

Ea credea că El Zarco și tovarășii lui erau cu adevărat bandiți, adică oameni care-și făcuseră din jaf o profesie specială. Nici asta nu i se părea extraordinar în acele vremuri tulburi, în care destui șefi de bande politice ce se războiau recuseseră de multe ori la această cale pentru a se întreține. Nici „luarea de ostatici”, mijloc la care recurgeau cel mai des argintații, nu i se părea o monstruozitate, dat fiind că, deși neobișnuit până atunci și deci nou în țara noastră, fusese, introdus tocmai de răzvrătiții politici, sub pretexte de asemenea politice.

De aceea, în ochii ei, argintații erau un soi de răsculați în război cu societatea, dar tocmai prin aceasta interesați; cruzi, însă curajoși; cu deprinderi josnice, dar era firesc, căci trăiau printre primejdii și aveau nevoie de distracții violente pentru a compensa îngrozitoarele lor aventuri.

Astfel raționând, Manuela ajunsese să și-i închipuie pe bandiți ca pe o castă de războinici curajoși și să-i confere lui Zarco proporțiile unui erou de legendă.

Chiar sălașul din Xochimancas și culmile stâncoase ale munților unde obișnuiau să-și stabilească argintații centrul de operațiuni apăreau în închipuirea rătăcitei tinere ca minunate fortărețe din vechile povești, sau cel puțin ca niște tabere pitorești ale armatelor liberale sau conservatoare care se iviseră, nu cu multă vreme înainte, aproape în toate colțurile țării.

La toate acestea se gândise Manuela în orele ei de iubire și de reflecție, hotărâtă să împărtășească soarta lui Zarco.

Așa că în noaptea fugii, ca aștepta să intre într-o lume necunoscută. Dintr-o dată, noaptea furtunoasă, ploaia, emoția ce urmase părăsirii casei și a biete ei mame, e. Are avea să-i stea mereu pe cuget, cu toată dragostea și perversitatea ei, faptul că se încredința trup și suflet lui Zarco, toate acestea o împiedică să-și compare situația cu vechile ei vise și să-i examineze pe tovarășii iubitului ei. Pe de altă parte, încă nu era nimic extraordinar în acele clipe. Fugea de acasă cu alesul inimii ei; acesta, cavalier și bandit, trebuise să fie însoțit de câțiva prieteni care să înfrunte cu el primejdiile și să-l apere din spate; asta era tot. Ea nu-i

cunoștea, dar începuseră să-i fie simpatici chiar și pentru simplul fapt de a fi contribuit la ceea ce ea credea că era norocul ei.

Când, obligați de furtună, atât ea cât și El Zarco și tovarășii lor se refugiaseră în coliba. Paznicului de la Atlihuayan, cu toții rămăseseră tăcuți și nu-și scoaseră hainele, astfel, încât, în întuneric și fără a vorbi, Manuela nu le putuse distinge fizionomiile și nici recunoaște glasul. Câteva cuvinte cu voce joasă, schimbate cu El Zarco, fuseseră singurele care întrerupseseră tăcerea impusă de acei loc.

La ivirea primelor lumini ale zorilor însă, după ce ploaia se liniștise, El Zarco dădu ordin să se încalece, iar Manuela putu să-i examineze pe tovarășii iubitului ei; înfășurați în *JORONGOS*¹⁹, mereu acoperiți până la ochi cu fularele lor, nu li se putea vedea fața; dar privirea lor cruntă și rea îi dădu un fior involuntar tinerei obișnuite cu descrierile ce se făceau acestor chipuri de tâlhari. Chiar în acel moment Manuela, pe o bucată de hârtie pe care i-o dădu El Zarco, scrise cu creionul biletul trimis *donei* Antonia, în care îi dădea vestea despre fuga ei.

Apoi, fugarii porniră la drum, către Xochimancas, urcând repede muntele pe care l-am văzut apărând pentru prima oară pe El Zarco.

Grupul rămase în continuare tăcut. Din când în când, Manuela, care mergea în față cu El Zarco, auzea oarecari râsete înfundate ale bandiților, cărora El Zarco le răspundea întorcându-se și făcând cu ochiul într-un mod malițios, ce-i displăcu fetei.

Călăreții pătrunseră apoi într-un labirint de poteci, unele șerpuind prin mici văi săpate printre stânci înalte, iar altele bătute adesea de bandiți și pădurari.

În sfârșit, cu puțin înaintea prânzului, se iviră, printr-o spărtură formată de două monstruoase coline, ruinele Xochimancas, pe atunci sălaș al argintaților.

De pe o înălțime ce domina ferma în ruine se auzi un

¹⁹ *Jorongo*, denumire mexicană a pelerinei de tip *poncho* (n.t.).

fluierat ascuțit, căruia îi răspunse un altul, scos de El Zarco și imediat un grup de călăreți se desprinsese dintre ruine și ieși în galop pentru a recunoaște alaiul lui Zarco, fiecare dintre călăreți având alături o pușcă pregătită.

El Zarco înaintă și oprindu-și calul, vorbi cu cei din grup, care se întoarseră în goana cailor la Xochimancas pentru a da de veste.

Câteva clipe mai târziu, El Zarco îi spuse Manuelei, pe un ton drăgăstos:

— Am ajuns la Xochimancas, viața mea, aici sunt toți băieții.

Într-adevăr, printre zidurile vechi și distruse ale cocioabelor din jurul vechii „ogăzi”, precum și în porțile năruite și înnegrite ale conacului, Manuela văzu ivindu-se numeroase capete respingătoare, toate acoperite cu pălării argintate, dar nu puține cu pălării vechi de paie; acei oameni, din precauție, aveau cu toții în mână o pușcă sau un pistol.

Uneori, pe când trecea alaiul, strigau:

— Uite-l pe El Zarco! Blestematul ce damă bună-și aduce!

— Unde ți-ai găsit bucățica asta. Zarco băiete? întrebau alții râzând.

— Asta-i pentru mine și-atât – răspundea El Zarco pe același ton.

— Pentru tine și-atât!... Mai vedem noi... – răspundeau bandiții. Salut, scumpo, ești prea mișto pentru un singur om!

— Iar Zarco are altele! Ce-i trebuie atâtea? striga un mulatru îngrozitor ce avea fața bandajată.

El Zarco, supărat până la urmă, se întoarse și spuse eu mânie:

— Ia mai tăceți o dată, măi aștia!...

Îi răspunse un cor de hohote; alaiul grăbi pasul către o capelă în ruine care era locuința lui Zarco, iar acesta îi spuse Manuelei, aplecându-se spre ea și prinzând-o de mijloc:

— Nu-i lua în seamă, așa sunt ei, glumeți! Ai să vezi ce băieți buni sunt!

Dar Manuela se simțea profund contrariată. Vanitoasă cum era, chiar știind că se dăruise unui bandit, se aștepta ca acest bandit, ce avea printre ai sai un rang asemănător cu

cel al unui general pentru trupele lui, să aibă parte de aceleași înalte privilegii și importanță. Credea că o căpetenie de bandiți era ceva atât de înfricoșător încât îi făcea pe ai lui să tremure la o singură privire, ori că era atât de iubită încât nu vedea în jurul ei decât frunți respectuoase și nu auzea decât aclamații de entuziasm. Iar primirea la cartierul general al argintaților o înghețase. Mai mult, se simțise rănită în orgoliul ei de femeie, ba, s-ar putea spune, în pudoarea ei de fecioară, auzind acele exclamații glumețe, cântecele obraznice cu care o salutaseră la sosire, pe ea, care se aștepta cel puțin să fie respectată, văzută fiind alături de unul din șefii acelor oameni.

Căci, într-adevăr ea nu putea uita atât de repede, oricât de coruptă moral și oricât de orbită ar fi fost de iubire și lăcomie, că era o domnișoară, fiică a unor părinți cinstiți, o tânără care, până de curând, era înconjurată de respectul și considerația tuturor locuitorilor din Yautepec. Niciodată în viață nu-i ajunseseră la urechi expresii atât de cinice ca acelea pe care tocmai le auzise și nici galanteriile ce se adresează de obicei tinerelor frumoase și care, uneori îi fuseseră aruncate și ei pe când trecea, nu aveau acest caracter de infamă nerușinare și odioasă injurie ca acelea pe care i le aruncaseră în față chiar în prezența celui ce trebuia s-o apere, a iubitului ei..

Simți deci că fața îi lua foc de mânie; iar când El. Zarco se întoarse spre ea, zâmbitor, pentru a-i spune „Nu-i lua în seamă!”, iubitul ei i se păru nu numai la fel de cinic ca și tovarășii lui, dar și laș și demn de dispreț, își spuse și asta printr-o comparație foarte firească. În clipa aceea, că Nicolas, mândrul fierar indian, a cărui dragoste o disprețuise, n-ar fi permis niciodată ca iubita inimii lui să fie insultată într-un asemenea mod, oricât de rapidă fusese judecată, aceasta era întrutotul defavorabilă lui Zarco, care, dacă ar fi putut privi în adâncul gândurilor Manuelei, s-ar fi cutremurat văzând ivindu-se în acel suflet, care-și revărsa dragostea către el ca o floare bogată, viermele disprețului.

Intensa paloare ce urmă roșetii indignării pe chipul tinerei trebuie să fi fost vizibilă, căci El Zarco o observă și,

aplecându-se din nou către ea. Îi spuse cu un glas mios:

— Nu te supăra, sufletul meu, de ce zic băieții ăștia! Ți-am mai spus că ei au maniere foarte diferite de ale tale. E clar, că doar nu suntem nici călugări și nici filfizoni? Noi avem obiceiurile noastre proprii, dar e necesar să te obișnuiești cu ele, căci ai să trăiești cu noi și ai să vezi că toți mucaliții ăștia sunt băieți buni și au să te iubească mult. Ți-am spus, Manuela, ți-am spus să nu fugi de-acasă, iar tu mi-ai promis că o să te obișnuiești cu viața noastră!

Acest „ți-am spus” al lui Zarco răsună ca o lovitură de bici în urechile buimăcetei tinere. Într-adevăr, începuse să-și dea seama de nesocotința promisiunii ei și de rătăcirile și orbirile pasiunii. Înclină capul și nu-i răspunse lui Zarco decât cu un gest de nedescris în care se amestecau repulsia și căința.

Între timp ajunseseră la capela în ruine ce-i servea drept locuință lui – Zarco, căci camerele vechiului conac erau rezervate altor căpetenii de bandiți.

Acel loc, odinioară sfințit, se transformase acum într-o adevărată vizuină de șacali. În poartă, la umbra câtorva copăcei ce prinseseră rădăcini în zidurile pline de crăpături sau printre dalele desfăcute și acoperite de mușchi, se, aflau două grupuri de bandiți care jucau cărți în jurul unei *zarape*²⁰ întinse, ce servea drept masă de joc și pe care se aflau mizele, cărțile, câteva sticle cu rachiu de trestie și pahare. Câțiva dintre jucători stăteau pe vine, alții cu picioarele încrucișate, câțiva întinși pe burtă, iar unii lălăiau cu glas ascutit și nazal cântece de beție, toți cu pălăriile pe cap și înarmați până în dinți. Nu departe de ei se aflau caii lor, legați de alți copaci, fără frâie, cu chingile șeilor desfăcute, mâncând câteva mâini de nutreț de porumb și, în sfârșit, cățarat pe un zid înalt, făcea de pază un alt bandit, gata să dea alarma în caz că se iveau ceva.

Astfel, deci, răufăcătorii, oricât de siguri se simțeau în acele vremuri, își luau toate precauțiile pentru a nu fi surprinși și numai după aceea se lăsau liniștiți în voia viciilor sau a altor treburi personale.

²⁰ Un fel de pelerină groasă, cu franjuri. (n.t.).

Manuela cuprinse dintr-o singură privire acest spectacol și, examinând mutrele acelea de spânzurătoare, costumele încărcate de argint, armele și precauțiile, nu putu să nu se cutremure.

— Cine sunt ăștia? îl întrebă curioasă pe El Zarco.

— Ah – îi răspunse el – sunt cei mai buni prieteni ai mei, tovarășii mei, căpeteniile... Felix Palo Seco, Juan Linares, Lupul, Coletul, iar frumosul ăsta care se ridică este șeful... el e Salome.

— Salome Plasencia?

— Chiar el.

Într-adevăr, era Salome, căpetenia cea mai faimoasă a acelor răufăcători, un soi de „Fra Diavolo” al ținutului cald, banditul slăbuț și îndrăzneț ce reușise, grație situației pe care am înfățișat-o, să instaureze un fel de seniorie feudală în tot ținutul și să facă să se plece în fața măruntei lui persoane frunțile cele mai trufașe ale bogaților proprietari din partea locului.

Salome înainta să-l primească pe El Zarco și pe însoțitorii lui.

— Ce-i, Zarco? i se adresă, cu o voce melodioasă, întinzându-i mâna. Drace! adăugă, privind-o pe Manuela – ce fată drăguță ți-ai adus! Apoi, scoțându-și pălăria și salutând-o pe Manuela, îi zise: Bună ziua, drăguță, fericite de mama care te-a făcut așa de frumoasă!...

Ceilalți bandiți se sculară și ei și-i înconjuraseră pe noii-sosiți, salutându-i și adresându-i complimente tinerei. El Zarco descălecă, râzând în hohote și se. Duse s-o ajute să descalece pe Manuela care, total zăpăcită, nu izbutea să zâmbească și nici să le răspundă unor asemenea oameni. Nu era obișnuită cu o astfel de societate și-i era imposibil să le imite felul și expresiile cinice și brutale.

— Hai, uite aici ceva de răcorit! spuse unul din grup, aducând un pahar cu rachiu, din acela de trestie, tare, iute și neplăcut, pe care oamenii îl numesc *chinguirito*.

— Nu – spuse El Zarco dând la o parte paharul – fata nu bea *chinguirito*, nu e obișnuită; nu vrea – decât să mâncăm, căci am umblat aproape toată noaptea și toată dimineața și

n-am pus nimic în gură.

— Hei, femeile – strigă către cei ce se aflau, înăuntrul capelei de unde, împreună cu fumul lemnului, venea un miros de iahnii țărănești – faceți ceva de mâncare și luați asta – adăugă, întinând valiza ce conținea lucrurile Manuelei; ea păstră doar sacul de piele în care ținea bijuteriile, fiindcă niciodată nu i se păruseră a fi mai primejdiate decât în acel loc.

Un grup de femeiuști zdrențăroase și murdare se grăbiră să-i ia valiza, iar noii-sosiți intrară în acel pandemoniu în care se îngrămădeau obiecte pestrițe și ciudate, precum și oameni de diferite căutături.

Mai încolo, aproape de ușă, se vedea vatra de gătit, mai bine zis focul de lemn la care se coceau turte de mălai, iar alături se afla râșnița cu pietrele ei și celelalte accesorii. Ceva mai departe era altă vatră, unde se pregăteau mâncărurile în oale sau cratițe negre. De cealaltă parte se aflau mai multe șei de călărie, înfipite în bețe încrucișate, sfori pe care se agăța rufăria, adică pantaloni, jachete, pelerine, tunici vechi de pânză și de lână; într-un colț se răsucea un bolnav de febră, cu capul înfășurat într-un batic negru zdrențuit și murdar; mai încolo un grup de femei nepieptănate cârpeau lenjerie sau făceau fașe și, în sfârșit, în fundul capelei, lângă altarul principal, transformat în ruine și separat de naos de o perdea făcută din cearșafuri și rogojini, era alcovul lui Zarco, unde se afla un pat de campanie, niște saltele aruncate pe jos, câteva bănci de lemn și câteva cufere căptușite cu piele. Acesta, era mobilierul pe care amorezul nostru avea să i-l ofere tinerei pe care tocmai o smulsese din căminul ei liniștit.

— Manuelita – îi spuse, conducând-o într-acolo – după cum vezi, este foarte urât, dar pentru moment va trebui să te resemnezi, până o să am ceva mai bun. Acum mă duc să-ți aduc de mâncare.

Tânăra se așeză pe una din bănci și acolo, mascată de cortină, simțindu-se singură, lăsă să-i cadă capul în mâini, obosită, copleșită; și auzind râsetele bandiților beți, înjurăturile lor, glasurile ascuțite ale femeilor; respirând atmosfera grea, pestilențială, ca a unei carcere, nu putu

decât să-și smulgă părul cu disperare și, vărsând două lacrimi ce-i arseră obrazii ca două picături de foc, șopti cu un glas răgușit:

— Iisuse!... Ce-am putut să fac!

XIX

XOCHIMANCAS

L-am introdus pe cititor într-una din vizuinile faimoșilor argintați, care, în sumbrele vremuri, ce s-au scurs din ultimele luni ale anului 1861 până în ultimele ale lui 1862, a servit drept cartier general pentru temuții și înspăimântătorii bandiți ce au constituit nenorocirea și dezonoarea. Țării noastre.

Xochimancas era și este încă, o fermă în ruine, adică o moșie de câmpie, cu terenuri bune pentru cultivarea trestiei de zahăr sau a porumbului, cu ape abundente și climă uscată, în sfârșit cu toate elementele necesare unei agriculturi tropicale productive și rodnice. Bumbacul, arborii de cafea, indigotierii, trestia de zahăr pot crește acolo la fel ca în cele mai fertile terenuri de pe plantațiile din Cuernavaca sau din districtele Tetecala, Yautepec, Morelos sau Jonatepec, dând cultivatorului un profit de o sută la unu.

De ce oare în vremea aceea nu se mai vedeau în mica și calda vale frumoasele plantații și bogatele fabrici de zahăr ca în celelalte ținuturi de care am amintit?

Nu știm cu precizie. Xochimancas, încă de pe atunci, era o ruină, dar ea arăta că în vremurile trecute, când încă se afla sub stăpânirea colonială, fusese cultivată de spanioli ca o mănoasă moșie de câmpie ce dădea rod bogat. De când data decăderea și ruina ei? Nu am cercetat, deși ar fi fost ușor și nici n-are importanță prea mare. În povestirea acestor, întâmplări.

Evident este însă că locul e potrivit pentru cultură și că doar apatia, neglijența sau împrejurări cu totul deosebite și trecătoare l-ar fi putut transforma într-un sălaș de răufăcători în loc să-i dea aparența veselă și plăcută a unei tabere de muncă și activitate, pentru că însuși numele de

origine *nahuatl*²¹, arată că încă din epoca anterioară cuceririi spaniole locul era rodnic și îmbietor și poate că acolo se așezase un popor de grădinari.

Cunoscutul tânăr inginer Vicente Reyes, în prețioasa sa operă inedită intitulată *Onomatologia geografică din Morelos*, spune, explicând somnul ce corespundea numelui Xochimancas:

„Xochimancas. Fermă a municipalității Tlaltizapan, în districtul Cuernavaca. Etimologie: Xochimanca, loc al îngrijitorilor și cultivatorilor de flori; de la «Xoebimanqui», îngrijitor și producător de flori și «ca» . Formăm numele pictural cu grupul care în colecția Ramirez servește pentru a descifra cuvintele Xochimancas, «Xochimanque»”.

Apoi, citându-l pe vechiul cronicar Sahagun²², adaugă:

„La sărbătoarea celebrată în luna a treia, Tzostontli, se ofereau mugurii florilor care apăreau mai întâi în anul respectiv în «eu»-ul numii Iopico și, înainte de a le oferi, nimeni nu îndrăznea să miroase vreo floare. Preoții florilor, care se numeau Xochimanque, își sărbătoreau zeița lor numită Coatlicue, sau, cu un alt nume, Cuatlaton.”

Iar harnicul și eruditul anticar Cecilio A. Robelo, în cartea sa *Nume geografice mexicane din statul Morelos*, operă absolut remarcabilă, spune, citind un alt vechi cronicar. Torquemada²³: „Xochimancas, Xochiman? Loc în care se îngrijeau sau se produceau florile oferite, zeilor”.

Printre divinitățile aztecilor se afla și Cohuatlicue sau Cohuatlantona²⁴, viperă strălucitoare, zeiță a florilor, căreia îi ofereau în luna Tzostontli buchete de flori alcătuite cu deosebită artă. Lucrătorii care cultivau aceste flori și

²¹ Limba vorbită de triburile indiene din Mexic (n.t.).

²² Bernardino de Sahagun (3.500-1590), călugăr, a scris *Istoria generală a locurilor din Noua Spanie* (n.t.).

²³ Juan Torquemada, (? -1624), preot și istoric spaniol care " a trăit în Mexic, autor al unei cronică numite *Monarhia indiană* (n.t.).

²⁴ Divinitate aztecă, zeița pământului și a morții (n.t.).

alcătuiau buchetele se numeau Xochimanqui. Locul care în acei stat poartă numele de Xochimancas era poate destinat pentru a fi grădina zeiței, sau locuința acelor Xochimanqui și de aici. Poate că a luat acest nume, a cărui terminație, ca nume de loc, n-am putut-o găsi.

Așa deci, se pare că, în antichitatea aztecă, acest loc, astăzi părăsit. Și arid, a fost o grădină, desigur o marc grădină, poate un oraș plin de grădini și flori, un loc bogat și desfătător, consacrat cultului florei aztece, la picioarele căreia inteligenții și bravii *tlahuica*, locuitori ai acestui ținut și cunoscuți floricultori, ofereau în semn de omagiu, bogate. În miresme și culori, cele mai frumoase produse ale pământului, iubit de soare, de aer și de nori.

Doar dă, așa cum spune înțeleptul nostru, magistrul, istoricul Orozco y Berra:

„În genere, nu e întotdeauna ușor să identific satele actuale corespunzătoare celor numite. Să vechile cronici, căci dacă multe își păstrează numele lor primitiv, chiar deformat, altele și-au schimbat denumirea, s-au transformat în ferme sau gospodării, ori au dispărut complet.”

Xochimancas s-a transformat, desigur, după cucerire, din grădină sau din oraș al grădinilor în fermă, cu stăpâni și sclavi; apoi în ruine și vizuină de fiare și reptile și, în sfârșit, în sălaș de hoți, ba mai rău, după cum vom vedea, în loc de torturi și asasinate.

Tristă soartă pentru un loc consacrat de inteligenții și blânzi indieni religiei frumosului!

XX

PRIMA ZI

Manuela petrecu primele cinci zile ale șederii ei la Xochimancas în prada a sute de emoții diferite, îngrozitoare și capabile să cutremure chiar o alcătuire mai puternică decât a ei.

Prima zi a fost groaznică pentru ea. Surpriza pe care i-a provocat-o spectacolul acelei tabere de răufăcători; uimirea pe care în mod firesc i-au produs-o acele obiceiuri respingătoare, care nu aveau nici măcar noutatea vieții sălbatrice; lipsa ființelor pe care le iubise, a mamei, a lui Pilar, a câtorva prieteni, chiar lipsa acelor senzații cu care se obișnuise și care în viața de zi cu zi trec neobservate, dar când dispar produc un gol imens; treburile zilnice, dangătele clopotelor, zarva animalelor domestice, murmurul îndepărtat al oamenilor din sat, rugăciunea la anumite ore, totul, tot acel fel de viață simplu, comun, puțin variat într-un mic târgușor, dar despre care s-ar spune că modelează caracterul și formează disciplina existenței, toate acestea dispăruseră în numai câteva ore

Oricât de hotărâtă ar fi fost Manuela să îndure această schimbare, oricât de bine prevăzută ar fi fost imaginea acestei vieți noi în gândul neexperimentatei tinere, era imposibil ca realitatea să nu-i provoace o impresie profundă. Îndrăgostită cum era de tânărul bandit, poetizase viața aceea, tovarășii, toate ororile. Am spus că-și crease în închipuirea ei, așa, rustică, un tip special, romanesc și eroic. Tânăra care iubește, oricât de neștiutoare ar fi, chiar dacă o presupunem sălbatică, este mereu puțin poetă. Atala²⁵ e

²⁵ Eroina a romanului preromantic francez *Atala*, de Chateaubriand (n.t.).

verosimilă, Virginia²⁶ e mult mai veridică. Îndrăgostiții din vechile poeme barbare sunt într-un totul reali... De ce ne-am mira că Manuela, care primise oarecare educație și trăise într-un târg cultivat, ba chiar citise câteva romane, dintre cele care pătrund la sate și prin ferme, își alcătuiseră un ideal extraordinar, înveșmântându-și iubitul bandit cu podoabele unei imaginații rătăcite?

Însă Manuela, gândind astfel, era foarte departe de realitate, iar visul său avea să se spulbere chiar în clipa în care părea să-l vadă cu ochii.

În primul rând, niciodată nu-și putuse închipui că acel cuib în care avea să o ducă vulturul munților ar fi fost o mizerabilă pușcărie de ocnași sau de cerșetori. Credea că El Zarco avea să o conducă la vreo cabană mititică și sălbatică, ascunsă în crânguri, ori la vreo grotă săpată în stâncile pe care obișnuia să le privească în depărtare, printre vârfurile dantelate ale munților. Aceasta da, această ascunzătoare era demnă de iubita unui bandit, dușman al societății. Acolo ar fi fost singuri, acolo ar fi fost fericiți, acolo și-ar fi ascuns dragostea criminală, dar liberă. Acolo ea l-ar fi așteptat pregătindu-i masa, fremătând de dragoste și de îngrijorare. Acolo, pe un pat rustic și așezată pe mușchi, ar fi mângâiat fruntea iubită care se expusese primejdiilor vreunei lupte, ar fi sărutat ochii obosiți de veghea ambuscadei sau a asaltului nocturn, ori, punându-i capul pe pieptul ei și-ar fi vegheat iubitul în timp ce dormea. Când pericolul ar fi fost îngrozitor, când ar fi fost nevoiți să fugă, dată fiind apropierea trupelor guvernului, acolo ar fi venit? El Zarco s-o caute ca să o pună pe crupa calului și să fugă sau să-i poruncească să se ascundă în cel mai tănuț ungher al pădurii sau printre râpe, până când el s-ar fi putut întoarce să o caute. Acolo ar fi avut un locșor, doar de ea știut, pentru a-și păstra valoroasele ei bijuterii. Aceasta era ideea pe care și-o formase despre locul în care ar fi trebuit să locuiască împreună cu iubitul ei, până când ar fi putut să se îndepărteze de ținutul

²⁶ Eroină a romanului preromantic francez *Paul și Virginia*, de Bernardin de Saint-Pierre (n.t.).

ăsta și s-ar fi dus să se căsătorească undeva unde nu-i cunoștea nimeni.

În loc să găsească acest colțișor retras, misterios și rustic, El Zarco o aducea în soiul ăsta de temniță ori de ocnă, obligând-o să trăiască de-a valma cu femei bete și jerpelite, cu bandiți obraznici și fără respect față de iubitele tovarășilor lor, care în curând aveau s-o tutuiască, s-o insulte, poate chiar s-o jefuiască, în vreuna din absențele lui Zarco.

Ba, poate și asta era cel mai îngrozitor, dacă se lua după glumele amenințătoare ale bandiților și după atitudinea pasivă și îngăduitoare. A lui Zarco, acesta, plictisit până la urmă de dragostea lui, avea s-o lase pe mâinile vreunuia din acei satiri, îmbrăcați în argint, poate diavolului acela îngrozitor de mulatru uriaș care-l salutase cu o vorbă sarcastică și al cărei ton îi pătrunsese ca un pumnal în inimă.

Toate aceste gânduri îi înneguraseră Manuelei acea primă zi, pe care ea o visase luminoasă, veselă, o zi nupțială de beție și desfătare.

Cu o asemenea impresie, chiar mângâierile lui Zarco, care, firesc, sporiseră în orele când se regăsiseră. În sfârșit, uniți, se dovediră neputincioase pentru a o liniști și a-i reda iluzia pierdută.

Adevărul este și un astfel de fenomen apare adesea în spiritul femeii îndrăgostite, că iubitul care în întâlnirile lor nocturne i se părea atât de plin de prestigiu, acum pierduse mult din el. Acum îl vedea de aproape, vulgar, grosolan, ba chiar laș, dacă suporta răzând glumele insultătoare ale tovarășilor lui, care o răneau adânc pe femeia iubită. Nu era deci El Zarco, omul cumplit care băga spaima și impunea respectul în rândul ortacilor lui; ea bănuia că până și printre tâlhari femeia șefului trebuia să fie ceva sfânt, ca soția unui general pentru soldați. Departe de așa ceva, era tratată ca o femeiușcă, o pradă luată la un atac, ce venea să sporească numărul nenorocitelor creaturi ce alcătuiau acel soi de harem grețos care sălășuia, ca o șatră de țigani, în vechea capelă.

Poate la ele se gândea mulatrul când spusese, la intrarea

Manueleii:

„Dar El Zarco mai are și altele! La ce-i trebuie atâtea?”

Asta era îngrozitor.

Hotărât lucru, Manuela simțea că nu-l mai iubește pe El Zarco, că se înșelase în privința sentimentelor care o determinaseră să fugă de acasă.

Atunci însă, examinându-se în adâncime, sondând prăpastia întunecată a conștiinței ei, înțelegea până la urmă, cu groază, că exista o altă patimă în ea care o susținuse în dragostea ei bolnavă, seducând-o ca și prestigiul personal al lui Zarco, iar această patimă era lăcomia, o lăcomie dezlănțuită, nebună, cu adevărat absurdă, dar irezistibilă și care-i corupsese caracterul.

Și furioasă pe acest gând, se revolta împotriva ei înseși, nega totul și asta cu o mare aparență de dreptate. Nu putea fi lăcomie, nu prețioasele bijuterii pe care El Zarco i le aducea aproape în fiecare noapte la întâlnire o influențaseră să-l iubească pe bandit; și nici speranțele de a obține altele, chiar mai frumoase, din jafurile care ar fi urmat; căci, în fond, această comoară și cea care s-ar fi adăugat, respectiv capitalul adunat și cel care era de așteptat, putea să dispară într-o clipă o dată cu moartea banditului sau cu înfrângerea lui. Nimic nu era mai puțin sigur decât banii bandiților.

Pe de altă parte, femeia iubește bijuteriile pentru plăcerea de a le arăta în public, iar ea nu se putea fâli cu ele față de nimeni, cel puțin nu acum. Nici prin târguri, pentru că nu putea să se ducă acolo și nici măcar față de acești răufăcători, căci i-ar fi ispitit să i le smulgă. În plus, dacă dorința de lux i-ar fi determinat afecțiunea pentru El Zarco, atunci ar fi hotărât-o mai degrabă să-l prefere pe Nicolas, căci fierarul avea deja o avere măricică și fără datorii și deși econom ca orice om moral care câștigă banii printr-o muncă grea, e sigur că, îndrăgostit cum era de ea, i-ar fi dat cât ar fi dorit ca s-o vadă fericită.

Astfel, deci, nu lăcomia o aruncase în brațele iubitului ei; era dragostea, fascinația, un soi de amețală care o făcuse să înnebunească și să părăsească totul, mama, cămin, cinste, tot ca era demn de respect și sfânt, pentru a-l urma pe acel

om fără de care, doar în urmă cu două zile, nici nu putea trăi.

Iar acum!...

Tocmai asta era groaznic! Manuela credea că se trezește dintr-un vis îngrozitor. Îi fuseseră de ajuns câteva ore pentru a înțelege tot ce era respingător în patima ei și tot ce era de nereparat în aventura ei. Iar în aceste ore, trezindu-se din nesănătoasa ei, iluzie și stingându-se astfel flacăra impură care îi arsese inima, conștiința ei se lumina din nou și simțea realitatea rece cu tot cortegiul ei de adevăruri zdrobitoare.

Acestei dureroase revoluții, ce se petrecea din ce în ce mai intens, i se adăugau, bineînțeles, chinuitoarele amintiri despre biata bătrână, blinda și iubitoarea mama, atât de cinstită, atât de afectuoasă, pe care o înșelase în mod josnic, pe care o părăsise în cea mai mare disperare, pe care o ucisese, căci era sigur, că, la deșteptare, căutând-o zadarnic prin toate părțile, aflând apoi din scrisoarea ei că fugise, disperarea nefericitei bătrâne întrecu se orice margini... s-o fi îmbolnăvit și o fi pe moarte!

Manuela nici nu se putea gândi la asta, astfel că, zdrobită de atâtea emoții, chinuită de atâtea remușcări, descurajarea, urâtul vieții puneau stăpânire pe ea și simțea că avea să-și piardă sufletul.

Pedeapsa greșelii ei nu se lăsase așteptată multă vreme.

Între timp, El Zarco o înconjura cu mii de gesturi, o copleșea cu atenții; se străduia, împreună cu bandiții și femeile, să-i aranjeze locuința ce-i era hărăzită în capelă, aducând rogojini noi, întinzând preșuri, agățând câteva stampe cu sfinți și mai ales arătându-i cuferele în care se aflau vreo câteva traiste cu monede, niște vase de argint laolaltă cu podoabe pentru cai, fâșii din haine de mătase, lenjerie bărbătească și de femei, mii de alte obiecte ciudate. S-ar fi zis că lădițele acelea erau. Adevărate cuiburi de coțofană, în care tot ce se furase zăcea în dezordine.

— Totul e al tău, Manuelita, al tău și numai al tău; uite aici cheile și am să-ți mai aduc.

Manuela zâmbea tristă.

El Zarco, văzând-o așa, credea că suferă de pe urma

schimbării felului de viață; dar nici o clipă nu putu bănui schimbarea ce se petrecuse în sufletul iubitei lui, de a cărei dragoste era din ce în ce mai sigur.

Astfel încât el le puse pe femei s-o distreze, să-i abată atenția, elogiind existența pe care o duceau acolo, distracțiile ce se improvizau și mai ales norocul lui Zarco la atacuri și prăzi.

Seara, El Zarco îi aduse doi bandiți, cărora le ceru să-i cânte, acompaniați de gitară; cele mai frumoase cântece. Manuela se uită la ei cu groază; cântară un lung șir de cântece, din acelea greoaie, absurde, fără nici un înțeles, pe care pleava le cântă în zilele de beție.

Bandiții le cântau cu vocea ascuțită și distonantă a țăranilor din ținutul cald. Glas de eunuc, țipător și aspru, semănând cu cântecul greierului, ce nu poate fi ascultat mult timp fără a fi cuprins de o puternică plictiseală.

Manuela se simți obosită, iar muzicanții, aflând asta, foarte contrariați că nu-i fuseseră pe plac mironosiței, îi spuseră noapte bună și plecară.

Veni și noaptea, noapte îngrozitoare și lugubră a sălașului de bandiți. Manuela ieși la ușa capelei, doritoare să respire aer curat și să privească înfățișarea acestui loc ce începea să-i pară din ce în ce mai primejdios, deși îl avea drept sprijin pe El Zarco.

Noaptea era întunecoasă și, ca și cea dinainte, amenința o furtună. Luminile ce luceau prin ferestrele și crăpăturile ruinelor îi dădeau un aspect și mai înspăimântător.

Pe ici pe colo, treceau patrule călare mergând spre avanposturi ori făcându-și rondul; domnea o tăcere de mormânt. Noaptea e prielnică răufăcătorilor, când stau la pândă sau dau un asalt; dar e plină de spaime și primejdii chiar și pentru ei, dacă se odihnesc în bârlog. De aceea, somnul lor nu e niciodată liniștit ci tulburat de orice foșnet al frunzișului, de orice galop auzit în depărtare, de orice fluierat al vântului, de orice zgomot străin.

Oricât de siguri erau argintații la Xochimancas, am mai spus, nu scăpau din vedere nici o precauțiune. De aceea, tabăra lor era păzită din avanposturi, de iscoade, de ronduri

și, chiar așa fiind, șefii nu închideau decât un singur ochi.

Atunci aveau un motiv în plus să fie alarmați. Răpirea Manuelei trebuia să fi provocat un mare scandal la Yautepec. Fierarul din Atlihuayan, om periculos pentru argintați. Care-i ura de moarte, pretendent disprețuit al tinerei, trebuia să fi dat alarma printre târgoveți și printre prietenii lui de la fermă. Era mare cunoscător al locurilor, foarte îndrăzneț și viteaz. În plus, în ziua aceea sosise la Yautepec cavaleria care-i urmărise pe atacatorii de la Alpuyeca și, chiar dacă argintații știau la ce se puteau aștepta cu privire la curajul acestei trupe, n-ar fi fost de mirare ca, animată de ura fierarului și de hotărârea oamenilor, aceasta să se hotărască să-i atace.

Am văzut că previziunile bandiților nu erau lipsite de temei și că lucrul de care se temeau ei fusese încercat de Nicolas, deși, din cauza lașității maiorului, zadarnic. Astfel încât santinelele fură dublate la Xochimancas. Salome, principala căpetenie a bandiților, îi spusese, la căderea nopții, lui Zarco:

— Dar-ar Dumnezeu, Zarco, ca drăguța ta să nu ne-aducă vreun bucluc. Trebuie să ai de grijă; tu du-te cu ea, fiți liniștiți și distrează-te. „Adio și n-am cuvinte” – adăugă, făcând cu ochiul și râzând ironic – că eu voi veghea. I-am trimis pe băieți pe toate drumurile, iar Felix a înaintat până spre Atlihuayan, să vadă dacă e ceva. Așa că poți să pleci, du-te și somn ușor.

Îi mai spuse și alte vorbe, dar trebuie să fi fost în așa fel, că nu voi să le pronunțe decât cu voce joasă la urechea lui Zarco. Fapt e că cei doi se despărțiră râzând în hohote. Salome încăleca și, urmat de vreo douăzeci de călăreți, plecă să facă rondul. El Zarco se îndreptă spre capelă, unde toți adormiseră, în afară de Manuela, care-l aștepta așezată pe o bancă, încruntată și plângând.

XXI

ORGIA

Trecură astfel câteva zile ce-i păsură veacuri Manuelei, veacuri de plictiseală și tristețe. Îi era imposibil să se deprindă cu viața printre bandiți, căci pe măsură ce El Zarco o trata cu mai multă intimitate, ea fiind acum iubita lui, simțea un dispreț tot mai mare față de el, dispreț complicat de un soi de toarnă ori de oroare față de omul care putuse s-o târască până în prăpastia aceea.

Dintr-o necesitate a noii ei vieți, Manuela trebuise să stabilească relații, dacă nu de prietenie, cel puțin de familiaritate cu femeile ce locuiau în capelă cu ea, ba chiar cu iubitele celorlalți bandiți ce locuiau în altă parte.

Printre ele o prefera pe una, nu pentru că ar fi fost mai puțin depravată, ci fiindcă cunoștea foarte bine Yautepec-ul, unde locuise mulți ani și-i vorbea mereu despre persoane ce-i erau cunoscute, despre *dona* Antonia, despre Pilar, despre Nicolas, mai ales despre Nicolas, pe care-l cunoștea bine.

— Vai, Manuelita! îi spusese această femeie în prima zi când intrară în vorbă – tare îmi pare bine că ești și dumneata cu noi, căci ești atât de frumoasă și grațioasă și pentru că-l iubesc pe El Zarco, iar omul meu îl iubește și el, dar asta nu mă împiedică să-ți spun că ai făcut o mare prostie venind aici cu el. Dacă ți-ar fi făcut o casă în vreun târg, sau la vreo plantație ori fermă unde avem prieteni; ar fi făcut mai bine și dumneata ai fi fost mai în siguranță și mai mulțumită. Dar aici, suflete, ai să pătimești multe. Pentru noi, care ne-am urmat bărbații în toate războaiele și am umblat cu ei încoace și încolo, viața asta nu e grea, ba dimpotrivă, ne place, căci, în sfârșit, suntem obișnuite, iar peripețiile prin care trecem sunt câteodată vesele, lăsând la o parte faptul că avem și noi uneori partea noastră și că ni se întâmplă mereu câte ceva. Sigur că trecem și prin câte o spaimă bună, că sunt zile în care nu mâncăm și nopți în care nu dormim, iar câteodată

oamenii noștri ne mai bat și ne mai maltratează, dar, ți-am spus, suntem obișnuite și nu ne mai pasă. Dar dumneata, o fată care a fost mereu ocrotită, care trăia așa de bine acasă, atât de îngrijită de mămica, cu fețișoara matală atât de fină și trupșorul delicat – ce nu-i făcut să tragă mâța de coadă, adevărat e, suflete, că mi-e tare frică să nu te îmbolnăvești ori să nu ți se întâmple vreo nenorocire. Acuma vezi, ești foarte tristă, se vede imediat pe fața matală că nu ești mulțumită, așa e?

Manuela nu-i răspunse decât vărsând un potop de lacrimi.

— Sărăcuța de ea – continuă femeia – te-am cunoscut acum vreo doi ani, acolo, la Yautepec, așa frumoasă, așa cuviincioasă, așa bine îmbrăcată! Parcă erai o sfântă fecioară și te iubeau tare mult băieții de la prăvălii și toți flăcăii drăguți din târg, deși, ca să ți-o spun pe șleau, nici unul din ei nu făcea doi bani în comparație cu *don* Nicolas, fierarul. El, sărăcuțul, e cam smead, e urât, e cam stângaci, ca un indian ce se află și nu-i decât meseriaș, dar se zice că e foarte muncitor, că are deja banii lui. Și că-i foarte iubit. Aici nu trebuie. Să-l vorbești de bine, căci le e frică de el și e singurul căruia nu i-au putut da lovitura, căci e tare viteaz și nu se lasă; și cum n-are nici pământuri, nici animale, nici nimic care să poată fi ocupat, decât bani, cine știe unde, asta înseamnă că ar fi nevoie să-l prindă pe el și să-l pună la cazne ca să-i predea; dar nu s-a putut, căci el e tare bănuitor și umblă mereu bine înarmat și însoțit de alți tovarăși și ei de nădejde. Asta chiar că ți s-ar fi potrivit, copilă, iar el umbla de mult după matală, toată lumea o știa. Ce-ți spun eu acum e adevărat și să mă ferească Dumnezeu să mă audă El Zarco, că mi-ar scoate ochii, dar e adevărat. El Zarco, sigur că e băiat drăguț și simpatic, bun la luptă și are mult noroc; dar, îți spun eu, el e cam supărăcios și dacă te mai vede tristă, poate să se înfurie și s-ar putea chiar...

— Ce? o întrerupse cu nerăbdare Manuela – să mă bată?

— Păi... vezi mata, Manuela, n-ar fi prea greu! El te iubește mult, dar, ascultă-mă pe mine, e cam supărăcios...

— Păi, numai asta îmi mai lipsea! răspunse Manuela. Apoi adăugă eu amărăciune: N-o s-o facă și de ce-ar face-o? Ce

motiv ar avea?

— Se vede bine că nici unul, ba dimpotrivă, e foarte îndrăgostit de matală; dar tocmai de aceea, el e foarte rău și dacă te vede tot mereu tristă, poate să creadă că nu-l iubești, că-ți pare rău că l-ai urmat, ba ar fi în stare să te omoare la mânie... Eu te sfătuiesc să te arăți mai veselă, fii mai prefăcută, dă-i de înțeles lui Zarco că ești mulțumită, că te înțelegi cu noi, că-ți plac glumele băieților, că au și început să umble cu vorba că nu-ți place de ei; în sfârșit, că te obișnuiești cu viața noastră, căci, la urma urmei, acum, suflă, ești a lui Zarco, iar dacă nu se întâmplă vreo nenorocire, ca, de exemplu, să-l omoare, va trebui să umbli mereu cu el, dacă n-o să izbutești să-l faci să te ducă în altă parte; dar atunci s-ar putea să fie mai rău; fiindcă va trebui să ai de-a face cu oameni josnici, care or să te bănuiască și cum El Zarco care e gelos, va lipsi mult de lângă dumneata, el o să fie mereu neîncrezător, iar la cea mai mică bărfă care o să-i ajungă la urechi, or să fie certuri și moarte de om și o să-ți pară rău că te-ai despărțit de el. Așa că măi bine, fă cum îți spun eu, prefă-te cât mai mult și atrage-ți dragostea tuturor.

Manuela înțelese ușor că femeia avea dreptate și că, deși, amară și neplăcută, îi zugrăvise viața pe care avea s-o ducă cu adevărul propriu experienței. Argumentele pe care le aducea nu aveau replică. Tot ce i se întâmplase și avea să i se mai întâmple nu era decât urmarea inevitabilă a zăpăcelii, a orbirii, a nesăbuiinței ei. Aruncându-se cu capul înainte în prăpastie, nu mai avea alt drum posibil; trebuia să cadă până la fund. Așa că, nu exista cale de scăpare; era ca o păsărică prinsă în plasă, ca o muscă învăluită în pânza neagră a unui păianjen monstruos, în. Care se prindea tot mai mult cu cât făcea eforturi mai, mari pentru a ieși din ea.

La gândul acesta, Manuela simțea trecându-i prin trup un fior de moarte, puneă stăpânire pe ea o puternică dorință. Să scape, să zboare, căreia îi urmau o dezamăgire și o descurajare de nespus.

Să simuleze! Să se prefacă! Era îngrozitor și totuși nu avea altă cale. Își propuse deci s-o urmeze pe aceasta, să-și

schimbe cu totul purtarea și să-l păcălească pe El Zarco pentru a-i câștiga încrederea, astfel ca, profilând de primul prilej, să scape din ghearele lui.

O asemenea viață era plină de vicisitudini, de aventuri; n-aveau să stea la nesfârșit în bârlogul acela, n-o să cutreiere mereu numai locurile acelea. S-ar fi putut ca vreodată să fie nevoiți să treacă pe lângă vreun oraș. Atunci ea s-ar fi refugiat acolo, ar fi chemat autoritățile, le-ar fi cerut ajutor; poate l-ar fi găsit pe Nicolas, i-ar fi inspirat milă și el ar fi salvat-o, el, de care bandiții se temeau atât, el, care era atât de viteaz, de cinstit și de generos.

Căci, după cum e de presupus, dată fiind schimbarea ce se petrecuse în sufletul Manuelei, pe măsură ce chipul lui Zarco îi apărea învăluit în umbrele fricii, ale groazei, ba poate chiar ale urii, cel al tânărului fierar se ilumina cu o nouă și trandafirie lumină.

Nicolas, chiar pentru femeia aceea, care nu făcea altceva decât să spună adevărul, valora mai mult decât El Zarco, mai mult decât toți bandiții, care se temeau de el. Nu era înzestrat cu un chip atrăgător, dar, în schimb, ce suflet frumos avea! Manuela învățase în numai câteva zile să prețuiască ce valorează aparența atunci când e comparată cu fondul. El Zarco, tânăr, frumos, îndrăgit până atunci de ea, azi îi inspira groaza.

Nicolas, muncitorul grosolan, indianul ars de soare, cu mâinile negre și groase, mânuind ciocanul, lângă nicovală, acoperit cu șorțul lui de piele, iluminat de fulgerele roșiatice ale forjei, câștigându-și existența prin munca lui cinstită, îi părea acum frumos, plin de măreție, demn de dragoste, în comparație cu golanii aceia roși de vicii, acoperiți cu argintul pe care-l smulseseră prin asasinate șt jafuri, proscriși de societate, trăind mereu în primejdie, având drept perspectivă spânzurătoarea, dormind iepurește, căutând în beție și joc uitarea remușcărilor ori singurele plăceri ale vieții lor josnice.

Ce frumoasă și dulce ar fi fost viața în casa acelui muncitor, înconjurată de respectul oamenilor cinstiți! Ce cămin, liniștit, oricât de modest ar fi fost! Ce zile vesele, consacrate încă de dimineață sfintelor treburi ale familiei! Ce

seri plăcute, după truda zilei, petrecute în blânde discuții și în odihna netulburată de nici o amintire amară! Apoi, cina gustoasă și bine condimentată, la masa săracă dar curată, mângâierile copiilor, sfaturile bătrânei mame, planurile de viitor, speranțele ce-și aveau rădăcina în economie, în muncă, în cinste... o lume întreagă de fericire și lumină... Totul dispăruse... Totul era acum imposibil!

Și în mijlocul acestui tablou apărea pentru o clipă, dar clară și precisă, o imagine ce-o făcea să se înfioare pe Manuela, era chipul lui Pilar, blânda și buna ei prietenă, ce părea să-l iubească pe Nicolas în taină și căreia i-o spunea de obicei în glumă, ca pentru a o umili! Iar acum... această apariție fugară, în visul de fericire ce se îndepărta, îi dădea Manuelei un sentiment amar și ascuțit. Era invidia! Era gelozia!

Pilar merita această fericire pe care ea, nebuna, o disprețuise, dar cu toate acestea, pe Manuela doar simpla bănuială o irita intens și nu se liniștea decât la gândul că astfel de unire era imposibilă, deoarece Nicolas n-o putea iubi pe orfană, îndrăgostit cum era de ea, de Manuela, iar dragostea trebuie să-i fi sporit în urma fugii ei.

În sfârșit, abia încolțite aceste gânduri în sufletul Manuelei, după discuția cu femeia pe care o alesese drept confidentă, ele Crescură, stăruitoare și nemiloase. Imaginea lui Pilar deveni coșmarul permanent al Manuelei, iar bănuielile căpătară caracter de realitate, cum se întâmplă întotdeauna cu imaginațiile bogate. Asta pentru că Manuela îl iubea de acum pe Nicolas și-l iubea cu dragostea disperată și violentă ce luptă cu imposibilul..

Așa se face că; deși își propusese să urmeze sfaturile ce-i fuseseră date și să ia calea prefăcătoriei, nu reuși s-o iacă și se închise într-o tăcere și într-o tristețe încă și mai încăpățanată decât în zilele anterioare.

El Zarco se arată supărat, până la urmă și o dojeni.

— Dacă mai stai tristă, ai să mă aduci în stare să fac o nebunie – îi spuse.

Manuela ridică din umeri.

Într-o seară însă, El Zarco veni călare, foarte mulțumit. În

ziua aceea fusese într-o expediție, însoțit de câțiva tovarăși. Sări jos de pe cal la ușa capelei și alergă s-o vadă pe Manuela, care, ca de obicei, se afla închisă în acel soi de alcov ce-i fusese improvizat.

— Ține – îi spuse – ca să nu mai fii tristă.

Și-i puse în mână un săculeț cu bani de aur.

— Ce-i asta? întrebă Manuela cu dezgust.

— Uite ce e – îi răspunse El Zarco, răsturnând aurul pe pat. O sută de bani de aur – adăugă – pe care tocmai i-au adus și mâine o să-mi mai aducă o sută, ori altfel îi tai beregata francezului.

— Ce francez? întrebă Manuela îngrozită.

— Păi, un francez pe care băieții s-au dus să mi-l aducă tocmai de pe lângă Chalco, închipuiește-ți, aproape de Mexico. E bogat și, ori își dezleagă băierile pungii, ori moare! Familia a și trimis o sută de galbeni, dar dacă nu trimite cinci sute, o încurcă. Aici îl țin doar cu o *tortilla*²⁷ la douăsprezece ore.

— Doamne! exclamă Manuela înspăimântată.

— Ce? Te sperii, mironosito? Ia mai vino-ți în fire? În loc să te bucuri, căci cu banii ăștia suntem bogați. O să le dau și tovarășilor ceva, dar noi o să avem partea cea mai mare și apoi o s-o luăm din loc, dar încet-încet, că asta nu se poate face imediat și o să plecăm de aici către Morelia sau Zacatecas, ori la mama dracului, unde să nu mă știe cine sunt și o să deschid un han, ori o să cumpărăm o fermă, căci, așa cum ești tu, nu pari să-ți placă să duci viața asta și când te gândești că mi-ai promis!...

Manuela, fără a băga în seamă reproșul, după ce privi aurul cu indiferență, îi răspunse:

— Ascultă, Zarco, chiar dacă nu-mi mai aduci bani, te rog să-i dai drumul omului. Zici că mănâncă o *tortilla* la douăsprezece ore?

— Da – răspunse El Zarco, surprins de întrebare.

— Ei bine – continuă Manuela – eu te implor să-i dai să mănânce ca lumea și apoi să-l lași liber, chiar dacă nu-ți mai

²⁷ Un fel de turtița de mălai (n.t.).

aduce alți bani.

— Ce tot spui tu acolo? întrebă El Zarco, cu un glas răgușit în care se ghicea cea mai sălbatică mânie. Ești nebună, Manuela, să-mi spui mie asta? Nu știi că fiecare bogătaș care cade în mâinile noastre trebuie să-și răscumpere viața cântărindu-se în aur? După ce că numai și numai pentru tine, doar de dragul tău, ingrato, am riscat viața băieților trimițându-i să mi-l aducă pe bogătanul ăsta, să ne dea bani, să ne umple de galbeni, ca să-ți cumperi bijuterii, rochii de mătase, tot ce vrei, iar acum tu îmi vii cu mila asta și cu rugăminți? Păi se vede că încă n-ai apucat să afli cine sunt eu și de ce sunt în stare. Tu ești foarte bună, Manuela și ai crescut printre oameni serioși și foarte pioși; dar mă cunoșteai, iar dacă nu te-ai crezut în stare să te obișnuiești cu felul meu, de ce-ai plecat de-acasă? Știai ce sunt, știai de unde veneau bijuteriile pe care ți le-am dat. Acum de ce te sperii? Ai venit până aici să ne ții predici? Păi atunci îți pierzi timpul și mă plictisești, căci, într-adevăr, nu mai suport mutrele tale și disprețul tău față de tovarășii mei, lacrimile și zeflemelele tale. De câteva zile Salome, Felix și Coiotul îmi tot spun că rău am făcut aducându-te aici la noi, că ai să ne aduci vreo nenorocire, iar eu, doar din dragostea ce ți-o port, am îndurat aluziile lor și, crezând că-ți fac o plăcere, am riscat viața celor mai buni tovarăși ai mei ca să mi-l aducă pe bogătaș, să-l jupoi și să-ți dau bani, bani mulți, iar tu îmi vii cu o asemenea prostie îți spun drept, Manuela, asta nu mai îndur. Dacă felul tău de a gândi era altul, de ce nu te-ai măritat cu indianul din Atlihuayan? Ța nu e hoț! Dar cu mine, albă ori neagră... ori te obișnuiești cu viața pe care o duc, ori mori, Manuela – spuse El Zarco cu glas scăzut, apropiindu-se de tânără cu ochii ieșiți din orbite și cu rama pe pat dl pistolului.

La această izbucnire de mânie, Manuela începu să tremure.

— Dar eu voiam doar – spuse ea eu timiditate – să nu-l omori pe străinul acela din cauza mea... Și asta pentru tine, doar pentru tine... căci mi-e teamă să nu comiți o crimă...

— Crimă! repetă El Zarco livid de mânie și cu o voce

nazală, dar puțin mai liniștit. Crimă! Uite, proasta! Poate te gândești că e prima vulpe pe care o jupoi? Mai du-te dracului cu scrupulele tale! Francezul ăsta o să se ducă unde s-au dus și ceilalți, chiar dacă nu va fi pentru a-ți da ție banii. Nu știi, nevinovate, că bogătașul care cade în mâinile noastre aparține tuturor? Chiar dacă aș vrea eu să-i dau drumul francezului, crezi că ceilalți m-ar lăsa? Cum rămâne cu partea lor?

— Bine, să nu mai vorbim, de asta – spuse Manuela înspăimântată – fă ce vrei, Zarco, n-o să-ți mai spun nimic.

— Păi, e bine – spuse banditul – bine ai să faci. Acum noi trebuie doar să profităm de ocazie. Păstrează banii ăștia fără să faci zarvă, nu mai vorbi nimic și nu mă mai bate la cap cu plânsete și cu văicăreli.

Abia sfârși de vorbit El Zarco, că se auzi mare larmă de voci, amestecată cu acorduri de ghitară și de *jaranita*²⁸ iar în capelă intrară Salome Plasencia, Palo Seco, Tigrul, Linares și încă vreo douăzeci de bandiți, plini de veselie și beți.

— Zarco! strigară – acum ești bogat, frate și o să facem o petrecere să se veselească pisicuța pe care ți-ai adus-o de la Yautepec și care moare de gălbioare.

— S-o vedem! Scoate-o, omule, scoate-o, să vină să joace eu noi „valsul”, „polca” și „*chotis*”²⁹-ul!”

— Vino, Manuelita și ai grijă să nu-i superi pe tovarășii mei – spuse El Zarco luând-o de mână pe tânără, care se lăsă trasă ca o victimă și reuși să afișeze un zâmbet.

— Iată-mă, fraților și iat-o și pe pisicuța mea, să mergem la dans.

— Drăguț – spuse Salome, care ținea în mână o sticlă. Hai cu noi la balul pe care-l facem ca să sărbătorim isprava iubitului tău. El Zarco; alaltăieri l-a chinuit cu „bățul” pe francez până a scuipat bănișorii pe care trebuie că i-ai păstrat tu, ca o fată bună, așa că o să bem și o să mâncăm... Hai încoace și nu mai sta acolo așa tristă.

²⁸ Diminutiv de la *jarana*, instrument muzical mexican, un fel de chitară mai mică (n. t.).

²⁹ Dans popular spaniol (n.t.).

— Bine, bine – spuse El Zarco – hai să aranjăm dansul și să pregătim băuturile și vin eu mai pe urmă s-o iau pe Manuela. Îmbracă-te, suflete și gătește-te de dans, că vin acum după tine.

— Zarco, tu ești gelos – spuse Salome, dându-i o palmă peste umăr, cu ton glumeț – ești gelos și știi că printre noi asta nu se face. Acum îți iertăm prostiile astea, dar n-o mai ține așa mult timp, frate, că nu e bine.

Manuelita tremura. Totul se transforma în noi primejdii pentru ea. Când rămase singură, o chemă pe confidenta ei s-o ajute să se îmbrace, dar de fapt să vorbească cu ea.

— Cine e francezul pe care l-au prins? o întrebă. Dumneata nu știi nimic?

— Cum să nu! răspunse femeia – ba tare mă mir că nu știi și matale. Francezul e acolo, într-o pivniță din conac și în fiecare zi îl pun la cazne să stoarcă banii de la familia lui, care e la Mexico. Zic că a dat deja un săculeț, care e la El Zarco. „Galbenul” (așa se numea omul ei) îl păzește. Acum, pe el și pe ceilalți.

— Păi cum, mai sunt și alții? întrebă curioasă Manuela.

— Sigur că sunt și alții – răspunse femeia. E un *gachupin*, mai e un negustor, un alt bătrân foarte zgârcit, care se plânge toată ziua și încă vreo câțiva mai sărăntoci, dar care pot da și ei vreo sută, două de pesos. Tot e ceva!

— Și aș putea să-i văd și eu?

— Cum să nu! Dacă El Zarco vrea să te ducă, nimic mai ușor; dar cum ești mata, delicată, o să te impresioneze.

— N-o să mă impresioneze – răspunse Manuela cu un aer hotărât – m-am schimbat, ara să-ți urmez sfaturile.

— A, ce bine! exclamă femeia – atunci o să te distrezi bine. Ai să vezi!

Cum în momentul acela tocmai venea El Zarco, Manuela îl rugă s-o ducă acolo unde erau ostaticii.

Fi Zarco o privi surprins.

— Tu? îi spuse – tu vrei să-i vezi pe prinși? Dar ce s-a întâmplat?

— S-a întâmplat – răspunse Manuela – că am să-ți dovedesc că nu sunt tristă și nici nemulțumită de viața asta;

că nu mă sperii de nimic și că, atunci când m-am decis să-mi las casa și familia pentru tine, este pentru că eram hotărâtă să te urmez peste tot și să-ți împărtășesc soarta.

— Bine, fato, asta-mi place! Mă supăraseși foarte tare, dar fiindcă numai te-ai prefăcut și ești cea pe care o credeam eu, acum chiar că sunt fericit. Am să te duc unde sunt nerozii ăia și să nu-ți fie milă de ei, că ei au bani și nu-și riscă viața ca noi.

Manuela, îmbrăcată și gătită de bal, foarte frumoasă, În ciuda palorii și a slăbiciunii, se lăsă condusă de bandit până la vechile cripte din pivnițele ce serveau drept celule nefericitelor victime ale tâlharilor.

La singura ușă ce mai era practicabilă se afla o gardă de douăzeci, de bandiți, înarmați cu muschete, pistoale, cuțite și pumnale. Toți erau tăcuți și-și acoperiseră fețele cu basmale.

Vaste e încăperi boltite, care odinioară folosiseră la păstrarea căpățânilor de zahăr și care sunt cunoscute în ferme sub numele de „pivnițe”, ar fi fost complet întunecate dacă în colțuri n-ar fi fost aprinse niște opaițe cu grăsime, lângă care erau întinși pe niște rogojini soioase patru oameni legați de mâini și de picioare, legați la ochi și care ar fi putut fi luați drept cadavre dacă din când în când n-ar fi arătat, prin mișcări de durere sau suspine stinse, că erau trupuri vii.

— Uite-l pe francez – îi spuse El Zarco, Manuelei, ducând-o într-unul din colțuri și arătându-i un om bătrân. Cu capul cărunț, bandajat tot și care abia mai dădea semne de viață.

Lângă el se aflau bârne încrucișate, hamuri, lănci și alte obiecte de tortură, un ulcior cu apă și o sticlă de rachiu.

— Alaltăieri i-am dat câteva „bețe” blestematului ăsta de franțuz și de asta a dat galbenii, dar dacă nu scoate banii. Îi facem ceva și mai rău. Încă nu știe ce e aia să ai gâtulejul sugrumat și nici să ți se scoată unghiile de la picioare și de la mâini. O să afle!

La aceste ultime vorbe spuse cu voce tare, bietul francez, care îi ascultase. Încercă să se ridice în capul oaselor și, cu o voce slabă și rugătoare, spuse:

— Ascultă, domnule, pentru numele lui Dumnezeu, ucide-

mă, nu mai pot, ucide-mă!

— Nu, încă nu, bătrâne cărpănos; trimite să-ți mai aducă patru sute de galbeni, dacă nu, ai să vezi ce o să ți se mai întâmple.

— Nu mai am aur – răspunse nenorocitul. Sunt sărac, am familie, am copilași, n-are cine să-mi împrumute. Nu mai am! Nu mai am!... Omorâți-mă!...

— Hai să plecăm – spuse Manuela, gata să leșine – dacă nu mai are bani, omorâți-l!...

— Nu – răspunse El Zarco, râzând cu un rânjel sinistru și înspăimântător – așa spun toți; disperă, vor să moară, dar cum viața nu dă muguri, sfârșesc prin a scoate – paraua. Măine o să dea și ăsta ce-i cerem. I-a fost înștiințată familia și le-a scris chiar el, spunându-le ce i se întâmplă.

— Bine – zise Manuela tremurând toată – dar, ce? Guvernul n-o să trimită trupe să vă urmărească și să-i elibereze pe ăștia? Familiile lor n-o să-i înștiințeze?

— A, nu! Nu le convine, căci le a frică să nu-i omorâm. Pe urmă, guvernul nu poate să trimită forțe împotriva noastră și, chiar de le-ar trimite, nu ne-ar face nimic; nu ne-ar mai găsi aici. Tu nu știi, Manuelita: noi suntem puternici, suntem hotărâți și, cel puțin acum, nimeni nu ne amenință. Dar hai să mergem la dans, că ne așteaptă! Va trebui să dansezi cu toți și să fii veselă; să nu zică iar că sunt gelos și să iasă cu vreo „racă”.

Manuela ieși din pivniță în grabă, lividă, tremurând, cu ochii ieșiți din orbite, nebună de groază și de frică. Oricât de înspăimântător ar fi fost balul, acela nu putea să-ți producă frica, uriașa repulsie pe care i-o provocase tabloul ostaticilor.

Cum balul se dădea în camerele care se aflau mai în interiorul vechiului conac, lângă criptele pivniței, perechea urcă scările dărăpănate și se prezintă imediat în salonul luminat cu lumânări de seu și plin de fum, unde se adunaseră bandiții pentru a se distra.

Acolo se auzeau câteva *bandolones*³⁰, ghitare și *jaranas*, cântând polci și valsuri, căci trebuie spus că acești bandiți

³⁰ Bandolon, instrument muzical cu corzi, asemănător ghitarei (n.t.).

nu erau amatori de dansuri populare, cum ar fi *jarabe*³¹, pe care nu obișnuia să le danseze decât uneori, când, din vreun capriciu, voiau să mai facă variație. Argintații erau oameni cu pretenții, dansau „cuvincios”, dar tocmai de aceea balurile lor aveau respingătorul aspect al parodiei ori grotescul caricaturii.

La intrarea Manuelei și a lui Zarco, se iscă o gălăgie înspăimântătoare; urale, galanterii, înjurături, blesteme, toate ieșite dintr-o sută de guri strâmbe de beție și de desfrâu. Toți bandiții celebri erau acolo, acoperiți de argint, înarmați, cântând cântece obscene, alții, îmbrățișând femeile desfrânate care le țineau companie. Manuela se înfioră; abia se desprinsese de brațul lui Zarco, că se apropie de ea mulatrul colosal și îngrozitor care-i inspira atâta repulsie. Avea încă bandajul ce-i acoperea o parte din față; dar lăsa să se vadă gura enormă, cu dinți ascuțiți și albi dintre care ieșeau cei doi canini superiori ce păreau să-i spintece buza inferioară și venea acoperit tot de argint. De parcă ar fi vrut să-i depășească prin podoabe pe ceilalți tovarăși.

— Acu' ai să dansezi cu mine, drăguțo – îi spuse Manuelei, cuprinzând cu una din mâinile lui mari, brațul alb și delicat al tinerei.

Într-o mișcare irezistibilă, Manuela se dădu înapoi înspăimântată și încercă să-l urmeze pe El Zarco pentru a fugi cu el. Dar mulatrul o urmări râzând, îi prinse mijlocul cu brațul lui vin jos și-i spuse lui Zarco:

— Ia uite, Zarco, la dama ta, fuge de mine și nu vrea să danseze: oblig-o!

— Măi, fir-ar să fie! Ce-i asta, Manuela? De ce nu vrei să dansezi eu prietenul meu Tigru? Ți-am spus că trebuie să dansezi cu toți, doar de asta ai venit.

Manuela se resemna și, afișând un zâmbet jalnic, se lăsă condusă de acel monstru de răutate și obrăznicie.

— Ah! exclamă el, dându-și pe spate pălăria mare, în timp ce continua să cuprindă și să strângă convulsiv mijlocul Manuelei. Bine am zis eu că trebuia să-mi fac plăcerea de a

³¹ Dans popular mexican (n.t.).

te strânge în brațe după placul inimii! Acuma ești cu un bărbat și o să ne desfătăm dansând acest *chotis*.

Manuela aproape închise ochii și se lăsă dusă de acel soi de ciclop, care o devora cu unicul ochi ce-i rămânea liber și o scălda în duhoarea lui, ca un abur de rachiu.

Văzându-i trecând așa, înspăimântător el, ca o fiară turbată, iar ea slabă și supusă, ca o pradă, ceilalți bandiți îi strigau:

— Hei, Tigrule, să n-o mănânci pe căprioara asta!

După ce dădură de câteva ori ocol salonului mizei, împiedicând și împingând vreo cincizeci de perechi de bandiți și de femei, beți, Tigrul încetă să danseze, dar, aplecându-se spre tovarășa lui, îi spuse cu un glas întretăiat de dorință, strângându-i brutal brațul:

— Pisicuțo, de când te-am văzut venind cu El Zarco, mi-ai plăcut și am pus-o pe Vulpoaică, muierea Galbenului, să ți-o spună, nu ca să-mi răspunzi atunci imediat, ci ca s-o afli de la bun început. Nu știu dacă ți-a spus.

Manuela nu răspunse.

— Că dacă nu ți-a spus, acu' ți-o spun eu pe șleau; tu trebuie să ajungi să mă iubești.

— Eu?... exclamă tânăra speriată.

— Tu! răspunse Tigrul. Ai să vezi!... El Zarco nu-i statornic și o să te răsplătească prost, cum le-a răsplătit și pe celelalte... Dar sunt eu aici, suflete, așa că atunci când nu ți-o mai place, să-ți aduci aminte de mine și atunci ai să vezi tu cine-i Tigrul: tu nu mă cunoști și nu-l cunoști încă pe El Zarco. Nu te speria că mă vezi așa, cu chipul bandajat, căci sunt așa chiar din cauza ta.

— Din cauza mea? întrebă Manuela cu o curiozitate amestecată cu spaimă.

— Da, chiar din cauza ta și o să-ți spun. M-au rănit la Alpuyecă străinii pe care i-am omorât. Eu i-am omorât, ce mai!... eu am fost cel care a dus lupta, în timp ce El Zarco jefuia cuierile; un *gringo* mi-a dat una cu patul pistolului, de puțin a lipsit să nu-mi scoată un ochi; da' până la urmă a murit și el și au murit și toți cei care-l însoțeau dintre bărbați. Dar El Zarco abia dacă ne-a dat o mână de ajutor în

toiul luptei și abia când erau cu toții la pământ și pe moarte, atunci a venit și el și i-a omorât după ce se predaseră și a omorât femeile și copiii. Da, dom'le. Așa a fost. El Zarco e un slăbănog și o găină, dar de pus, da și-a pus de-o parte toate bijuteriile să ți le ducă ție, iar nouă nu ne-a lăsat decât boarfele nefolositoare, căci la ce ne-ar fi trebuit alea? Surtuce, saci, tunici vechi, boarfe de filfizoni! Iar El Zarco și-a luat ce era mai bun, după ce noi luptaserăm. Nu-i nimic! Un vultur ca mine nu plânge. Dar de când te-am văzut, mi-am zis: „Acuma, da, mi-am găsit perechea! El Zarco n-are decât să-și ia bijuteriile, nouă să ne lase drăguța și suntem chit”.

Manuela părea a fi prada unui coșmar și simți că leșină, Dezvăluirile despre El Zarco, asasinarea femeilor, a muribunzilor și a copiilor, amenințările Tigrului, totul era peste puterile ei și-i zdruncina hotărârea de a înfrunta e asemenea viață. Căzuse în iad! Ea știa că oamenii aceia erau numai bandiți, dar în realitate erau demoni scuipați de infern. Oh! De-ar fi putut scăpa în clipa aceea! De-ar fi putut măcar să moară! Rămase paralizată și mută. O scoase din starea ei vocea aspră și răgușită a Tigrului, care o întrebă:

— Da' ce-i cu tine, frumoaso? Te sperii de ce spun?... Nu ți-a povestit El Zarco toate isprăvile și vitejiile lui? Pare-mi-se că nu; păi, află-le acum și să-ți intre bine în cap ce spun, că o să ajungi în stăpânirea mea.

— Dar crezi dumneata că El Zarco o să se lase? exclamă, în sfârșit, Manuela, sufocată de mânie și supărare.

— Și ce-mi pasă mie dacă se lasă sau nu, pisicuțo! Da' ce? Poate crezi că mi-e frică mie de poltronul ăsta? Dacă matale-mi admiți dragostea, chiar și acum, spune doar un cuvânt, și-l omor pe El Zarco. Asta așa, ca să rămân o dată liberă... Dacă nu, mai aștept și ai să vesti tu ce se întâmplă.

— Păi am să-i spun și lui Zarco, să fie și el prevenit!

— Păi spune-i-o, frumoaso, chiar spune-i-o – răspunse Tigrul cu un rânjel disprețuitor și sinistru, în care se ghicea o hotărâre înspăimântătoare. Doar El Zarco mă cunoaște – adăugă el – și ai să vezi de nu-i adevărat ce-ți spun; El Zarco, de care te-ai îndrăgostit pentru că-l credeai bărbat, nu-i

decât un slăbănog. Așa că n-ai decât să i-o spui și, ca s-o faci chiar acum, te conduc să te așezi, iar eu rămân să aștept.

Manuela se duse la locul ei, zdrobită. Fără îndoială că acolo avea să se producă o catastrofă; Tigru dorea să o provoace cu orice preț pentru a-l ucide pe El Zarco, iar ea avea să fie prada învingătorului. Ce situație îngrozitoare! Manuela simțea că-și dă sufletul.

Dar în timp ce-l căuta cu teamă pe iubitul ei, pe care, în ciuda ororii ce i-o inspiră, îl considera singurul ei sprijin, îl văzu îndreptându-se către ea, încruntat, rece, livid de mânie. Manuela îl crezu gelos pe Tigru și se gândi că venise clipa cersei de care se temea.

Dar și Zarco, cu un zâmbet drăcesc și crispat de furie, îi spuse:

— Acum știu eu care e motivul tristeților și plictiselilor tale din zilele astea, mi-au povestit și n-o să mă mai duci tu de nas, nerușinato.

— Dar ce e? Ce-i? Ce ți-au povestit, Zarco? întrebă Manuela întunecată și înfricoșată la auzul acestor vorbe.

— Da; mi-a spus Vulpea că e vorba de... că-ți pare rău că ai fugit cu mine, că ți-ai dat seama ea nu mă iubești... cu adevărat... că singurul om pe care-l iubești e indianul Nicolas; că-ți pare rău că l-ai părăsit; că viața cu argintații nu-ți place și cu prima ocazie care-ți apare ai să mă părăsești.

— Dar eu n-am spus!... întrerupse, tremurând, Manuela.

Ei Zarco n-o lăsa să termine:

— Ba da, i-ai zis, prefăcuto și mincinoasa, să nu tăgăduiești cumva! Eu sunt de vină că m-am încrezut în o fățarnică și o mironosiță ca tine, care nu voia decât bijuterii și bani... Dar uite ce e – adăugă, apucând-o de braț și strângând-o animalic – de mine nu-ți bați joc, m-ai auzit? Ai fugit de-acasă cu mine, de acuma asta ți-e soarta. Cât despre fierarul indian, am să-mi fac plăcerea să-ți aduc capul lui să-l mănânci la frigare – apoi ai să mori și tu, dar n-ai să mai rădă de mine!

Manuala abia putu să-i spună lui Zarco, într-o atitudine rugătoare:

— Zarco, fă-mi hatârul și scoate-mă de aici, mi-e rău!...

— Nu ta scot, n-ai decât să mori! îi răspunse banditul în culmea furiei.

Nu apucă bine să spună aceste vorbe, că la ușa sălii se auzi mare zarvă și câțiva bandiți, acoperiți de praf, cu hainele în dezordine ca după un drum lung, dădură buzna cu un aer speriat, întrebând de Salome Plasencia, de El Zarco, de Tigru și de celelalte căpetenii.

Salome și ceilalți le ieșiră în întâmpinare.

— Ce-i? întrebă acesta, în timp ce toți argintații formară un cerc. În jurul lui, încetând, după cum era de înțeles, muzică și larma damului.

— Vești – răspunse unul dintre noii sosiți, sufocându-se. Am alergat zece leghe să vă dăm de veste... Martin Sanchez Chagollan, cel din Ayacapixtla, cu o trupă de patruzeci de oameni, l-a surprins le Juan Gachupm cu douăzeci de tovarăși și i-a spânzurat în crângul de *catzahuates* de la Casasano.

— Și când asta? întrebă în cor bandiții copleşți.

— Aseară, pe la vreo zece i-au surprins. Erau ascunși în pădure, așteptând o încărcătură ce urma să treacă, când Martin Sanchez a căzut pe ei, i-a înconjurat și abia de-au putut să scape vreo cinci-șase, care au venit să ne caute, dar sunt răniți și n-au putut veni până aici.

— Dar... ce?... Băieții ăștia nu s-au bătut? întrebă Salome.

— Ba s-au bătut, dar ceilalți erau mai mulți și aveau arme foarte bune.

— Și ce, nu li s-a dat de știre?

— Tocmai asta ne-a mirat! Dar cred că oamenii încep să-l ajute pe Martin Sanchez și să ne părăsească pe noi.

— Păi trebuie neapărat să-i răzbunăm pe tovarășii noștri și să-i mai înfricoșăm pe oameni, să nu apuce să se întoarcă cu totul împotriva noastră. Măine în zori, plecăm toți de aici. Să se adune și ceilalți care umblă răspândiți. Să-l căutăm pe Martin Sanchez, să vedem dacă-i la fel de bun împotriva a cinci sute de oameni ca și împotriva a treizeci. Așa că, pregătiți-vă pentru mâine.

— Și ce facem cu prizonierii? întrebă unul.

— Păi, ăia să moară – spuse Salome – ce ne trebuie nouă piedici? Tu, Tigrule, du-te și ucide-i chiar acum.

— Uite ce e, Salome – spuse Tigrul înaintând – mai bine dă-i treaba asta lui Zarco; el știe mai bine să-i omoare pe morți – adăugă el cu dispreț.

— Să-i omor pe morți, spui, Tigrule?

— Da, să-i omori pe morți! răspunse Tigrul. Adu-ți aminte de Alpuyeca.

— Ba ai să vezi că știu să-i ucid și pe vii! răspunse El Zarco, livid de mânie.

— Bine, bine – spuse Salome, intervenind – nu vrem ceartă; oricine e bun pentru a-i lichida pe prizonierii! Important e să n-apeuce zorile; trimiteți-i vorbă Galbenului și hai să mergem. Dansul s-a terminat.

— A, o altă veste! adăugă celălalt dintre noii sosiți – Azidimineață au îngropat-o la Yautepec pe mama fetei pe care și-a adus-o El Zarco.

Atunci se auzi un țipăt ce-i făcu pe toți bărbații să-și întoarcă capetele.

— Mama! exclamă Manuela și căzu leșinată pe jos.

— Biata de ea! spuseră femeile, ce-și reveniseră din beție la ploaia aceea de vești rele.

— Ridic-o, Zarco, ia-o de aici și vezi să se potolească, fiindcă altfel o să ne încurce.

El Zarco, ajutat de câteva femei, o ridică pe Manuela, o luă în brațe și o duse la capelă, unde o culcă pe pat. Tânăra era pe moarte. Atâtea emoții, una după alta, atâtea primejdii, atâtea amenințări, atâtea groază, îi doborâseră firea slabă și-i întunecaseră spiritul. Manuela părea prostită și nu făcea altceva decât să plângă în tăcere.

El Zarco, pradă și el a mii de gânduri diferite, infuriat de Tigru, gelos pe Nicolas, tot mai îndrăgostit de Manuela, dar cu totul contrariat de ultimele vești și de necesitatea de a pleca la drum, nu mai știa ce să facă.

Se învârtea ca o fiară în cușcă; chema femeile s-o ajute pe iubita lui, dădea ordine bandiților care i se supuneau și-l slujeau, pregătea bagaje, însemna lăzi, se așeza din când în când pe marginea patului în care se întinsese Manuela și o

fixa pu o privire în care era greu de deosebit dragostea, ura sau ispita unei hotărâri sinistre; uneori începea să umble prin capelă, blestemând.

În sfârșit, se apropie de tânără și, cu un glas rece și uscat, îi spuse:

— Asia nu mai are leac; lasă plânsul și pregătește-te să plecăm mâine de aici, ajută-mă să fac bagajele. Păzește-ți bine bijuteriile; asta e important pentru tine. Printre noi – adăugă, văzând că Manuela suspina mai violent – nu-i obiceiul să te mâhnești așa și nici să faci mare doliu când îți moare cineva. Doar de asta ne naștem! Pe urmă, mama ta era bătrână și mă ura, biata de ea; trage-i o rugăciune și amin... nu te mai gânde la ea. Indianul tău o fi îngropat-o, o să se aleagă cu livada și o să-și scoată banii; apoi o sări îngropi tu pe el, n-ai grijă și o să ai plăcerea să-i plângi la mormânt.

Așa deci, acel bandit, El Zarco, pe care Manuela îl crezuse măcar om, cel puțin milos, nu era altceva decât un pervers fără inimă, care se complăcea în a-i spori chinurile, insultând-o în clipele de mare durere, calomniindu-l pe omul generos care o sprijinise în ultimele clipe pe biata și nenorocita bătrână.

Astfel gândise Manuela.

Pilar și Nicolas erau cei ce vegheaseră împreună la patul de moarte al nefericitei bătrâne și-o puseseră în mormânt.

Nicolas și Pilar! Din nou această pereche ce nu-i mai ieșea din gând! Ce mari și ce nobili. Îi păreau acum cei doi tineri!... Dar ce nefericire că nu-i apăreau așa decât pentru a-i provoca îngrozitorul chin al geloziei și rușinea de nespus de a se considera un monstru de nerecunoștința și de josnicie în comparație cu ei!

Și totuși, chinuită și degradată, demnă de dispreț cum era, doar gândul la Nicolas îi părea o licărire de alinare în mijlocul îngrozitoare nopți ce-o înconjura din toate părțile cu negurile, temerile și primejdiile ei, necunoscute dar înspăimântătoare.

În sfârșit se sculă și înghițindu-și lacrimile, se apucă să pregătească bagajele, cu moartea în suflet.

XXII

MARTIN SANCHEZ CHAGOLLAN

Să vedem, acum, cine era temerarul bărbat ce îndrăznise să spânzure douăzeci de argintați chiar în locurile unde stăpâneau ei și care provocase astfel tulburare în cartierul general al bandiților.

Numele lui Martin Sanchez Chagollan nu era chiar necunoscut la Xochimancas, așa că nu el a provocat surpriza, ci, ceea ce a provocat chiar o surpriză mare, a fost vestea despre ceea ce făcuse.

Să spânzure douăzeci de argintați în arborii de *catzahuate* de la Tetelcingo, adică tocmai în mijlocul acelui domeniu unde nu stăpâneau decât crima și teroarea!

Dar cine era acest om? Era oare vreun șef al guvernului, sprijinit de lege și contând pe elementele puterii publice, pe bani vistieriei statului și pe concursul autorităților și al poporului?

Nimic din toate acestea. Martin Sanchez Chagollan, personaj în mod riguros istoric, ca și Salome Plasencia, ca și El Zarco, ca bandiții pe care i-am înfățișat în această istorisire, era o persoană particulară, un țăran, fără antecedente militare de nici un fel; departe de așa ceva, fusese un om întrutotul pașnic, ce refuzase întotdeauna să se amestece în disputele civile ce agitau de mulți ani țara și astfel, retras, aproape timid, tăia, dăruit în exclusivitate muncilor satului, într-o mică fermă pe care o avea. Nu departe de Ayacapixtla, în apropiere de Cuautla și de Morelos. Și, pe lângă toate acestea, era un om de bine în adevăratul înțeles al cuvântului, unul din acei fanatici ai cinstei ce preferă să moară decât să comită un act ce i-ar putea păta numele ori să-l facă mai puțin respectat de către familie sau de către prieteni.

Cu astfel de principii, în acea vreme de rășcoale și corupție, în care nu puțini oameni rustici și simpli s-au văzut

obligați să se implice în revoluții ori în crimele comise la adăpostul acestora, Martin Sanchez trebuise să îndure multe pentru a se sustrage compromisurilor și intrigilor. Dar, prin puterea abilității și energiei sale, rămase curat și, deși privit cu neîncredere și invidie de toți partizanii, reuși să trăiască, în liniște, în colțișorul ascuns unde-și avea moșioara, îngrijindu-se de micile lui interese, ajutat de copii lui, acum mari.

Căci Martin Sanchez era un om bine intrat în ani. Împlinise vreo cincizeci; avea însă una din acele firi robuste și viguroase ce se găsesc doar la cei de la câmp și da la munte, întărite de aerul pur, de alimentația sănătoasă, de munca și bunele obiceiuri. De aceea, deși în vârstă de cincizeci de ani, el părea încă un om în toată puterea bărbăției lui.

Mic de statură, cu capul rotund, ce părea înfipt între umeri din cauza gâtului scurt, umerii lați, brațele herculeene și picioarele strâmbe și vânjoase vădeau în el muncitorul neobosit și călărețul desăvârșit.

Ochii mici, verzui și vioi, nasul acvilin, fața oacheșă cu trăsături regulate, gura cu buze subțiri și strânse, barba mereu bine rasă, fruntea îngustă și părul aproape cărunț, tuns perie, îi dădeau o oarecare înfățișare felină. Avea o anumită asemănare cu un leopard.

Astfel arăta omul care a exercitat o influență de cea mai mare importanță în vremea aceea, în ținutul cald și activității căruia s-a datorat în principal suprimarea înspăimântătoarei plăgi a bandiților ce ani de-a rândul secătuiseră acele fertile și bogate ținuturi.

Martin Sanchez trăia deci liniștit, consacrat muncii lui, după cum am spus, când, lipsind el și soția lui, căzu asupra fermei lor o ceată mare de arginți.

Bătrânul tată al lui Martin și fiii lui se apărară cu eroism dar, dominați prin număr, bătrânul și unul dintre fii au fost asasinați, casa jefuită și apoi incendiată, tot ce constituia averea cinstitului țăran fiind distrus.

Când Martin Sanchez se întoarse de la Mexico, unde fusese, nu mai găsi din casa lui decât cenușa și, prin ea,

cadavrele tatălui și fiului lui, ce nu fuseseră nici măcar îngropate, căci ceilalți copii, răniți și ascunși în munți, nu putuseră veni la fermă.

În sfârșit, era acolo doar groază și dezolare.

O vreme, soția lui Martin aproape înnebuni de durere și de frică. Martin Sanchez nu zise nimic. Se duse să-și caute fiii în munți; împreună cu ei înmormântă cadavrele fiului și al tatălui și, despărțindu-se de biata lui fermă transformată în dărâmături și de pământurile lui arse, își duse soția și familia în satul Ayacapixtla, unde spera să aibă mai multă siguranță.

Apoi vându puținul ce-i rămăsese și, cu banii strânși, cumpără arme și cai pentru a echipa un grup de douăzeci de oameni.

După ce copiii se însănătoșiră, îi înarmă, vorbi cu câțiva oameni dintre rude și-i convinse să-l însoțească, plătindu-i din banii lui, iar o dată adunată această mică trupă, se duse să vorbească cu prefectul din Morelos, căruia-i împărtăși hotărârea sa de a porni în urmărirea bandiților.

Prefectul, lăudându-i propunerea, îl avertiză totuși de marile primejdii la care avea să se expună în acea situație. Martin Sanchez îi răspunse încă că era absolut hotărât să-și ducă gândul până la capăt, iar el îi oferă ajutoarele ce-i stăteau în putere și-l autoriză să urmărească hoții, în calitate de șef al siguranței publice și cu condiția de a-i supune pe criminalii prinși judecății corespunzătoare.

Astfel autorizat, Martin Sanchez porni cu mica lui grupă. Însă, înțelegând bine că numai cu aceste mijloace reduse nu putea face față numeroaselor oști ale bandiților ce prădau districtele Morelos, Yautepec și Jonatepec, se limită la un simplu război strategic, încercând să se bată doar eu grupuri mici, pentru a le captura armele și caii și a-și spori astfel propria forță.

Astfel reuși el, fugind și umblând noaptea, plătind emisari și făcând marșuri extraordinare, să deruteze încet-încet câteva cete de bandiți și să facă rost de arme, muniții și cai.

Lupta cu delăsarea generală, cu groaza de bandiți, cu complicitatea multor oameni, cu ostilitatea unora din

autorități, excesiv de meticuloase ori chiar implicate în acele crime; lupta, în sfârșit, până și cu puțină tragere de inimă a propriilor lui ostași, care, neavând alt imbold decât pe acela al unei mici solde, își riscau viața și și-o riscau în fața argintaților, care întotdeauna însoțeau moartea prizonierilor și ostaticilor cu cele mai groaznice torturi.

Astfel, Martin Sanchez avea de învins zi de zi îngrozitoare greutăți, dar setea lui de răzbunare îi spori forțele.

Acesta a fost resortul lui.

Animat de un sentiment personal, treptat-treptat, în el s-au adunat și necazurile generale, ca într-o inimă a tuturor; fiecare dorință de răzbunare pentru vreo crimă de-a argintaților găsea în sufletul său un ecou, fiecare asasinat comis de el era înscris pe înfiorătorul răboj al memoriei lui; fiecare lacrimă de văduvă, de orfană de tată, se depunea în inima lui ca într-o urnă de fier.

Era reprezentantul poporului cinstit și lipsit da apărare, un soi de judecător Lynch³², simplu și feroce totodată. Și implacabil.

Înlăturase din sufletul lui frica, își îmbrățișase cu credință cauza, așteptând să-și dea viața pentru ea și era hotărât; dar mai înlăturase, dintre sentimentele lui și mila față de bandiți.

Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte. Aceasta era legea lui penală.

Argintații erau cruzi? Își propunea să fie și el la fel.

Argintații provocau groază? Își propusese și el să provoace groază.

Lupta avea să fie înspăimântătoare, fără răgaz, fără milă.

Cine avea să câștige? Cine știe, dar Martin Sanchez se arunca în luptă cu ochii închiși, cu sabia scoasă din teacă și cu pieptul blindat de setea lui de răzbunare și dreptate!

Bandiții trebuiau să tremure. Apăruse în sfârșit îngerul exterminator.

Acelor josnice păsări de pradă nu le venea de hac decât

³² Personificare a așa-numitei „legi Lynch”, o procedură aplicată pentru prima dată în 1780 în S.U.A. de căpitanul William Lynch (1742-1620), prin care răufăcătorii erau uciși fără a fi judecați (n.t.).

acvila munților, cu ciocul și ghearele de oțel.

Martin Sanchez era indignarea socială transformată în om.

XXIII

.....

„Hârca” era un han de pe vechiul drum de căruțe de la Mexico la Cuautla de Morelos, mai renumit încă decât ca popas de caravane, diligențe și călători pe jos, ca fiind loc de atacuri.

Într-adevăr, chiar dacă nu la hanul propriu-zis, dar puțin mai încoace sau puțin mai încolo de el, mereu se petreceau atacuri în acele vremuri. Și asta pentru că pe acolo cotiturile drumului, munții și vecinătatea unor păduri dese și a râpelor ofereau mari avantaje tâlharilor pentru a se adăposti, a sta la pândă ori a fugi.

De aceea, pasagerii diligenței sau cărăușii nu se apropiau de „Hârcă” decât făcându-și semnul crucii și tremurând de spaimă. Însuși numele locului era lugubru. Probabil că existase acolo pe vremuri vreo hârcă înfiptă în arborii de pe drum, care trebuia să fi aparținut vreunui bandit cu faimă, pedepsit de trupele frăției *Acordado*³³ în vremea colonială; sau poate că fuseseră mai multe cranii de tâlhari, iar oameni, după cum obișnuiesc în Mexic, singularizaseră numele pentru a-l face mai scurt.

Fapt este că locul e mai mult decât sinistru și că pe vremuri nu se putea privi hardughia întunecoasă, dărăpănată și tristă a hanului fără un sentiment de dezgust și de groază.

Acolo deci, într-o seară de toamnă, la apusul soarelui, la vreo trei luni după ce se petrecuseră evenimentele pe care tocmai le-am povestit, în fața hanului se afla o trupă de cavalerie orânduită și compusă din patruzeci de oameni.

Aceștia erau îmbrăcați într-o uniformă ciudată: aveau o haină neagră cu nasturi de oțel vopsiți în negru; pantaloni

³³ Asociația „Sentința”, un fel de ligă împotriva tâlharilor, înființată în Mexic în 1710 (n.t.).

negri, cizme mari galbene și pinteni de oțel: pălărie neagră cu boruri foarte înguste, fără altă podoabă decât o panglică albă cu inscripția: Siguranța Publică. Cât, despre arme, acestea erau: muschetă de-a curmezișul spatelui, sabie cu mâner negru solid și teacă de oțel, Fiecare soldat avea o cartușieră plină la centură. Caii magnifici, aproape toți de culoare închisă, șeile și tot echipamentul de o extremă simplitate și fără nici o podoabă. *Poncho-uri* negre, legate pe spinarea cailor.

Aproape toți soldații păreau tineri, puternici și aveau un aer foarte marțial; dar uniforme și echipamentul lor le dădeau un aspect lugubru ce inspira groază. Păreau fantome, iar acolo la „Hârca” și la acea oră, toate obiectele căpătau forme uriașe, lângă munții singuratici, un asemenea șir de călăreți, tăcuți și încruntați, părea mai degrabă o apariție sepulcrală decât o trupă.

Cei care era desigur șeful descălecaser, ținându-și calul de dârlogi și părea să cerceteze orizontul în care se pierdea drumul, așteptând desigur pe cineva.

Era îmbrăcat în același fel ca și soldații lui, doar că în loc de cizme, avea apărătoare de piele de ied galbene și purta o pelerină groasă de culoare închisă.

Peste câteva clipe apărură la fereastră un om în vârstă și bine îmbrăcat, care, îndreptându-se spre acest șef, îl întrebă:

— Încă nu se văd, *don* Martin?

— Nimic, nici urmă! răspunse acesta.

Așadar, șeful era Martin Sanchez Chagollan, iar aceea era trupa lui, îmbrăcată, după dorința șefului ei, în uniforme negre și fără nici o podoabă, din ură față de argințați. Tot din ură față de aceștia stabilise ca pălăriile soldaților lui să nu aibă borurile largi ci, dimpotrivă, foarte înguste și fără nici un galon.

Martin Sanchez nu privea deloc cu ochi buni pe oricine purta pălăria împodobită cu argint și cum bănuielile ajunseseră de temut, pălăriile simple și de culoare închisă deveniseră la modă prin locurile acelea pentru că reprezentau un soi de pavăză.

Totuși, pe vremea aceea Martin Sanchez era încă departe

de a fi ajuns spaima bandiților și a complicilor lor. Încă își lua mii de precauțiuni în marșurile și expedițiile lui, temându-se să nu fie înfrânt; încă mai mergea „de-a bușilea”, cum spunea chiar el. Spânzurase până acum un număr destul de mare de argintați, dar fusese acuzat de multe ori că ar fi comis abuzuri pentru care nu era autorizat căci, după cum am spus, n-avea permisiunea decât să-i prindă pe criminali și să-i trimită la judecată. Dar Martin Sanchez răspunsese că nu-i spânzura decât pe cei care nu mureau în luptă și făcea acest lucru pentru a da un exemplu.

În privința asta era foarte posibil să fi ascuns câte ceva și de fapt să-i fi împușcat pe toți bandiții pe care-i prindea; dar, după cum se vede, nici nu putuse să-și desfășoare toată energia și nici nu avea elementele necesare pentru a o face, căci nu dispunea decât de cei patruzeci de oameni și de hotărârea lui.

Omul care-i adresase cuvântul și care părea să fie un fermier bogat ori un negustor, văzând că nu veneau persoanele pe care le așteptau, spuse:

— Pai, *don* Martin, presupunând că domnii aceia nu mai apar, dacă dumneata nu hotărăști altceva, ne vom continua marșul, căci se face târziu și nu vom ajunge la Morelos la vreme. Și apoi, cei cu încărcătura au plecat de mult și s-ar putea să li se întâmple vreun accident.

— Eu cred – răspunse Martin – că nu trebuie să ne facem griji dinspre partea asta. Știu bandiții că mă aflu prin preajmă și n-au să îndrăznească să se arate. Dar acest *don* Nicolas, mă îngrijorează. Să nu i se fi întâmplat ceva, că nu mai sosește. Mi-a scris că pleacă de la Chalco în zori; o fi luat prânzul la Tenango, dar era oricum vremea să fie cu noi. E adevărat că vine însoțit și că e un om dintr-o bucată; dar blestemații aceștia sunt în stare să-i fi întins vreo cursă de la Tenango încoace, deși n-am veste să fi apărut vreo ceată nici ieri și nici alaltăieri. Dar știi și dumneata ca cei din Ozumba se pun de acord cu ceilalți și așa își fac combinațiile. Chiar că mi-ar părea, rău să i se fi întâmplat ceva unui prieten atât de bun! Trebuia să fi înaintat eu până la Juchi sau până la Tenango, dar el mi-a dat de știre că aici avea nevoie să se

întovărășească cu mine, căci aici aflase că-l așteptau dușmanii lui, care au jurat să-l termine și pe el și pe mine. Și închipuie-ți dumneata că bietul de el se însoară și că s-a dus la Mexico cu o sumă frumușică să cumpere „daruri de nuntă”; așa că blestemații, pe lângă faptul ca l-ar omori pe el, s-ar alege și cu o sumă bună în bijuterii, în sfârșit, am să las câțiva băieți aici, dacă vine, iar noi o să plecăm fiindcă, într-adevăr, încărcătura are de făcut un drum lung. Atunci Martin Sanchez încalecă și pomi în șir cu trupa Im, însoțit de băieții lui și de acel negustor, lăsând vreo zece oameni cu ordin să-l însoțească pe Nicolas, cunoscutul nostru, care venea dinspre Mexico.

Nu făcuseră nici jumătate de oră, de drum, când auziră împușcături și un curier veni în goană către ei, strigându-le că argintații jefuiau încărcătura.

Martin, în fruntea trupei lui, înainta în grabă și peste câteva clipe cădea asupra bandiților, care-l primiră cu o ploaie de gloanțe și cu strigăte obraznice, zicându-i că era ziua lui de pe urmă.

Călăreții negri făceau minuni de vitejie, ca și șeful lor, care se avântau unde era bătălia mai aprigă. Dar argintații erau numeroși și comandați de principalele lor căpetenii; trupa lui Martin era literalmente asediată; vreo șase sau opt dintre curajoșii lui soldați căzuseră, iar alții dădeau înapoi; începuse lupta cu armă albă, iar Martin, înconjurat de dușmani, rănit, se apăra cu disperare, încercând să-și vândă scump viața, când un ajutor neașteptat veni să-l salveze.

Era Nicolas, care, cu cei zece soldați pe careu lăsase Martin la Hârca și cu alți zece oameni pe care-i avea cu el, aurind împușcăturile, înaintaseră în mare grabă, alungând tocmai în cele mai grele momente pentru Martin Sanchez. Acel viteaz și noua lui trupă produsese o clipă de derută printre argintați; cu toate astea, bandiții erau mult superiori și continuau lupta.

Nicolas era însă un om de o îndrăzneală de neînfrânt, călărea un cal superb și avea arme excelente. Astfel încât, văzându-l pe Martin Sanchez încercuit, se aruncă asupra grupului, dând lovituri cu vârful și cu latul săbiei. Era și

timpul, căci viteazul șef avea sabia frântă și era rănit, El Zarco și Tigrul erau cei ce-l înconjurau pe Martin, dar, văzându-l pe Nicolas, dădură înapoi și reușiră să fugă. Fierarul, recunoscându-l pe El Zarco nu-și putu reține un strigăt de ură și triumf. În sfârșit, îl avea în față!

Se năpusti asupra lui ca un fulger; tâlharul, înnebunit de groază, ieși din luptă și se îndreptă înspre o pădurice unde se aflau câteva din femeile bandiților, călare, dar ascunse.

Nicolas îl ajunse pe EL Zarco tocmai când acesta se apropia de grupul de femei și acolo, în timp ce banditul își descărca asupra lui muscheta, îi despică țeasta cu o lovitură de sabie și-l lăsă lat jos, după care se întoarse la locul luptei, strigând:

— Acum *dona Antonia* e răzbunată!

Nici măcar nu auzi, așa cuprins de furie, strigătul Manuelei care se afla printre femeile călare și care-l recunoscuse chiar în clipa când îl rănea pe El Zarco.

După toate acestea, lupta dură puțin, căci bandiții fugiră înspăimântați, lăsând încărcătura.

Soarele apusese. Se lăsau umbrele, iar în lumina crepusculară, Martin Sanchez își adună morții și răniții, la fel ca și argintații, ceea ce-l făcu să se oprească în loc câteva ore, până când se înnoptă de tot.

Atunci, temându-se că argintații se vor regrupă și se vor întoarce asupra lui cu toate avantajele ce le aveau datorită numărului și ajutați de întuneric, hotărî ca unul dintre ai lui să se repeadă până la Morelos să ceară autorităților să-i sprijine cu oameni și să le dea brancardele necesare.

Sarcina era din cele mai periculoase; bandiții nu se aflau prea departe și se temeau de o ambuscadă pe drum.

Doar un om putea s-o îndeplinească, iar Martin Sanchez, în zbuciumul lui, nu ezită să-i ceară un asemenea sacrificiu lui Nicolas.

— *Don Nicolas* – îi spuse – numai dumneata ești în stare să te expui acestui risc, dar desăvârșește-ți opera. Ne-ai salvat acum o clipă. Dumneata cunoști drumurile, ai un cal bun și ești un om ca nimeni altul. Te rog...

Nicolas plecă imediat. Când Martin îl văzu pierzându-se

printre neguri:

— Niciodată n-am văzut – spuse – bărbat atât de viteaz ca ăsta!

— Dar dacă n-are grijă, o să-l omoare pe acolo! spuse negustorul.

— Doamne ferește! răspunse Martin Sanchez. Dar ce voi ai dumneata să facem ca să ieșim de aici? Nu e decât această cale. N-o să i se întâmple nimic, ai să vezi dumneata! *Don Nicolas* are noroc. Și e atât de bun... mai bine să mă fi omorât pe mine decât pe el!

Între timp, soldații care cercetau împrejurimile să vadă dacă mai erau răniți, se întoarseră spunând că în apropiere, între tufișuri, plângea o femeie lângă un cadavru.

Don Martin se duse el însuși să recunoască femeia, care nu era alta decât *Manuela*, ce nu voise să fugă cu tovarășele el, nu din dragoste pentru *El Zarco*, pe care de la început îl crezuse mort, ci de frica *Tigrului*, care ar fi luat-o pentru el.

Martin, examinând trupul, cercetă dacă mai respiră. Rana pe care o primise *El Zarco* fusese grea, dar nu mortală. Banditul era scaldat în sânge și greu de recunoscut, dar prin *Manuela* s-a aflat că era *El Zarco*.

Martin Sanchez se înfiora de bucurie. Temutul și renumitul bandit căzuse în puterea lui.

Avea să-l spânzure imediat ce se iveau zorii. Din nefericire, în zori sosi trimisul autorității de la *Morelos* cu trupa și brancardele. Martin îi încredința pe bandiții răniți și pe prizonieri, împreună cu femeia. *Nicolas* abia dacă-i văzu. Iar cât despre *Manuela*, nu vru să se facă de rușine și-și acoperi complet capul cu șalul.

Așa mărșăluiră până la *Morelos*, Martin pentru a-și îngriji rănilor, care erau grave, soldații lui de asemenea, iar *Nicolas* își continuă drumul la *Yautepec*, pentru a-și pregăti nunta.

Manuela, cum era și firesc, prinsă împreună cu iubitul ei, rămase în închisoare, izolată, văzând în imaginație figura lui *Nicolas*, tot mai frumoasă.

XXIV

PREȘEDINTELE JUAREZ

Martin Sanchez era indignat. Tabăra bandiților era încă foarte puternică și se sprijinea pe influențe mari, atât la Mexico cât și în ținutul cald. Dezorganizarea în care se afla țara, pe vremea aceea, era cauza pentru care se putea vedea un asemenea scandal.

Argintații, aveau prieteni peste tot și dacă vreun om de bine, cum am văzut în cazul lui Nicolas, găsea greu protecție, un bandit avea mereu o mie de resurse pe care le puneă în joc imediat ce-l păștea vreo primejdie. Aceasta pentru că, fiind puternici și având în mâini viața și interesele tuturor celor ce posedau câte ceva, erau temuți și se căuta să li se câștige cu orice preț bunăvoința ori prietenul.

În timp ce viteazul șef, ce-și expunea viața într-o luptă atât de inegală, își vindeca rănilor, El Zarco, deja restabilit, reușise, prin intermediul protectorilor lui, să fie supus judecării și să fie transferat la Cuernavaca, sub pretextul că în acel district comisesse crime.

Judecarea și transferul însemnau salvarea vieții lui; ar fi găsit apărători, ba poate chiar ar fi putut evada. La fel se făcuse și cu ceilalți bandiți ce căzuseră răniți sau prizonieri în luptă de lângă „Hârca”. Târgul Morelos era scandalizat, dar cum fapte de asemenea natură nu fuseseră, din nefericire, decât foarte frecvente, lucrurile nu depășiră acest stadiu.

Martin Sanchez se gândi atunci că atâta timp cât nu se va da lupta pe scară largă cu bandiții, aceștia, dată fiind comunitatea lor de interese, aveau să se apere mereu unii pe alții; că, atâta timp cât el, Martin, și alți șefi ce-i urmăreau pe bandiți nu aveau puteri ca acelea pe care le avusese pe vremuri renumitul Oliveros, orice luptă ar fi fost inutilă, căci, o dată prinși și supuși judecării, bandiții aveau să găsească resurse, influențe și bani pentru a se sustrage pedepsei. Că

atâta timp cât locuitorii ținuturilor nu vor vedea luptă deschisă și fără cruțare între autorități și răufăcători, nu aveau să se decidă în favoarea celor dintâi.

Cu acest gând, plănuie să facă un pas decisiv ca să știe la ce să se aștepte; hotărî să meargă la Mexico pentru a se prezenta în fața președintelui Juarez³⁴, să-l informeze întocmai despre starea în care se afla ținutul cald, să-l convingă în favoarea cauzei drepte și să-i ceară forțe, arme și sprijin.

Această hotărâre deveni și mai urgentă atunci când Martin Sanchez află că, după ce El Zarco, iubita și tovarășii lui fuseseră duși la Cuernavaca escortați de o trupă mică și slabă, argintații se ascunseseră în strimta și accidentata trecătoare numită Sfârcurile și, atacând escorta, o puseseră pe fugă și eliberaseră prizonierii. Așadar, El Zarco revenise cu tovarășii săi să semene din nou groaza cu crimele lui în acel ținut.

Martin Sanchez se îndreaptă spre Mexico și, deși nu conta pe nici o trecere și nici pe renume, având la el doar câteva scrisori, ale unor prieteni ai președintelui Juarez, se prezintă la acesta cât putu de repede.

Juarez nu era pe atunci magistratul cu autoritate incontestabilă și acceptată, în fața personalității căruia se înclina toată lumea, așa cum avea să fie mult mai târziu.

În acea vreme, deși tocmai triumfase în celebrul război al Reformei, lupta încă cu mii de greutăți, cu mii de adversari, cu mii de primejdii, din care doar energia și norocul lui l-au putut scoate la liman.

Forțele clericale, comandate de Marquez, Zuloaga și alții, încă mai luptau cu înrâncenare și hărțuiau trupele guvernului care se străduiau să-i urmărească.

În partidul liberal se iveau pentru președinte rivalități puternice, deși, ca să spunem adevărul, nu ele constituiau cel mai mare pericol.

Vistieria era secătuită și, ca o culme a nenorocirii, invazia

³⁴ Benito Juarez (1806-1872), om politic și legislator progresist, președinte al Mexicului (n.t.).

străină profanase deja teritoriul, iar adversarii guvernului liberal, respectiv facțiunea reacționară și clericală, se uneau cu invadatorii.

Juarez se afla deci în zilele celui mai mare conflict. Am mai spus că, grație acestor împrejurări, bandiții se înstăpâniseră în ținutul cald.

Martin Sanchez crezuse că va găsi în președinte un om posomorât, ba poate chiar predispus împotriva lui, dar se întâlnește cu un om rece, impasibil, însă atent.

Conducătorul țaran îl aborda cu hotărâre și-i prezentă scrisorile pe care le aducea. Președintele le citi și, aruncându-i o privire pătrunzătoare și scrutătoare lui Martin Sanchez, îi spuse:

— Îmi scriu aici niște prieteni că dumneata ești un om de bine și cel mai potrivit pentru a-i urmări pe acești nelegiuiți care pustiesc sudul statului Mexico și pe care guvernul, din cauza preocupărilor, lui, nu i-a putut nimici. Informează-mă, te rog, despre asta.

Martin Sanchez îi făcu o informare detaliată, pe care președintele o ascultă, cu calmul său obișnuit, dar pe care o întrerupse de câteva ori, dând semne de indignare. Când sfârși Sanchez, Juarez exclamă:

— E un scandal cu care trebuie să terminăm o dată! Ce doriți dumneavoastră pentru a ajuta guvernul?

Însuflețit de aceste cuvinte ale președintelui, laconica ca toate vorbele lui, dar ferme și hotărâte, Martin Sanchez, îi spuse:

— Mai întâi, am nevoie, domnule, ca guvernul să-mi dea puterea de a-i spânzura pe toți bandiții pe care am să-i prind, iar eu vă promit, pe cuvântul meu de onoare, că nu-i voi ucide decât pe cei care merită. Îi cunosc pe toți răufăcătorii, știu cine sunt și l-am dat deja sentința, dar numai după ce am deliberat mult în conștiința mea. Conștiința mea, domnule este un judecător foarte drept. Nu seamănă cu acei juzi care-i eliberează pe cei răi pentru bani sau de frică. Eu nu vreau bani și nici nu mi-e frică. În al doilea rând, am nevoie, domnule, ca dumneavoastră să nu dați ascultare anumitor persoane care umblă pe aici

apărându-i pe argintați și prezentându-i ca pe niște oameni cu merite, care au adus servicii. Nu dați crezare acestor patroni, domnule președinte, căci ei primesc o parte din jafuri și se îmbogățesc din asta. E pe aici un domn care umblă cu perucă pudrată, prizează prafuri dintr-o cutie de aur și care primește în fiecare lună o leafă mare de la bandiți. Acesta le dă cărți de trecere fermierilor pentru a-și transporta încărcăturile de zahăr și rachiu fără incidente, plătind bineînțeles o contribuție serioasă. Acesta, chiar cu banii argintaților, își face relații și numește autoritățile din ținutul cald și-i eliberează pe cei prinși, așa cum l-a eliberat deunăzi pe El Zarco, un hoț și un asasin care merita spânzurătoarea. În sfârșit, acesta e adevăratul căpitan al tâlharilor, care trăiește din jafuri fără a risca nimic, iar pe acesta, dacă l-aș prinde în drumul meu, chiar dacă m-ar costa viața după aceea, l-aș pune pe creanga unui copac, agățat de beregată.

— Cine e omul ăsta? întrebă Juarez nerăbdător.

Martin Sanchez îi întinse o scrisoare și-i spuse:

— Aici este numele lui ascuns, dar îi veți recunoaște după semne.

— Bine – răspunse Juarez după ce citi scrisorile pe care le reținu imediat. Nu vă mai îngrijiți de el; n-o să mai elibereze pe nimeni. Ce mai doriți?

— Arme, nimic decât arme, căci, n-am decât puține. Nu-mi trebuie multe, căci le voi lua pe ale bandiților, dar pentru început aș avea nevoie de vreo sută.

— Puteți fi sigur de ele. Măine veniți la Ministerul de Război și le veți avea pe toate. Dar să-mi curățați locul acela de tâlhari.

— Voi lăsa totul în ordine, domnule.

— Bine, dumneavoastră veți aduce astfel un serviciu patriotic, căci astăzi se cere ca guvernul să nu se gândească decât la războiul cu străinul și la salvarea independenței naționale și la nimic altceva.

— Aveți încredere în mine, domnule președinte.

— Și multă conștiință, domnule Sanchez; dispuneți de puteri extraordinare, dar numai cu condiția să lucrați cu dreptate, dreptatea înainte de toate. Doar nevoia ne poate

obliga să folosim aceste puteri, care implică mari răspunderi, dar eu știu cui le încredințez. Să nu mă faceți să-mi pară rău.

— Mă puteți trimite să mă împuște dacă nu voi lucra după dreptate – spuse Martin.

Juarez se ridică și întinse mâna înfricoșătorului împărțitor al dreptății.

Văzându-i pe cei doi bărbați, mici de statură, unul în fața celuilalt, unul în redingotă neagră, cum obișnuia pe atunci Juarez, celălalt în haină tot neagră; unul oacheș, de tipul indianului pur, celălalt către galben, având tipul metisului și al țăranului; amândoi serioși, amândoi gravi, oricine ar fi citit cât de cât în viitor s-ar fi cutremurat. Era legea salvării publice înarmând cinstea cu fulgerul morții.

XXV

ZORII

La câteva zile după această întrevvedere, într-o dimineață de decembrie, călduță și blândă în ținutul cald ca o dimineață de primăvară, târgușorul Yautepec se deștepta plin de entuziasm și vesel ca pentru o sărbătoare.

Și, într-adevăr, aștepta o sărbătoare; nu una religioasă și nici publică, ci o sărbătoare de familie, o sărbătoare intimă, dar la care lua parte întreg târgul.

Nicolas, preacinstitul fierar din Atlihuayan, se însura cu buna și frumoasa Pilar, podoaba satului, dat fiind caracterul, frumusețea și virtuțile ei.

Și după cum știm, cei doi tineri erau foarte iubiți de concetățenii lor.

De aceea își sărbătoreau unirea cu toată solemnitatea. De foarte devreme, încă de când lumina zilei își întinsese pe cerul spălat de noii și peste munți, livezi și case, mantia ei sîdfie și gingașă, dangătele la unison, din clopotnița bisericii parohiale, îi deșteptaseră pe locuitori; orchestra satului cânta melodii vesele, iar petarde și rachete vestiseră slujba nupțială.

Nicolas era modest și n-ar fi dorit atîta zarvă, dar autoritățile, preotul, oamenii voiseră să-i arate astfel cinstitului fierar și frumoasei lui soții dragostea cu care-i înconjurau. Biserica, altarele, în special altarul principal, în care urma să se celebreze căsătoria, erau pline de jerbe și buchete de flori. Toți portocalii și lămâii din Yautepec și aceștia se numără cu sutele de mii, își aduseseră contribuția lor de flori. Fără exagerare, se putea spune că nici o logodnică din lume nu avusese niciodată parte pe drumul de la casa ei la biserică, în biserică și în căsuța care-i fusese hărăzită la Atlihuayan, de o podoabă în care floarea simbolică să se arate cu mai multă bogăție și belșug. Era o ploaie de zăpadă și de parfum ce-i înconjura pe cei doi din

toate părțile. La șapte dimineața, perechea apăru radioasă în pragul casei lui Pilar și se îndreptă spre biserică, însoțită de nași și de un numeros cortegiu.

Încă din seara trecută se celebrase căsătoria civilă, în fața judeului proaspăt numit, căci tocmai se promulgase legea Reformei, iar la Yautepec, ca în toate târgurile Republicii, aceasta era o noutate. Nicolas, bun cetățean, înainte de toate, se conformase acesteia cu sincer respect.

Dar încă de pe atunci, ca și astăzi, sărbătoarea nunții era rezervată căsătoriei religioase. Așa că mirii se înfățișară la altar.

Nicolas, îmbrăcat cu îngrijire, deși fără ostentație, avea pe chip o profundă bucurie, un sentiment de fericire cu atât mai adevărat cu cât era acoperit de o înfățișare gravă și blândă. Pilar era încântătoare; frumusețea ei firească era sporită de costumul alb și elegant, de pieptănătura părului ei negru și mătăsos, împodobit cu coroana nupțială, coroană pe care-i plăcea mereu s-o alcătuiască cu cel mai desăvârșit gust, neștiind încă, așa cum spunea ea, dacă urma să-i folosească pentru rochia de mireasă sau pentru coafura de fecioară moartă.

Acum vedea că-i folosea pentru cea dintâi și că un spirit bun și protector îi prevăzuse dintotdeauna soarta ei fericită. Abia-i venea să creadă; era în ochii ei, blânzi și languroși, ceva ca reflexul unei viziuni celeste ce-i dădea aerul unei sfinte, o privire îngerească.

Îmbujorarea naturală pricinuită de acel moment și de faptul că era ținta privirilor tuturor, timiditatea, dragostea, împrejurările, altarul plin de lumânări și de flori, glasul orgii, murmurul rugăciunilor, mireasma care umplea naosul, totul produsese în ea atâtea emoții diferite, încât părea smulsă dintr-o lume ciudată, din lumea viselor și a fericirii.

Cu toate acestea, în ciuda fermecătoarei zăpăceli care o stăpânea, buna tânără își îndreptă gândul la biata bătrână pe care o iubise ca pe o mamă, la nefericita martiră al cărei doliu tocmai îl terminase și ale cărei binecuvântări o apărau. O lacrimă de duioșie îi brăzdă obrazul amintindu-și de ea și, totodată și de nefericita Manuela, pentru care se rugă în clipa

aceea în care era atât de fericită.

În sfârșit, slujba se termină, iar mirii, după ce primiră felicitările prietenilor, ale întregului târg, se pregătiră de plecare către ferma Atlihuayan, unde-și aveau casa și unde invitaseră câteva persoane pe care le respectau, pentru a lua parte la un modest festin.

Într-adevăr, se formă un grup călare ce avea să servească drept cortegiu al *guayin*³⁵-ului în care călătoreau mirii, împreună cu preotul și câțiva prieteni.

La opt dimineața plecară, luând-o pe drumul ce ducea la fermă.

Cu puțin înainte însă de a ajunge la locul în care se înălța arborele uriaș în care cânta mereu bufnița în nopțile când trecea El Zarco venind la întâlnirile cu Manuela, cortegiul se opri uimit.

La picioarele impunătorului copac se afla un grup de călăreți îmbrăcați în negru, cu armele pregătite.

Nimeni nu se aștepta să vadă acolo trupa aceea ieșită parcă din pământ. Ce putea fi?

Era trupa lui Martin Sanchez Chagollan, cam vreo sută de oameni, cu aerul lugubru și înspăimântător pe care-l cunoaștem.

Descoperind cortegiul nupțial însoțit de orchestră, comandantul, adică Martin Sanchez, înaintă spre trăsura mirilor și, scoțându-și cu respect pălăria, îi spuse lui Nicolas:

— Bună ziua, prietene *don* Nicolas; nu te așteptai să mă vezi pe aici și nici eu nu mă așteptam să am plăcerea de a te saluta și a-ți ura multă fericire, ca și doamnei, care e un înger. Am să vă explic motivul prezenței mele aici. Acum trupa mea o să vă prezinte armele în semn de respect și de dragoste, iar eu vă rog să vă continuați drumul fără să vă opriți până la fermă. Am să vin și eu acolo ceva mai târziu.

Martin Sanchez avea un aer atât de senin și sincer încât Nicolas nu bănuia nimic sinistru. Astfel că se mulțumi să-i strângă mâna și să-l prezinte soției și celorlalte persoane din trăsură.

³⁵ Trăsură mexicană, cu patru locuri (n.t.).

În clipa aceea însă, o femeie, o tânără în care cu toții o recunoscuseră imediat pe Manuela, își croi drum prin șirul călăreților și dădu buzna căzând în genunchi lângă trăsură, despletită, desfigurată, tremurând. Abia auzit, spuse cu glas răgușit, în cuvinte întretăiate:

— Nicolas! Nicolas! Pilar, surioară!... Ajutor! Milă! Aveți milă de mine... Iertare! Iertare!

Nicolas și Pilar rămaseră înghețați de spaimă.

— Dar ce e asta?... Ce ai? strigă Pilar.

— E că... – spuse Manuela – e că, acușica o să-l împuște pe El Zarco; e acolo, legat, ascuns de cai... o să-l omoare în fața mea! Iertare! Iertare, *don Martin*! Iertare, Nicolas! Ah! Am să înnebunesc!

Într-adevăr, șirul călăreților cerniți ascundea un dreptunghi îngust de loc în centrul căruia, așezați pe o piatră și legați bine, palizi și vlăguiți, se aflau El Zarco și Tigru, gata de a fi executați. Martin Sanchez, văzând grupul și bănuind că ar putea fi cortegiul nupțial al lui Nicolas, dorise să-i ascundă pe bandiți pentru a-i scuti pe miri de acest spectacol.

— Dacă aș fi știut că aveți să treceți pe aici la ora asta, crede-mă, *don Nicolas*, că i-aș fi cărat pe derbedeii ăștia în altă parte; dar n-am știut. Ce știam eu și de aceea mă vezi dumneata aici, e că pe dumneata te așteptau nelegiuiții cu oamenii lor și că doar cu puțin ai scăpat. Am aflat la vreme, am făcut șaisprezece leghe și le-am dat o „deșteptare” azidimineată, pe-aici...; i-am ucis aproape pe toți, dar vreau să le spânzur căpeteniile lângă drum; aici pe El Zarco, iar pe Tigru am să-l agăț la Xochimancas.

— Dar, *don Martin*, eu te rog pe dumneata, pe care te știu cine ești... dacă se poate, iartă-l pe acest om, măcar de hatârul bieteii femei.

— *Don Nicolas* – răspunse încruntat comandantul – dumneata ești stăpânul meu, poți să-mi ceri orice, pentru dumneata îmi dau viața, cere-mi-o și e a dumitale, dar nu-mi cere să iert nici un bandit și cu atât mai puțin pe ăștia doi... Domnule, doar știi cine sunt... Asasini și tâlhari ca ăștia nu mai există în tot ținutul. Și moartea e prea blândă pentru

ei!... Și voiau să te ucidă chiar pe dumneata!... Au jurat! Și s-o răpească pe doamna, soția dumitale! Asta le era planul. Așa că spune și dumneata dacă e posibil să le las viața. *Don* Nicolas, urmează-ți dumneata drumul, împreună cu domnii aceștia toți și lasă-mă să fac dreptate.

Pilar tremura. Cât despre Manuela, într-un acces ce nebunie, alergase alături de El Zarco, se agățase de el și continua să strige cuvinte dezlânate.

— Măcar s-o luăm pe Manuela – spuse Pilar.

— Dacă doriți, puteți s-o luați, dar fata asta e o nelegiuită; tocmai i-am luat un sac în care avea bijuteriile englezilor pe care i-au omorât bandiții la Alpuyeea... bijuterii foarte scumpe; nu merită milă!

Totuși, din ordinul lui Martin Sanchez, un soldat reuși s-o smulgă pe tânără de lângă El Zarco, de care se ținea strâns, dar în zadar. El Zarco îi spuse:

— Nu mă lăsa, Manuelita, nu mă lăsa!

— Nu! răspunse Manuela – am să mor cu tine?... Mai bine mor decât s-o văd pe Pilar cu coroana ei de flori de portocal lângă Nicolas, fierarul indian pe care l-am lăsat pentru tine...

— Să mergem – spuseră preotul și ceilalți oameni, îngroziți. Asta n-are leac.

Pilar începu să suspine amar; Nicolas se despărți de Martin Sanchez.

— Domnule preot, dumneavoastră puteți rămâne. Poate că ăștia ar vrea să se spovedească.

— Am să rămân – spuse preotul. E de datoria mea.

Și cortegiul nupțial, atât de vesel până atunci, dar acum ca o procesiune mortuară, plecă în grabă.

Când se pierdură în depărtare și nu mai rămase nici un răzleț pe drum. Martin Sanchez îi întrebă pe El Zarco și Tigru dacă voiau să se spovedească.

El Zarco spuse că da, iar preotul îl ascultă repede și-l iertă de păcate; dar Tigru îi spuse lui Martin:

— Dar am să mor și eu, *don* Martin?

— Și tu – îi răspunse acesta cu înspăimântătoare liniște.

— Eu? insistă Tigru – eu care v-am dat de veste să veniți, care v-am dat semnele drumului pe care veneam, care v-am

spus că am o basma colorată la pălărie, ca să mă vedeți bine?

— Nu mă interesează toate astea – răspunse Martin. Eu nu ți-am promis nimic; cu atât mai rău pentru tine dacă ai fost trădătorul alor tăi. Hai, băieți, împușcați-l pe El Zarco și apoi agățați-l de creanga asta... mai întâi legați-l la ochi...

El Zarco abia se putea ține pe picioare; groaza îl doborâse. Cu toate astea, își ridică privirea și, văzând creanga în care soldații agătau deja un laț, murmură:

— Creanga în care cânta bufnița!... Bine ziceam eu!... Adio, Manuelita!

Manuela își acoperi fața cu mâinile. Soldații îl legară pe El Zarco de trunchiul arborelui și descărcară în el cinci salve și una de grație. Hainele fumegară puțin, creierii îi zburară, iar trupul lui Zarco căzu pe jos cu zvârcoliri ușoare, apoi fu spânzurat de creangă și rămase legănându-se. Manuela păru că se trezește dintr-un vis. Se ridică, fără să vadă cadavrul iubitului ei, care atârna de creangă și începu să strige ca și cum ar fi avut încă în față trăsura mirilor:

— Hai, scoate-ți coroana, Pilar; vrei să te măriți cu fierarul indian; dar eu am coroana de trandafiri... eu nu vreau să mă mărit, vreau să fiu iubita lui Zarco, un tâlhar.

Spunând acestea, înălță capul; văzu trupul atârnat apoi privi la soldații ce se uitau cu milă la ea, apoi la *don* Martin, apoi la Tigru, ce stătea mut, cu capul plecat, apoi duse mâinile la inimă, scoase un strigăt ascutit și căzu jos.

— Biata femeie! spuse *don* Martin – a înnebunit. Luați-o și s-o ducem la Yautepec.

Doi soldați se duseră s-o ridice, dar văzând că i se scurgea sânge pe gură, că era rigidă și începuse să se răcească, îi spuseră șefului:

— *Don* Martin, dar a murit!

— Atunci s-o îngropăm – spuse cu un aer sumbru – și să ne terminăm treaba.

Și lugubra trupă înspăimântătoare o porni la drum.

Sfârșit

Cuprins

PREFAȚĂ	4
TABEL CRONOLOGIC	18
I YAUTEPEC	23
II TEROAREA	26
III CELE DOUĂ PRIETENE	29
IV NICOLAS	38
V EL ZARCO	44
VI ÎNTÂLNIREA	49
VII LEANDRUL.....	57
VIII CINE ERA EL ZARCO	61
IX BUFNIȚA.....	66
X FUGA	69
XI RĂPITĂ!	76
XII SCRISOAREA.....	81
XIII MAIORUL	86
XIV PILAR	96
XV FRUMOASA IUBIRE	104
XVI IUBIRE CURATA	109
XVII AGONIA.....	113
XVIII PRINTRE BANDIȚI.....	116
XIX XOCHIMANCAS.....	128
XX PRIMA ZI	131

XXI ORGIA.....	138
XXII MARTIN SANCHEZ CHAGOLLAN.....	156
XXIII	161
XXIV PREȘEDINTELE JUAREZ.....	167
XXV ZORII	172
Cuprins.....	178

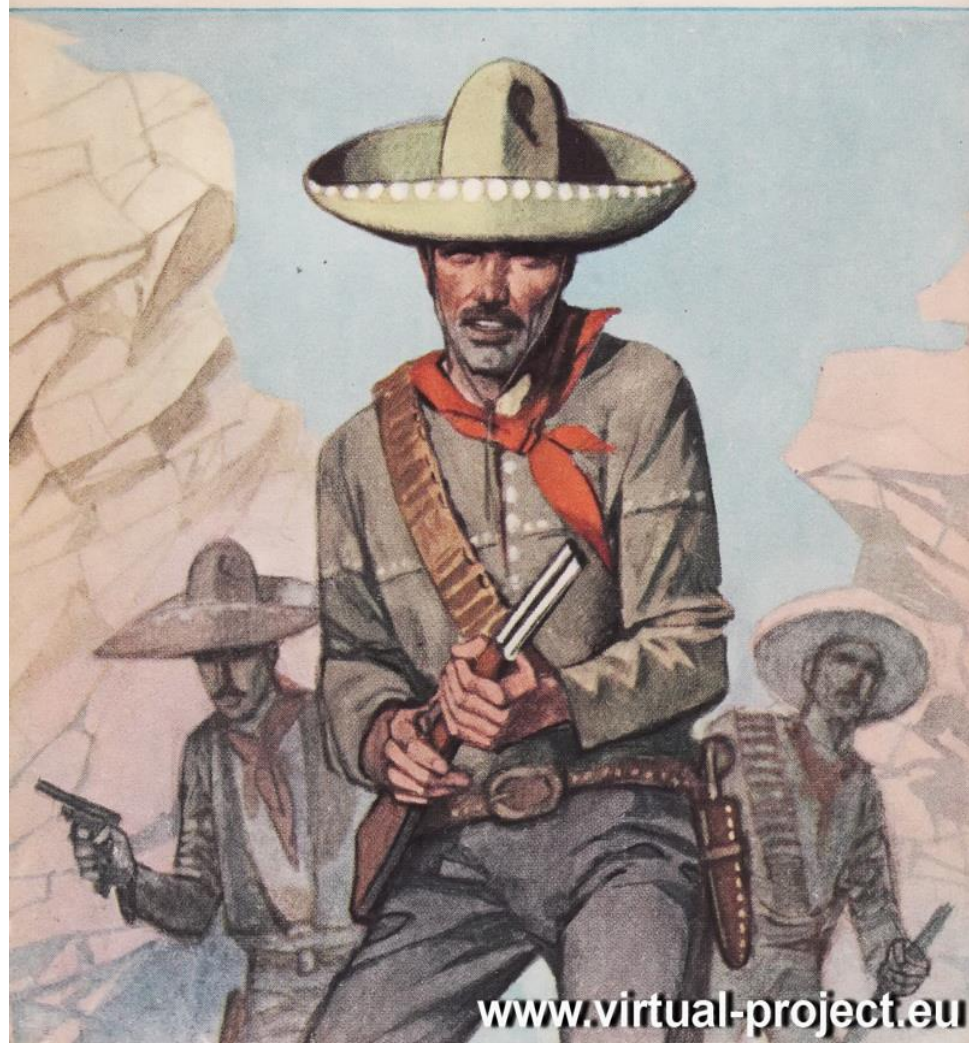

Ilustratia copertei originale:
Gheorghe Marinescu

Ignacio Manuel Altamirano

el zarco

www.virtual-project.eu